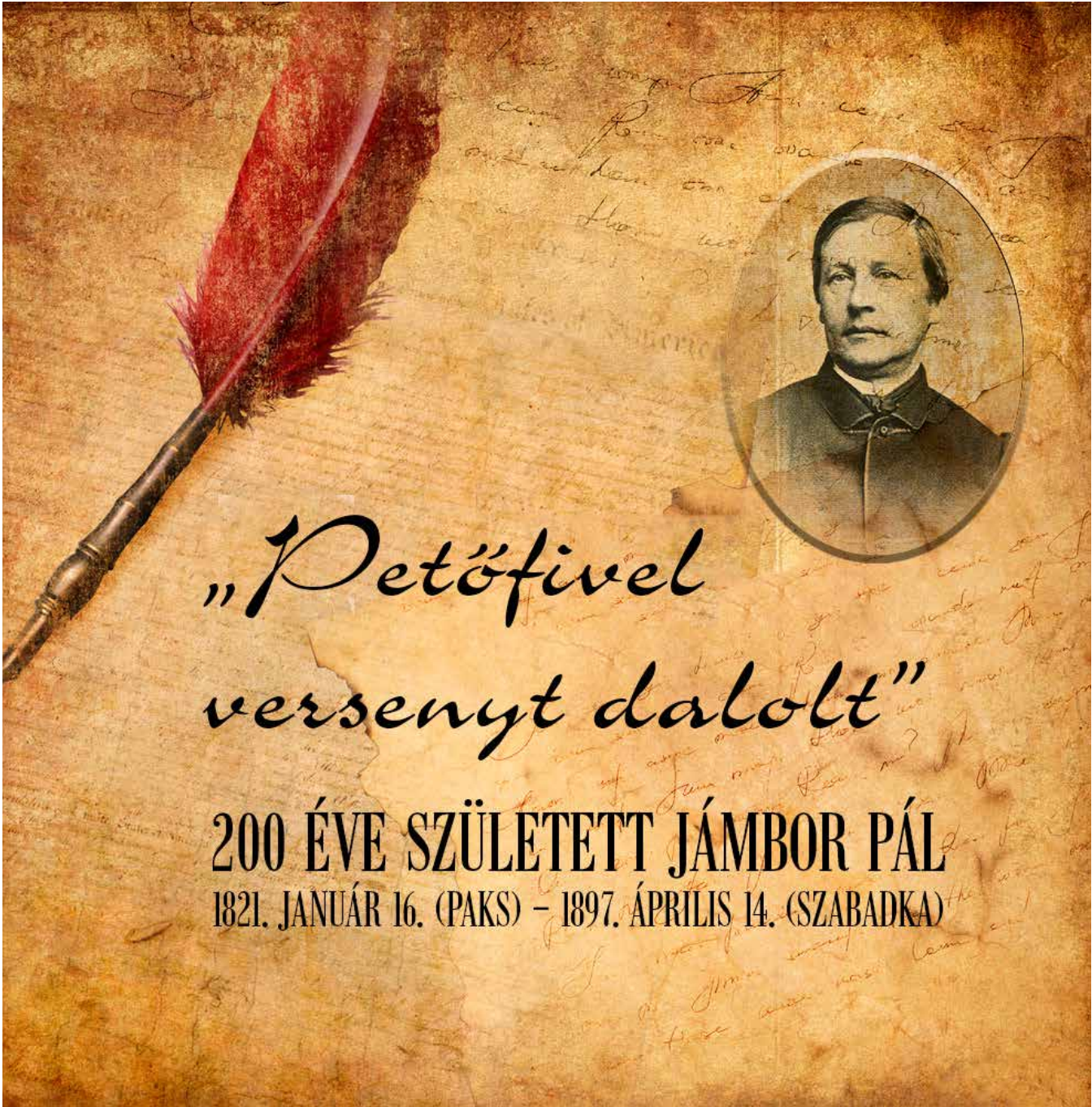

Emlékező

Füzetek

2021/17

„Petőfivel
versenyt dalolt”

200 ÉVE SZÜLETETT JÁMBOR PÁL
1821. JANUÁR 16. (PAKS) – 1897. ÁPRILIS 14. (SZABADKA)

KÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT
JÁMBOR PÁL

EMLÉKEZŐ FÜZETEK
2021/17.

Szerkesztette: Beregnyei Miklós

A könyv Jámbor Pál születésének 200. évfordulójára jelent meg

Korrektor: Patyi Orsolya

Kiadja az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. Atomenergetikai Múzeuma

Felelős kiadó: Dr. Kovács Antal kommunikációs igazgató

Borító: Vincze Bálint

Tördelés: Schubert Miklós, Szabó Szabolcs

Nyomdai előállítás:

ATOMIX Kft., Nyomdaüzem

Felelős vezető: Bese Tamás

*„Boldog az, ki hinni tud,
még boldogabb, ki hinni akar.”
(Jámbor Pál)*

„PETŐFIVEL VERSENYT DALOLT”

Jámbor Pál (Hiador) 1821. január 16-án született Pakson, apja Jámbor János csizmadiamester, anyja Muzsonits Erzsébet, akik szebben énekeltek minden hárfánál, minden hangszernél, mert egyik a mustát verte a tőkéhez, másik a rokkát pörgette dalolva. Munka és ének szó mellett szereztek gömbölyű kis vagyont: három szőlőt, két malmot, díszes házat a piac közepén. Apja iparos társai részéről a legszebb kitüntetésben részesült: céhmesterré választották, később pedig bekerült a városi tanácsba, írja önéletrajzában. A tanácstagi munkárányomta bélyegét a család hangulatára: „Itt kezdődtek a gyász és balsors örömtelen napjai, anyám mintha özvegygé lett volna, csak ebédnél látta férjét, akkor is elégedetlenül.” Az általános iskolát Pakson végezte, majd 1832-től 1840-ig Kalocsán, Pécsen, Pesten és Vácon járt középiskolába. A kalocsai szeminárium hallgatója 1840 és 1844 között, mikor mint negyedéves papnövendék, táviratot kapott Daróczy Zsigmond paksi plébánostól: „Heri Elisabet Muzsovits ániám deo reddidit” (Tegnap Muzsonits Erzsébet visszaadta lelkét az Istennek). Ennek a tragédiának az eljövetele már hónapok óta lebegett a család fölött, ugyanis meggyeszedés közben az aszszony leesett a fáról, és vállban tört el a karja. Az orvos úgy vélekedett, hogy az életét meg tudja menteni, de a karját nem. Muzsonits Erzsébet nem egyezett bele az amputálásba. A temetés másnapján szobájába zárkózva megírja „Anyám halálára” című versét, amely 1843. jú-

nius 22-én meg is jelent a Regélőben, első alkalommal a saját neve alatt.

Tanulmányait befejezve, Girk püspök szentelte pappá 1844 júniusában, első szentmiséjét szülővárosában, Pakson mutatta be, majd Óbecsére került káplánnak, később Jankovácon (Jánosháza) lett plébános. Jankovácon boldog volt, vele lakott az apja (aki elvesztette szeme világát), volt kertje, barátok, és négy-öt lapban is megjelentek versei, amit ma írt, azt másnap már a pesti közönség olvasta, írja életrajzában. Az 1844–1848-as időszak az irodalmi harcok ideje, a Regélőben, majd a Honderűben jelentek meg versei, és a Honderű szembeállította Petőfi Sándorral, mondván: Jámbor Pál az ország legjobb költője.

Politikai pályája 1848 tavaszán kezdődött, az országos választásra készülve kiadta választási röpiratát „Szózat a néphez” címmel, amely nagy népszerűséget eredményezett számára, és az almási kerület képviselőjelöltséggel tiszteli meg. A korra jellemzően végül közfelkiáltással Kossuth Lajost választották képviselőnek, ám ő Vörösmarty Mihályt ajánlotta maga helyett.

A kormány Debrecenbe költözését követően Jámbor Pál is Debrecenbe ment, és állást vállalt a Közoktatási Minisztériumban. Debreceni tartózkodása idején Petőfi Sándor felszólította, hogy menjenek át Nagyszalontára, látogassák meg Arany Jánost. A látogatásra 1849 tavaszán került sor, „az út nagyon kellemes volt

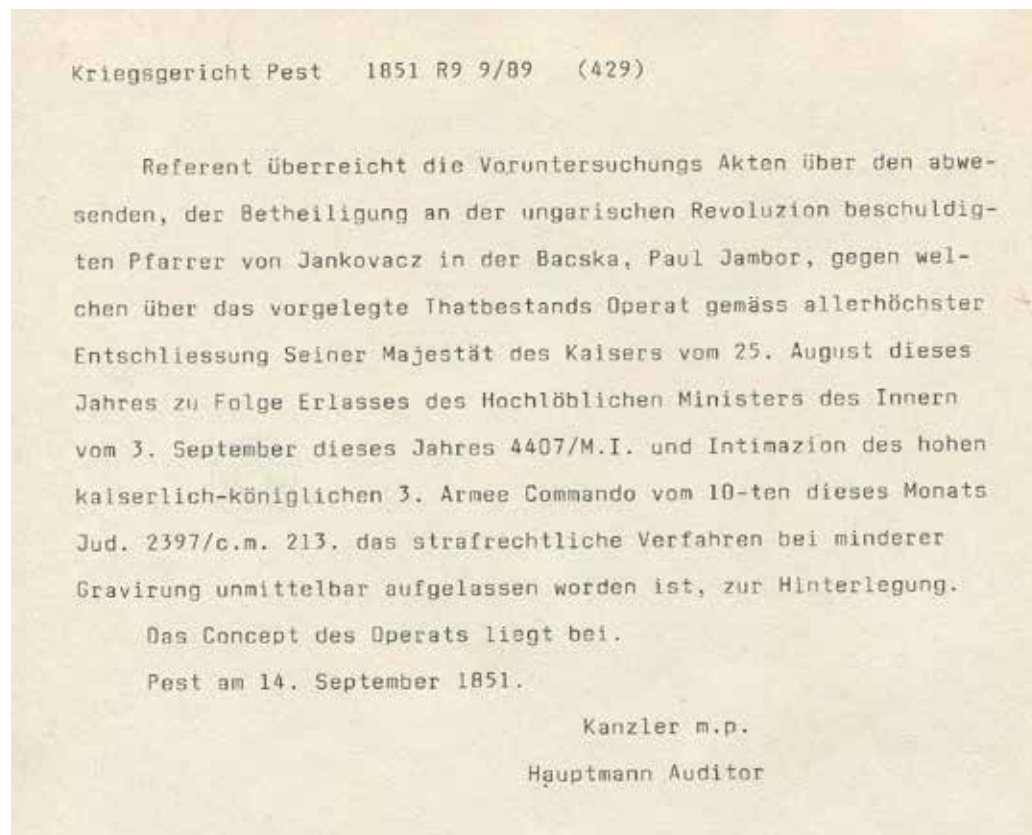
– írja Jámbor –, mert mind a ketten hallgattunk, ő alkalmasint csatadalt írt, mert csak a hazával foglalkozott, én pedig egy kedves lényről gondolkodtam: vajon mit csinál?”

Valószínűleg ez volt az utolsó találkozása Petőfi Sándorral, mert Jámbor Pál is részt vett a tavaszi hadjáratban, Damjanich János hadtestében szolgált.

A forradalom és szabadságharc leverése után a bujdosás és az emigráció évei következtek, 1852-től 1860-ig Párizsban élt, ahol sok emigráns telepedett le, és Paul

Durivage álnéven publikált. Az itt töltött évek alatt több tudósítást küldött hazai lapokba, és itteni éveit „Párisi emlékek” című kétkötetes könyvében foglalta össze, amely 1861-ben jelent meg Szabadkán.

A hazai egyházi bíróság 1850. május 12-én megfosztotta jankováci állásától és javadalmától, majd 1851. szeptember 14-én a kancellári hadbíró kegyelmet kért Jámbor részére, és a bíróság felmentő ítéletet hozott, ám erről nem értesítették a kalocsai érseket.

Hadbíróóság Pest, 1851
A referens átadta az előzetes vizsgálati aktákat a távollévő, a magyar forradalomban részt vevő, a bácskai Jankovacz lelkésze, Paul Jámborról, aki ellen a fennálló tényállás alapján zajlik Ófelsége a Császár idén augusztus 25-én született döntése alapján a belügyminiszter szeptember 3-án kelt megbízásából, és a 3. K. u. K. Hadsereg Parancsnokság e hónap 10-én kelt beavatásával indult kisebb súlyú büntetőeljárás ügyében. A vizsgálat koncepciója mellékelve.

Pest, 1851. szeptember 14.

Kancellár m. p.
Hauptmann vizsgáló

Jámbor Pált, a Magyarország Bácska megye Jankovac szőlő-
gábol elmenekült lelkészét azzal
gyanúsítják, hogy a forradalmat
folytatólagosan támogatta, majd
annak leverése után elmenekült.
Az eddigi vizsgálatok nem hoz-
tak más eredményt, minthogy a
gyanúsított a forradalom idején
csak időlegesen tartózkodott
a lelkési szolgálati helyén,
és jelenléte alatt a közösségi
házban felolvasásokat tartott és
magyarázott magyar újságokból,
egyébként pedig ott tartózko-
dott, ahol éppen a forradalmár
magyar kormány tagjainak a
székhelye volt.

A gyanúsítottal szemben
nem állnak fenn konkrét, és a
legkevésbé olyan vádak, amik az
1849. április 14. után kirobbant
forradalom érdekében különö-
sen jelentősek vagy veszélyes
hatásúak lehetnek volna.

Törvényesen megállapított
tényállás hiányában azonban
nem lehetséges bírósági vizs-
gálatot indítani, ezért ebben az
ügyben az eljárást le kell állítani.
Kancellár m. p.

Hauptmann vizsgáló /Hadtörté-
neti Múzeum, 1851 R9 9/89 (429)

Fordította: Ifj. dr. Beregnyei
Miklós

Jambor Paul, landesflüchtiger Pfarrer von Jankovac im Bacser
Komitate Ungarns, wurde beschuldigt, zur Förderung der Revolution
anhaltend gewirkt und nach deren Unterdrückung die Flucht ergrif-
fen zu haben.

Die eingeholten Erhebungen lieferten jedoch kein anderes Re-
sultat, als dass der Inkulpirte während der Revolution nur dann
und wann in seinem Pfarrorte anwesend gewesen und während dieser
Anwesenheit in dem Gemeindehause ungarische Zeitungen vorgelesen
und erklärt, sonst aber gewöhnlich dort, wo die revolutionäre Re-
gierung ihren Sitz aufgeschlagen hatte, sich aufgehalten habe,
ohne dass es bisher bekannt geworden wäre, was er daselbst ge-
macht und wohin er nach bewältigter Rebellion sich begeben habe.

Wider den Inkulpirten liegen also keine bestimmten und am al-
lerwenigsten solche Anschuldigungen, aus welchen eine besonders
hervorragende und gefährliche Wirksamkeit zu Gunsten der Revolu-
tion nach dem 14. April 1849 erschlossen werden könnte, erhoben
vor. Ohne gesetzlich erhobenen Thatbestand eines Verbrechens kann
aber überhaupt keine gerichtliche Untersuchung eingeleitet und es
muss daher auch im vorliegenden Falle auf die Einstellung des Con-
tumacial Verfahrens angetragen werden.

Kanzler m.p.

Hauptmann Auditor

Egy általános amnesztia után 1859 telén hazatért, és Kalocsán házi őrizetbe kerül (vezekelt), majd 1860 márciusában Kishegyesre került segédlelkésznek, ahol 1861 tavaszán képviselővé választották. Kishegyesen, a községházán őrzik az egyházi anyakönyveket is, amelyekbe volt szerencsém betekinteni dr. Virág Gábor professzor segítségével. A halálozási anyakönyvből kiderült, hogy Jámbor Pál 1860. április 16-án temetett először és április 29-én keresztelt. Az utolsó kishegyesi temetésre 1861. március 26-án került sor, míg az utolsó keresztelést március 29-én végezte, majd Budapestre távozott.

Az 1861-es országgyűlésre hozta fel Madách Imre Az ember tragédiája című művét, hogy bemutassa Arany Jánosnak, aki megígérte, hogy elolvassa, ám sokáig halogatta, mígnem Jámbor Pál másodszeri felkérésére foglalkozott Madách művével. Jámbor Pál országgyűlési képviselő volt az 1861, 1865, 1869-es időszakokban. Közben 1861-től rövid megszakításokkal Szabadka város gimnáziumának igazgatója volt 1882-ig, mikor kérte nyugdíjaztatását. A kérelmét a városi közgyűlés elfogadta, és 1400 forint nyugdíjat szavazott meg Jámbor Pálnak.

Utolsó versét 1897 virágvasárnapján írta Húsvétra címmel, majd hétfőn rosszul lett, és bevitték a Mária Valéria Kórházba. 1897. április 14-én $\frac{3}{4}$ 6-kor a kórházban meghalt, még aznap felravatalozták a főgimnázium épületében. Temetése nagypéntek napján volt, a Bajai úti temetőben. (Jámbor Pál emlékalbum, Paks, 2007)

PAKSON

Itt ringa, itt szemközt a bölcsőm,
A két templomnak oldalán,
Itt áll a kis ház hol születtem,
Hab hordja el talán,
A város partja egyre fogy, fogy,
Mindennap kisebb lesz, kisebb
Szegény bölcsőm az Isten őrzi
És a vidám szőlőhegyek.

Az utcán köt ki már a gőzös,
Hozzánk dobálva a habot
Majd a piros hajnalt köszöntve,
Majd a leáldozó napot,
Oh drága város! Szép szülőföld
A koszorús hegy oldalán,
Őrizzen ég meg a haboktól!
Őrizd meg ott alvó anyám!

Itten születtem, hol halok meg?
Az Isten tudja, nem tudom,
Itt dobta egy hullám kezembe
A lantot és vándorbotom;
Szól még a lant, nem mint a régi,
Írányt cserélt idő, folyam,
Pusztul a rom, helyet csinálva
Az új hullámnak, mely rohan.

Mert más irányt vett agg Dunánk;
Ép úgy, mint a kor szelleme
Erős gátját szaggatva folyvást,
Mely minket egykor védene;
Ez a világ folyása; bölcsőnk
Ott reng az ár hullámiban,
Boldog nemzet! Mely küzd az árral
És legalább nagy múltja van.

Megemlékeznek bánatunkról
S ha majd a vész eltávozott
A tölgy alá mind visszatérnek
Min annyi villám lecsapott.
A termékeny völgy újra zöldül
És jobb időket jósol az:
A madarat kit száműz a tél,
Majd visszahozza a tavasz.

(Szabadkai Hírlap, 1897. május 2.)

A vers a költő halála után jelent meg, keletkezésének körülményeiről azt feltételezem, hogy az 1859-es év végén, amikor hazaérkezett az emigrációból, és néhány hónapot a kalocsai érsekségen töltött kötelező lelkigyakorlatát (büntetését) végezve, ellátogathatót Paksra, hiszen 1844 óta nem járt szülővárosában. Tehát Kalocsán írhatta, mielőtt büntetésből elhelyezték volna Kishegyesre segédlelkésznek. Nem véletlenül nem jelentette meg a verset, hiszen van politikai felhangja: „Mert más irányt vett agg Dunánk; / Ép úgy, mint a kor szelleme”.

Jámbor Pál életéről és munkásságáról terjedelmes írások jelentek meg, ám politikai tevékenységével kapcsolatban kevés információnk volt. Ezt pótolandó kutattam fel a korabeli lapokban megjelent és a magyarországi választásokról szóló írásokat, amelyekből kitűnik Jámbor Pál hűsége az 1848/49-es eszmékhez.

Jámbor Pál
az 1860-as években

JÁMBOR PÁL MINT POLITIKUS

„ÉN A FELIRATOT 99 OKBÓL NEM PÁRTOLOM!”

Jámbor Pál 1848-ban Jankovácon volt plébános, ott kapcsolódott be a forradalmi eseményekbe, amelyről így ír: „Jól esik elmondani újra, hogy volt egy év, mikor a képviselő-választás igazi nemzeti ünnep volt. Alig hirdette ki az első magyar minisztérium a képviselő-választások határidejét, azonnal megindultak az egész országban a választási mozgalmak. Én akkor jankováci lelkész voltam, egy röpiratot adtam ki, melyben a népet fölvilágosítam, hogy jövőre szabadon választhat képviselőt akár a nemesi rendből, akár a néposztályból, mert az alkotmány sáncai mindenki előtt megnyíltak. Soha se hittem, hogy a törvény értelmezése, az írástudó szerepe olyan veszélyes dolog! Legjobb szomszédjaim is gyanús szemekkel néztek rám.

Hogyan! felvilágosítani a népet jogairól! kinyitni a sorompót, melyet a törvény már úgy is kinyitott! – ez határos a néplázítással.

Az almási kerület többsége azonban épen ez őszinte szóért jelöltséggel tisztelt meg. Huszon nyolc éves valék és képviselőjelölt! Rostrum (szószék a Fórumon) előtttem és lant a kezemben. Remény csillaga az égen, szabadság hajnala a földön. Egy áldott apa oldalam mellett, egy hazafias érzelmű község gondjaim alatt, azt hittem egy percig: a sors választottja vagyok.

Az ellenjelölt Latinovics Mór borsodi földbirtokos volt. A szerencse janusi arca mind a két részre egyenlően mosolygott: övé volt Kunbaja és Almás, enyém Jankovác, Mélykút és Tatháza. Korteseim nem voltak, csak a röpirat; sőt nyugodt lelkiismerettel mondhatom, „alkotmányos kiadásaim” sem voltak.”(1.)

Végül a Jámbornak felajánlott mandátumot –közfelkiáltásra – Kossuth Lajosnak adták, és külön kül-

döttség – melynek tagja volt Jámbor is – vitte Pestre. Kossuth megköszönte a felajánlott mandátumot, majd a küldöttség beleegyezésével átadta Vörösmarty Mihálynak.

Az országgyűlési választások 1848. június végére zajlottak le, és július 5-én nyílt meg az első magyar népképviseleti országgyűlés.

A választási események forgatagában a jankováci plébániára sürgöny érkezett az alábbi szöveggel: „A szerzsánok (szerbek) betörték, a római sáncokat elfoglalták, a hon védszentére! gyors segélyt!” Aláírta a zentai előljároság. Erről az eseményről a Zentai sürgöny című, 1848-as visszaemlékezéseiben olvashatunk: „Egy éjjel fölverték álmomból.

- Mi az?
- Sürgöny.
- Honnan?
- Zentáról.
- Mi a tartalma?
- A haza veszélyben!

Én, mint újonc jankováci lelkész, járatlan a megyei kormányzatban s feledve, hogy a felső fórum a főispán, saját szívem sugallata szerint, korán reggel összehívtam a községet és felolvastam a sürgönyt. Erre az eseményre már az országos sajtó is felfigyelt és a Budapesti Híradóban az alábbi rövid hír jelent meg: »A jankováci plébános Jámbor Pál (a magyar irodalomban 'Hiador' név alatt ismert jeles fiatal költő) a szerb lázadás hírére azonnal összehívá híveit a templomba, és lelkes felszólítására tüstént 750 ember fegyverkezett fel, sőt a szomszéd helységekből is sietett néhány száz hozzájuk csatlakozni és Újvidék alá vonulni.«.(2)

A szerb betörés okozta zaklatottságában vetette papírra az alábbi verset.

TÁBORI DALOK

(RÉSZLET)

I.

Fel magyar! kún, talpra hajdú székel!
Merre a harc villámlik tűzével,
Villámok közt forrjon össze lelkünk,
A halált itt álom lesz ölelnünk.

Zaklatott nép jött e vidékre
Menhelyet kért Isten szent nevére,
S a magyar nép tűzhelyét megosztá
S most a kígyó életét kioltná.

Ezt a földet nyolcszáz éve bírjuk
Könnyeink rá nyolcszáz éve sírjuk,
S most szabad lett – most adjuk bitornak?
Emlegesd meg karját a magyarnak! (3)

Az országgyűlési választások 1848 június végére befejeződtek, az ezt követő időszak eseményeiről a „48-iki emlékek”-ben és a Jámbor ellen 1850-ben készült érseki fenyítő per jegyzőkönyvében olvashatunk.

A „48-iki emlékekben” ecseteli Jámbor Pál a pesti utazásait és találkozásait a márciusi ifjakkal, megismerkedését Petőfi Sándorral, aki ekkor mint Kubinszky Ödönt ismert meg, mert álnéven közölte verseit. A Két Pisztolyban jöttek össze, és név szerint említi Bérczy Károlyt, Pálffy Albertet és egy Berzsényi nevű paksi kalmárt. A fogadóban körbeülték a nagy asztalt, „beszél-

tünk, vitatkoztunk, eszméket cseréltünk, mert eszme több volt mint étel...”

A másik említett dokumentum a bírósági fenyítő perének jegyzőkönyve, amelyben részletezve van, hogy 1848 és 1849-ben hányszor volt távol jankováci híveitől érseki engedély nélkül. Az 1848-as évben csak néhány-szor, míg az 1849-es évben január 7-től április 24-ig, majd május 1-től 20-ig, július 1-től 24-ig. A jegyzőkönyv külön kiemeli, hogy 1849. július 25-től „jelen havig” (1850. május 12.) távol volt.

A felperes ügyvédje azt igyekezett bizonyítani, hogy Jámbor Pál az egyházával szembeni megátalkodottság bűnébe esett, és emiatt van távol a híveitől, és ezt a bűnt a tridenti szent zsinat 23. ülésének 1. fejezetében kimondja, hogy ebben az esetben lehet elítélni az illetőt távolléte esetén is.

Az alperes Jámbor Pál védője a következőképpen vélekedik: „Távollétének nem az egyház megvetése az oka, mint ezt a felperesi ügyvéd állítja, sem híveinek lelki üdvösségéről vétkes közömbösség. Mert mint a helyszínen kérdőre vont tanuk vallomásaiból nyilván kitetszik: otthon létekor híven, és pontosan teljesítette lelkipásztori kötelességeit; hanem az egyedül a körülmények mostohaságában keresendő; – miután tudni illik hazánknak mindenki előtt tudva levő szerencsétlen bonyodalmai az alperest is oly szerencsétlen állásba sodorták, hogy hacsak személyét súlyos, sőt talán élet veszélynek is ki nem teszi, rendeltetése helyén megmaradni lehetetlenné vált; egyedül ezen indító ok kényszeríté szeretett híveitől bizonytalan időre távozni, és illy huza-mos ideig távol lenni; mely távollétét ennél fogva korán sem lehet a megátalkodottság s nyakasság szüleményének bélyegezni, melyet pedig egyedül rendel a tridenti sz. zsinat fenn említett ülésében fenyítettetni: ami az idézett ediktum alapján nem személyükben voltak megátalkodottak, egyházi fenyítéktől szabadabbá tehető...”

Szózat a' néphez.

Tisztelt polgártársaim!

Közelget az országgyűlés. Eddig a' nemes ember választhatott csak követet az országgyűlésre, most a' nép is választ. Soha fontosabb országgyűlés nem volt, mint ez lesz. Soha jobban meg nem kelle gondolni a' népnek azt, hogy kik kezébe teszi le sorsát mint most. Igen szomorú lenne, ha a' nép saját kárára élne választási jogával, 's olly képviselőket küldene az 1848-ik Julius 2-án tartandó országgyűlésre, kik a' nép ujan nyert szabadsága előtt nem szívből, hanem csak keletelenségből hajolnak meg, kik a' régi jó világot, melyben dicsma és robot uralkodott, minden előforduló alkalommal készek volnának visszaállítani; kik egyesek, érdekeit képviselők, és nem azt, ki őket küldötte, — a' népet. Legyetek éhven atyámfiai, nézzetek szemébe azon embernek, kinek jogot adtok szólni sorsotokról. Ne hallgassatok semmi ámitókra, mert magatokat ámitjátok el. Sokan fognak benneteket szép szóval, fényes ígéretekkel 's a' t. behálózni: vigyázzatok mert boldogságtok siratja meg könnyelműségeket. Hogy pénzért adja el magát a' becsületes magyar nép, jelleméről felnem teszem: ha ezt tehetné, ugy nem volna méltó nyert szabadságára, mert egy ösvényt nyerne csak új erkölcsi telenségre. A' magyar nép melly eke mellett a' természet egyenességétől tanulta meg a' becsületeséget, nem árulja el nyomorult fillérekért magát. A' magyar nép lelke nem árucikk, mit adni, vagy venni lehet. A' jegyzők a' nép vezetői, hol a' nép tudatlanságból mások ámitása után megy, nem másra, mint a' vezetőkre esik a' felelet terhe. A' jegyzőknek testvériesen kell összetartani, hogy örködjének a' nép felett, melly fizeti őket. A' jegyzők boldogsága nem lehet más, mint a' népé.

Polgártársakt a' legszentebb kincsről van szó — a' nép bizodalmaról. Helyeztetek ezt olyanba, ki mindig a' nép java mellett dolgozott. Hatatlanság volna az, ha nemesi rendből követet választani vonakodnátok, mert azon követek, kik számotokra a' szabadságot kiküzdötték, nemesek voltak. Válasszatok nemes képviselőt, ha bizodalmatokat bírja, ha szóval, tettel megmutatja, hogy a' nép barátja, hogy a' nép felszabadításán lelkéből örül. De választhatok a' nép sorából is, jegyzőt, lelkészát, 's a' t. mert csak így van a' nép egészen képviselve.

Nem volnátok érdemesek ezen szép jogra, minél fogva magatok vagytok urai sorsotoknak, ha azt gyakorolni nem tudnátok, vagy nem akarnátok. Minden ember dolgozzék, ha munka idő van, de ott, hol törvényes szabadságunk gyakorlásáról, a' nép további boldogításáról van szó, egy napra a' munkát elhagyni polgári kötelesség. A' választás napján minden választó jelenjék meg a' választó helyen, és se hanyagság, se könnyelműség, se munka senkít vissza ne tartóztasson. A' nép értelmesebbi minden helységben jöjjenek össze, és illő, hogy nem a' megvesztegető bor tüzé mellett, hanem a' háza szeretet felkesítő lángjánál lelkiismeretes komolysággal tanakodjatok képviselőtök felől.

En is voltam olly szerencsés, hogy pár község megtisztelt bizodalmaival, 's fellétt miszerint vállalnom el almási kerületben a' követséget. Eleinte visszautasítam őket érezvén a' nagy súlyt, melly e' terhes pályán vállaimra várakoznék; de midőn a' nép bizodalma határozottan 's többször megkeresett, elhatározám magamban, hogy ha e' kerület többsége még is engem ajándékozna meg bizodalmaival, a' nép boldogságának előmozdítását legszentebb kötelességemnek tartandom. A' nép boldogsága az én boldogságom. Isten veletek polgártársaim!

Jámbor Pál
jankovcei plébános.

Nyom. Szabadka, Bittermann Károlynál.

Jámbor Pál választási szórólapja 1848-ban

A rőpirat eredeti példánya a Kalocsai Érsekség Levéltárában található

Az ítélet szerint Jámbor Pált jankováci javadalmától bíróilag megfosztották, hivatalából felfüggesztették és bujdosói státuszában meghagyták.

Összegezve Jámbor Pál „bűnét”: híveit elhagyta, a forradalomhoz és szabadságharchoz csatlakozott, a Damjanich János hadtestében szolgált mint lelkész. (4.)

A világosi fegyverletételt követően valószínűsíthető, hogy egy ideig itthon bujkált, majd Konstantinápolyon és Londonon keresztül érkezett Párizsba 1852. augusztus 12-én. Párizsban tartotta a kapcsolatot az emigránsokkal, továbbá a hazájával is, a Vasárnapi Újság felelős szerkesztőjével, Pákh Alberttel és a főmunkatárs Jókai Mórral, aki 49 után szintén bujdosott egy ideig, igaz, hazai helyszíneken. A hazaküldött versek Csobáncz álnéven jelentek meg a Vasárnapi Újságban, először 1854-ben.

NÉPKÖNYVEK

(RÉSZLET)

A könyv legyen olcsóbb mint a kenyér,
Kenyer ez is, mit lelkünk éhe kér.
Egy könyv ára legyen egy itcze bor:
Az ember lelke szomjas annyiszor.

Mi nem várunk fényes babérokot,
Elég ha a nép olvas és arat;
Vidáman hordozván a boronát,
Szántunk vetünk s mit a jó Isten ád!

De még egy szót, hogy a mag mit vetünk,
Jó mag legyen, és tisztább mint kezünk;
Szent tiszta föld a népnek kebele:
Konkolyt vagy mérget ó ne vess bele! (5.)

A solferinói csata következménye a villafrancai béke, amely megtépázta Ferenc József tekintélyét és biztonságérzetét, kénytelen volt átértékelni addigi politikáját, és ennek eredménye a magyarokkal szembeni erőszak enyhülése. Ezt a helyzetet kihasználva, a kalocsai érsek 1859-ben kegyelmet kért Jámbor Pálnak, amely meghallgatásra talált, és ezzel véget értek a száműzetés évei. Nagy valószínűséggel 1859 őszén érkezett a kalocsai érsekségre, és itt néhány hónapot töltött, kötelező lelkigyakorlaton vett részt, vagyis egyházi büntetését töltötte. A néhány hónapos kalocsai tartózkodása alatt bizonyosan átjött a Dunán, és ellátogatott anyja sírjához, hiszen 1844 óta nem járt Pakson. A látogatás érzelmi megnyilvánulása a Pakson című verse (részlet):

Itt ringa, itt szemközt a bölcsőm,
A két templomnak oldalán,
Itt áll a kis ház hol születtem,
Hab hordja egy nap el talán,
A város partja egyre fogy, fogy,
Mindennap kisebb lesz, kisebb
Szegény bölcsőm az isten őrzi
És a vidám szőlőhegyek.

Az utcán köt ki már a gőzös,
Hozzánk dobálva a habot
Majd a piros hajnalt köszöntve
Majd a leáldozó napot,

Oh drága város! Szép szülőföld
A koszorús hegy oldalán,
Őrizzen ég meg a haboktól!
Őrizd meg ott alvó anyám!
...
Mert más irányt vett agg Dunánk;
Épp úgy mint a kor szelleme
Erős gátját szaggatva folyvást,
Mely minket egykor védene;
Ez a világ folyása; bölcsőnk
Ott reng az ár hullámiban,
Boldog nemzet! Mely küzd az árral
És legalább nagy múltja van... (6.)

A vers csak halála után jelent meg, ami nem véletlen, hiszen jelentős politikai üzenete van, amelyről egy frissen visszatért száműzöttnek ajánlatos volt hallgatnia. A kalocsai lelkigyakorlat után – 1860 márciusában – az érsek Kishegyesre nevezi ki segédlelkésznek, amely beosztás szintén része a büntetésnek, hiszen egy volt káplánt, majd plébánost leminősít segédlelkésszé.

Jámbor Pál hazatéréséről a következő közleményt adja ki a Vasárnapi Újság: „Hiador, a szépirodalmi dolgozatairól ismert magyar író, ki az utolsó évtizedet Párisban töltötte, legfelsőbb engedély folytán hazájába visszaérkezett.” (7.)

Jámbor Pál mint kishegyesi segédlelkész nem zárkózott be a plébánia falai közé, hanem kereste a régi ismerőseit, kapcsolatait, és folytatta irodalmi tevékenységét. Verseskötetet adott ki (Poézis), megírta a párizsi emlékeit, és két kötetben ki is adta. Az 1860-as évet az újraépítkezés évének lehet nevezni.

Az 1861-es évben pedig már az új elképzeléseit váltotta valóra, igyekezett megszabadulni a segédlelkészi

„stallumtól”, megpályázta a szabadkai főgimnázium igazgatói székét, amelyet 1861. szeptember 23-án el is foglalt. Szabadka szabad királyi városának képviselő-testülete irodalmi érdemeire való tekintettel évi 840 forintos alapfizetéssel kinevezte a főgimnázium élére. (8.)

Ám 1861 tavaszán egy másik nagy kihívással is szembesült, nevezetesen az országos politikába történő újbóli bekapcsolódás lehetőségével, ugyanis 1861 tavaszán 1848 óta először újra országgyűlési választásokat írtak ki.

A választások ideje: 1861. március 1. – április 9.

Pártok: Felirati Párt – 155 mandátum

Határozati Párt – 152 mandátum

Távol maradt – 15 mandátummal rendelkező személy

Nem szavazott – 2 fő

Nem igazolt – 3 fő

Összes mandátum: 327

Jámbor Pál a választáson nem kívánt részt venni, csendesebb vizekre kívánczolt, tanítani szeretett volna, ám a sors közbeszólt, mire feleszmélt, már újra megválasztották a kulai kerület országgyűlési képviselőjének.

Ez az 1861-es év nagyban hasonlított az 1848-as évré, csak most nem a szerbek betörése ellen kellett fellépnie, hanem ismételten az osztrák önkényuralom ellen, az 1848/49-es eszmék megvédése érdekében.

Az európai politikai és közhangulati helyzet ismét parázslott, az önkényuralom szilárdnak hitt helyzete válságba sodródott, Bécsnek lazítania kellett az elnyomáson, ezért engedélyezte az országos választást, amittől ugyan tartottak. Ezt bizonyítja, hogy a Habsburg hatalom felkészült arra, ha az Októberi Diploma, illetve

A Vasárnapi Újság kizárólag egyrészt négy naponta 15% áron jelenik meg. Előfizetési díj Budapestben hazán kívülre vagy postai úton külföldre a Vasárnapi Újságra félre 3 R., a Polgári Újsággal együtt 3 R. éjponként. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Újság kiadó-helyéből (Pest, egyetem-utca 4. szám) kéremre szállandó. (Bankszámláján számla: magyar-utca 1. szám.)

Jámbor Pál.

Az 1861-i országgyűlésen, a képviselőház tagjainak sorában, az aránylag kevés számú egyházi férfiak között egy fiatal pap vonta magára a figyelmet, kinek szelíd, nyugodt arcvonásai, a kellető kedvelty gyánitástának is, de nem túlröszök vissza azon nehéz küzdelmeket a lelki harcokat, melyek e férfiú eddigi élettörténetének nagyobb részét képezik. Jámbor Pálról szólunk, kinek költői álneve, *Iliaeder*, két évtized óta ismeretes a hazában.

Jámbor Pál 1821. januárban született Pakson, a Duna partján épített barátságos városban. A gimnazialis iskolákat Kalocsán kezdő a Vácra végezte; az utóbbi helyen legtöbbet közeledhetett a pesti kegyesrendi gymnasium mesterei igazgatásá, akkor vácsai tanár, Nagy Márton ur alyai, gondos vezetéseinek. Vácraól ismét Kalocsára ment vissza, hogy az ottani seminariumba lépjen s itt végerte a hittani pályát. Ez időben alapított itt rokonországai tanuló társaságát között egy „magyar iskola”, melynek czélfja kizárólag magyar stílybeli tanulmányok, gyakorlatok valának, a melynek Jámbor Pál előbb jegyzője, utóbb elnöke is lett. Ez iskola nagy befolyással volt későbbi irodalmi pályájára, melyre már akkor készült, írva költeményeket a „magyar iskola” számára egy kis magyar nyelv-tan.

A seminariumból kilépése után nem sokára, rendszeres lelkiéleti állomásra találjuk a Tiszai partján (pülti népe) (Beasán, élve komoly hívtatásának a egész ifjai bevével mívelve az irodalom kerjéit is. Itt születtek legtöbb költeményei. Első költeményét anyja halálára írta, (megjelent Garay „Regelő”-jében), a mintha élte folyamán, lelke hangulatának e szomorú esemény előtt volna rányit, az első költemény busz komoly hangja lett tulajdon minden későbbi műveiben.

Hozzájött egy másik nagy csapat. Bekövetkeztek az 1848—49. évek, melyek Jámbor Pálra

néve egy végződtek, hogy ő is kénytelen volt, anyai másokkal együtt, vándorsarut ölteni. Míg itthon csak egy anyát, most a távol külföldön két anyát kelle siratnia. Kríz sűrűt, fogékony kedélyét gyöttrő kínokkal emésztő a boovány Párisban, hol teljes nyolcz évet töltött teljes elhagyottságban, reményteltségben. Hogy életmát megkereshesse, előbb tököletesen meg kelle tanulnia a francia nyelvet, hogy az ottani drámai irodalom roppant számú munkái között foglalhasson el egy szerény helyet, küszködés és tengetés között.

1850-ben végre visszatérvén a hazába, egyházi funkcióinak gondossága utján szerény segédletkénti állomást nyert Hegyemen a

eséggyűlésre a bacs megyei kulai kerület őt választá meg képviselőjének. Tudva van, hogy e kongyulóban Jámbor Pál az alkotmány védelmé között határozottan kiállotta a próbát. Nem sokára az országgyűlés befejente után új kiténtetés érte: a szabadkai gymnasiumnak igazgatóra volt szükség a e diazsa és fontos állomásra ő lön kizemelve. S azóta e tereen folytatja, megújult erővel, fáradni nem tudó munkásságát.

Végül még néhány szót irodalmi működéséről. Jámbor Páltól már több kisebb költeményt olvastak a közönség, elsősorban a hazai lapokban, midőn „*Szóder*” című regéje, melynek tárgya Vata kizadás, mint első ismétlé müve jelent meg Pesten. Utána jött *Tiedge* című költs egykor híres „*Ország*”-ja, melyet Katalina Antal közreműködése mellett fordított le. *Iliaeder* álnevet leginkább tetts ismeretessé az „*Költészetek egy füzere költszetek*” című versfüzére, mely, valamint a „*Hattyúdalok*”, a „*Honderő*” nevű dialalásban jelent meg először 1846. táján. Két követség: „*Hangok az emberiséghez*”, — „*Orvuli tárcsák*” — „*Kis*”

JÁMBOR PÁL.

Az első nyilvános bemutatkozása, 1862

a Februári Pátens és a koronázás elutasításra kerül, az országgyűlést azonnal feloszlatja.

Az 1861. évi tavaszi választások után létrejött országgyűlésben két párt küzdött egymással, az egyik a Teleki László vezette Határozati Párt, a másik a Deák-féle Felirati Párt. Teleki nem bízott Bécsben, és a száműzetésben élő Kossuth Lajos álláspontját képviselte: az 1848/49-es törvények érvényesítését követelte. Magyarország önrendelkezésének kivívását, állambe rendezkedése polgári demokratikus újjáalakítását kívánták megvalósítani.

Deák Ferenc és köre azt vallotta, hogy a Habsburg-birodalom szilárd realitás, s ennek keretei között kell a magyar nemzeti lét feltételeit újjáteremteni. A pártharcok csúcsán Teleki László, a Határozati Párt elnöke öngyilkos lett, a párt visszavonta a maga ellenjavaslatát, ezzel a lépéssel csatlakozott Deák Ferenc 1861. augusztus 8-án előterjesztett második felirati javaslatához, ám Bécs ezt is elutasította. Deák ekkor fogalmazta meg híressé vált vélekedését: „Ha túrni kell, túrni fog a nemzet, hogy megmentse az utókornak azon alkotmányos szabadságát, melyet őseinktől öröklött... mert, amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszahozhatják, de miről a nemzet, félve a szenvedésektől, önmaga lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz s mindig kétséges.” (9.)

Visszakanyarodva Jámbor Pálhoz, őt 1861. március 26-án Kula mezővárosában megtartott követválasztáson követte választották. Az eseményről Kármán József újverbászi református lelkész tudósította a Pesti Naplót: „Bács megye Kula mezővárosában tegnap (március 26-án) tartatott a mintegy tíz községnek központjában a követválasztás. A követségért csak ketten folyamodtak, gr. Erba és Jámbor Pál (Hiador) kishegyesi kath. káplán, az utóbbi azonban csak nagy nehezen volt a

követválasztás megelőző estén rábíráható a követség elvállalására. Még reggel, a követválasztás napján a korán több községből összesereglett nép egy része nem tudta mitevő legyen, kit válasszon követnek, csak három magyar község s Kulának fele lépett határozottan tiszt. Jámbor mellé. De a többi, leginkább német község választói, hímeztek-hámoztak s nem igen tudták meghatározni, kit válasszanak. Azonban 9 óra felé elterjedt a hír, hogy a verbászi nagy hajón jönnek a Ferenc-csatornán zászlókkal s muzsikaszó mellett. Ezen hírrre majd minden község választottai siettek a csatorna partjához, várva a verbásziakat s azoknak határozatukat.

Fél 10-re közeledett a sok nemzeti és szerb zászlókkal díszített hajó, a rajta lévő tarackok durrogtatása s egy nagy bandának rákóczivali harsogtatása hirdette a hajó közeledtét. A csatorna hídjánál két banda, egy német trombitás s egy cigánybanda várta az érkezőket.

Amint a hajó megérkezett, s megállt, s kérdés tétve a megérkezettekhez, ki a vivát? A hajóról egy szívvel-szájjal „éljen Jámbor” kiáltott; erre az egész part mentében s a hídról szintén éljen Jámbor visszhangzott. Így indult el a hídról a 10 községnek mintegy 1200 személyből álló választott serege.

A választási helyen állítólag gróf Erba mintegy 200 embere előre megjelent, de amint a 200 ember a Jámbor párt nagy tömegét látva, azonnal belőle mintegy 150 átszökött a győzedelmesnek látszó párthoz, – s ezt látva Gr. E. önkényt lemondott becsületére a követté levés szándékáról, ezzel tiszt. Jámbor Pál úr követnek lön elválasztva.

Mielőtt megválasztatott, a választóhelyre indult se reg őt az utcán egy helyen megpillantván, felragadta, s felemelve vitte a választóhelyre, ahol felemelt állapotjában egy nemzeti s szerb zászlót kezébe ragadva, egy rövid, de szép beszédet tartott az egységről, s köszönetet

mondott a nem várt bizalomért. Később, elválasztatása után egy hosszabb beszédet tartott, melyben politikai hitvallását is többek között előadta, s melyről elmondható, hogy az a legszabadabb elvű. Mondá többek között, hogy őneki esze ágában sem volt követte lenni, de ily nagy bizalomnak megfelelni, különösen ily válságos időben, hazafiúi kötelesség. Az 1848. törvénykezési rágaskodás, sajtószabadság, szólásszabadság stb., azon eszmék melyeket pártoland.

Az elnök Becker úr beszéde s a már elválasztott követ szónoklata németül és szerbül is tolmácsolva lőn a nagyszámú németeknek s szerb testvéreinknek. A választáson a legnagyobb rend volt, noha 4 féle nyelvű lakosokból, magyarok, németek, szerbek és rusznyákokból állt a választó sereg.” (10.)

Az új országgyűlés alig kezdte meg munkáját, mikor elvesztette korelnökét, Palóczy Lászlót, a liberális politikust, aki 1832-től vett részt a reformkori országgyűléseken. Elsősorban a vallásszabadság kérdésével foglalkozott, az ő javaslatára vezették be az országgyűlési jegyzőkönyvek magyar nyelven történő vezetését. A világosi fegyverletétel után halálra ítélték, de kegyelemből börtönre változtatták büntetését.

PALÓCZY HALÁLÁRA

(RÉSZLET)

4.
Hat országgyűlésen,
Jó s bal sors között,
Láttuk mint közembert
Majd mint elnököt.
Mindig a szabadság
Zászlaját vivén,

Míg őt, fenn, kezében
A közvélemény.

5.

Ezt az országgyűlést
Melytől Bécs remeg,
Jó jel – mint korelnök
Ő nyitotta meg.

Itt van ő közöttünk
Itt van ő ma is:

Mint koszorú, melyben
Nincs meg a tövis! –

9.

Fedjük koszorúnkkal
Hát e ravatalt,
Haldokolva is még
Mint egy hattyú dalt,
Mondá: „Egyetértés!”

Ez végső imám...

S két kezét kitarva

Rajtad, oh hazám. (11.)

A gyászravatalt 1861. április 29-én 10 órától 13 óráig a múzeum előcsarnokában közszemlére tették, a gyászünnepség 15 órakor kezdődött. A képviselőház elnöke, Ghiczy Kálmán a múzeum csarnokában mondott beszédet, míg Jámbor Pál az indóházban (Keleti Pályaudvar) búcsúzott a neves halottól:

„Tisztelt gyülekezet!

Nekem jutott a föladat, akarom mondani, a dicsőség, Palóczy hamvainak istenhozadót mondani. Az istenhozadót méltóbban nem mondhatom el, mintha e szeretett hamvakra én is egy koszorút, én is egy búcsúkönnyet ejtek. Megérdemli mind a kettőt... Ím, itt vár a gőzkocsi türel-

metlenül; ím, itt terjengnek feléd már Borsod karjai, hogy keblére öleljen – habár hidegen is. – Ő a te anyád, És te fia vagy; te leghűbb fia vagy. Menj tehát fáradt test, szülő földedre...” (12.)

A képviselőház 1861. június 3-án tárgyalta a Deák-párt első felirati javaslatát. Jámbor Pál – mint a Deák-párt baloldali képviselője – felszólalásában a következőket mondta: egyetért Deák Ferenc általános helyzetértékelésével kapcsolatban elmondottakkal, ám a feliratról a következőket mondta:

„Én a föliratot 99 okból nem pártolom. Uraim, tisztelem én a fejedelmi rangot, tisztelem a fejedelmeket is, de csak annyiban, mennyiben a nép javait, az ország törvényeit tiszteletben tartják. A tényleg uralkodó fejedelem nem ismeri el a magyar törvényeket, tehát a magyar törvények sem ismerhetik el őt. Ez nem csak jogi, hanem logikai következtetés is. Továbbá a trónbeszédben kimondatott, hogy bármi áron, a birodalmi egység fenntartatik. Mi bármi áron, magyarok akarunk maradni...”

Nézzük, hogy kezelte az osztrák kormány a szabadságot? Szabad volt-e a sajtó? Megmondta minap Csengeri. Szabad volt-e az egyház? Ott a concordátum; ott a megstemplizett keresztelő levelek; ott a templom pénzére vetett adó; – végre ott a házasság, mely katonák számára az obsithoz van kötve, azon obsithoz, mely néha három év múlva érkezik meg; néha akkor, midőn a szerető pár koszorú és családi név nélkül, a sírban elrohadt. De talán szabad volt az iskola? – Ott a német könyvek.

Szabad volt az egyén? – Ott a börtönök, hol szenved ma is Stancsics, kinek szemére, az orvosok nyilatkozata szerint, a világtalanság örök éje borul, ha rögtön szabadságot nem nyer.

Szabad volt a ház szentélye? – Ott a feltört szekrények, honnan elvitték a család titkát, nyugalmát, néha becsületét. De mi volt tehát szabad? Szabad volt a kém, a poroszló, egy szóval mind az, mi a szabadságnak ellensége.

Ha kedvet éreznék magamban, a bécsi államférfiaknak tanácsot adni, akkor azt mondanám: muszkák helyett hozzák be a szabad eszméket; dohány monopólium helyett a sajtószabadságot; primásság helyett iparkodjanak eltörölni a concordátumot; – végre ama sok millió árán, mit titkos rendőrségre fordítanak, ápolják az iparos és munkás osztályt úgy, mint Napóleon, akkor nem fognak tartományokat veszteni, hanem újakat nyerni.” (13.)

Deák 1861. augusztus 8-án előterjesztett (második) feliratát a képviselőház túlnyomó többsége elfogadta, a Határozati Párt visszavonta javaslatát, hogy a felirat tükrözze a magyarországi egységet Béccsel szemben. A felirat az alkotmányjogi követeléseket az elsónél határozottabb hangon fogalmazta meg, de kivívásukra csak a helytállás és kivárás eszközeit ajánlotta a nemzetnek.

Ferenc József a felségsértőnek minősített feliratát is megtagadta, majd 1861. augusztus 22-én katonai parancsszóval oszlatta fel az országgyűlést.

Az 1861-i országgyűlésen, a képviselőház tagjainak sorában, az aránylag kevés számú egyházi férfiak között egy fiatal pap vont a magára a figyelmet, kinek szelíd, nyugodt arcvonásai, ha költői kedélyt gyanítottának is, de nem tükröztek vissza azon nehéz küzdelmeket s lelki harcokat, melyek e férfiú eddigi élettörténetének nagyobb részét képezik. Jámbor Pálról szólunk, kinek költői álneve Hiador, két évtized óta ismeretes a hazában. (14.)

A mindennapos politikai tevékenysége közepette Jámbor Pált 1861. szeptember 23-án kinevezték a szabadkai főgimnázium igazgatójának. Mint katolikus papnak, ehhez az egyházi előjárójának hozzájárulását kellett kérnie, amelyet meg is kapott, és az alábbi levélben köszönte meg érseke iránta tanúsított bizalmát. (15.)

Nagyméltóságú Ersek.
Kezeltmes uram,

Mély hálaörzékenységgel vettem Excellenciád
-nak kegyes levelét, mely által agem
a Szabadkai Gynnasiumban az igaz-
gatiszólé elfoglalására felhatalmazni ke-
gyeskedik.

Ez új jéle volt Nagyméltóságod
szántani kegyes indulatának, mit eeu-
-sán is megtartani és megérdemelni
bánkádellen törekvésem lesz.

Midőn Excellenciádmat-
-főnyes bizonyítványát az atyai gond-
-viselésnél- legtróbban megkö-
-szönöm, van szentencsem egyetérté-

mind jelentem, miképen mult héten
a városi tanácskor, mind a felső Gyn-
-nasium, mind az én megköszönésem meg-
-érkezett.

Mi után Excellenciádmat további
atyai kegyeibe ajánlva, imám mellett,
ragyok

Nagyméltóságodnak

Köszönettel fia
Fámbor Pál.

Kelt Szabadkán
1861. Nov. 30^{án}

A KIEGYEZÉS FELÉ

Az országgyűlés újbóli összehívásának (1865. 12. 10.) hírére felbolydult a magyarországi közélet, és a fő téma a kiegyezés körül forgott. A Deák-féle kijelentés, miszerint „ha túrni kell, túrni fog a nemzet”, már csak a szlogen szintjén létezett, mindenki türelmetlen volt. A követválasztási mozgalom beindulása előtt közbeszéd tárgya volt a kiegyezés, a politikai erők ebbe az irányba igyekeztek terelni a hangulatot. A választásokon valószínűsítő földcsuszamlás következett be, és négy évvel az előző országgyűlés feloszlata után az akkor megválasztott képviselőknek alig a felét választották újra.

AZ 1865–1868. ÉVI ORSZÁGGYŰLÉS:

A választások ideje: 1865. november 10. – december 11.

A pártok: Deák-párt – 180 mandátum

Balközép – 84 mandátum

(volt Határozati Párt)

Konzervatívok – 21 mandátum

Szélsőbal – 20 mandátum

(48-as Párt)

Összesen: 315 mandátum

Mielőtt Jámbor Pálról szólnék, maradjunk egy pillanatra Pakson, ahol szintén napirenden volt a választás. A Pesti Naplónak küldött tudósítást a helyi választásokon szereplők néhány résztvevője: „A paksi választókerületben elejétől fogva Kurcz György és Szeniczey Ödön közt oszlott meg a választók bizodalma és már nem hiányzottak szomorú előjelei azon erkölcstelen iránynak, mely a választók alsóbb rétegeit ilyenkor mozgásba hozzák. Mire nézve, az értelmiség néhány

tagja Moravchik András, becsületben megöszült, egykori megyei tisztviseelő és veterán táblabíránk, jelenleg az összeíró választmány elnökének vezérlete alatt Szeniczey Ödön úrhoz mentünk. Őt a követjelöltségről való lelépésre felszólítók, ki is elérzékenyülve az ifjú kebel magasztos értelmével, a mutatkozó erkölcstelen meggátlása és a kerület nyugalmaért nem késett meghozni az áldozatot, és azonnal visszalépett, amiért is mi el nem mulaszthatjuk ezen lovagias jellemű tehetőségű fiatal polgártársunknak ezen önzéstelen nemes tetteért elismerésünket nyilvánosan meghozni. Paks, december 1.” (16.)

Választási emlék 1901-ből.

Száz kertes egy sorda
Zászlót lobogtatva;
Fel van rá írva,
A hármás jelszóra,
Mi hoz jót hazánkra.

Eljen

szeretett jelöltünk

A paksi kerület

választási dala.

Kossuthtól jött az üzenet
Légy független magyar nemzet,
Függetlenséget akarunk
Petrich Ferenczre szavazunk.

Eljen a haza!

Szabadságnak a kormány árt,
Nem kell nekünk hábarék párt,
Függetlenség siasza jelszó —
Eljen soká Petrich Ferkó

Eljen a haza!

A nép csak azt élteheti
Ki jogaát kész megvédeni,
Ilyen ember kell mi nekünk
Petrich Ferencz lesz követünk

Eljen a haza!

Jámbor Pál mint a szabadkai főgimnázium igazgatója újra ringbe szállt a kulai kerületben, versenytárs nélkül, és október 12-én Új Verbászon, a választókerülethez tartozó minden helység küldöttei nagy számának jelenlétében, a legnagyobb egyetértéssel országgyűlési képviselővé választották.

A jelölt megköszönte az iránta tanúsított bizalmat, s rövid, de mindenkit megható szavakban felemlíté az elmúlt évek szenvedéseit, kimondá a kibékülésnek, de egyszersmind honfivérrel szentelt ezredéves alkotmányunk épségben tartásának is szükségességét. A rövid értekezletet, melyen csaknem minden értelmiség (mintegy 52) jelen volt, „kedélyes lakoma követé, melyen különösen a jelöltünk a »hazafi« szép megszólításról, főesperesünk s több mások a köztünk uralkodó szép nemzeti és vallási egyetértésről, megkoronázandó királyunkról, honunk »legbölcsebb emberéről« és egyebekről jelesen emlékeztek meg.” (17.)

Az 1865. december 14-én megnyitott országgyűlés fő témája a kiegyezés megvitatása-kidolgozása és Ferenc József megkoronázása volt. Deák javaslatára a képviselőház 1866. március 1-jén 67 tagú bizottságot küldött ki a kiegyezés alpmunkálatainak, „a közösügyi” javaslatnak a kidolgozására.

Az országgyűlés munkáját megzavarta az 1866. június 14-én kitört osztrák–porosz–olasz háború. Deák attól félt, hogy a háború Bécsre esetleg kedvezőtlen fordulata (ez be is jött) radikalizálhatja a képviselőházat, előtérbe helyezi az 1848/49-es eszméket, ezért javaslatára az országgyűlést 1866. június 26-án elnapolták, felfüggesztették. Nincs hely az események taglalására, csak azt jegyezzük meg, hogy az országgyűlést 1866. november 19-ére újra összehívták. A folyamatos egyeztetések eredményeként 1867. február 17-én sor került Andrássy Gyula gróf miniszterelnöki kinevezésére. Az újra

magyar kormányt ünneplő közönség a kormányrúdhoz engedés előzetes feltételeit kevésbé ismeri. Azt pedig sohasem tudta meg, hogy a kormányalakítás előtt kicsikart ígéretnek alapján Ferenc József az 1867. március 17-i minisztertanáccsal olyan, a dualista korszak egészén át következetesen érvényesített titkos szabályzatot fogadtatott el, amely – túl a kiegyezési törvényekben megállapított felségjogokon – biztosította az uralkodó számára, hogy a magyar kormány minden érdemleges intézkedése az ő előzetes engedélyétől függjön.

A képviselőház a közösügyi javaslatot 1867. március 30-án 257 igen, 117 nem és 22 tartózkodással elfogadta.

A törvényjavaslat elfogadása után 1867. június 8-án Ferenc Józsefet káprázatos ünnepségek közepette Magyarország és társországi királyává koronázták. Az 1865. december 14-én megnyitott országgyűlési időszaknak ez volt az előre kijelölt feladata.

A kiegyezés, amely Magyarország önkormányzatát jórészt biztosította, önrendelkezését azonban nem, valamelyest tovább éltette a Habsburg-birodalmat, mint azt Kossuth feltételezte, Deáknak ezeket a reményeit azonban nem válthatta valóra, mert a Habsburg-hatalommal kötött kiegyezés szinte lehetetlenné tette, hogy a magyar politika erői az adott rendszer keretei között utat találjanak az együtt élő népekkel való megegyezéshez. (18.)

AZ 1869–1872. ÉVI ORSZÁGGYŰLÉS

A választások ideje: 1869. március 9. – április 13.

Pártok: Deák-párt – 246 mandátum
Balközép – 105 mandátum

Szélsőbal – 41 mandátum (48-as Párt)
Nemzetiségiek – 17 mandátum
Összesen: 409 mandátum (19.)

Az előző országgyűlés befejezése után Jámbor Pál 1866. július 2-án közli Szabadka tanácsával, hogy ismét elfoglalja igazgatói székét, ám a politika ismét beleszólt a békés és hétköznapi élet folytatásába. Még ki sem írták az 1869. évi választásokat, a Pesti Naplóban már 1869 februárjában megjelent egy „jóslat”, miszerint a kulai választókerületben „Tür tábornok Jámbor Pált meg fogja buktatni”. Ezzel szemben a Fővárosi Lapok március 21-én közlik a választási eredményeket jobboldali és baloldali bontásban, innen tudjuk, hogy a baloldali Jámbor Pált 1297 szavazattal, 469 ellenében képviselővé választotta a kulai kerület. A tudósításból nem derül ki, hogy ki volt az ellenjelölt. (20.)

A képviselőház május 1-jei ülésén választotta meg elnökeit és jegyzőit, ez volt a pártok számerejének első demonstratív mozzanata, amely megmutatta a jobboldal nagy többségét. A jegyzők nagy része a jobboldal jelöltjei lettek, Jámbor Pált mindkét oldalon elfogadták, és a legtöbb szavazattal (295) jegyzővé választották. Politikai nézeteit nem változtatta meg, baloldali maradt, nem lépett át a Deák-féle pártba, ám politikai hitvallása kicsit finomodott, példa erre az akkoriban megjelent verse:

VÉR ÉS VERÍTÉK

(RÉSZLET)

A halál a harcok vérmezőin,
Napjainkban oly mohón arat,
Hogy munkás kéz, az arany kalászból,
A magot kiszedni, nem marad.

Szent a harc, mely védi tűzhelyünket,
Több hont sírtól megváltott a vér;
Én azt mondom, ami engem illet:
A veríték nála többet ér. (21.)

A mindennapi élet ritmusából egy pillanatra kizökkentette a Jankovácra érkezett küldöttség. Mint ismert, Jámbor Pál 1848-ban a község plébánosa volt, amely parókia a legjövedelmezőbbek egyike volt. A küldöttség felkérte, hogy újra szeretné lelkészükké választani. A lelkiileg igen érzékeny Jámbor nagyon meghiúsította ezt a ragaszkodást, nem felejtette el a két évtizeddel azelőtti boldog napjait. Bizonyos, hogy puhatólózott egyházi felettesénél a felkéréssel kapcsolatban, hiszen örömmel tért volna vissza a nyugodt, biztos jövedelmet és egzisztenciát jelentő parókiájára. Az ismert nézetei miatt bizonyosan elutasították a jankováciák kérését, és ez nagyon megviselhette Jámbor, a község arról olvasható a Fővárosi Lapokban, hogy elhagyni készül az egyházát. (22.)

A felröppent hír igaznak bizonyult, a református egyházhoz pártolt, és csak a halálos ágyán, táviratilag kérte a kalocsai érseket, hogy megbánta tettét, fogadja vissza egyházába, majd katolikus szertartás szerint temessék el.

Nagyon előreszaladtam az események tárgyalásában, térjünk vissza az országgyűlési eseményekhez. 1870. július 12-én tárgyalta a tisztelt ház a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvényjavaslatot, amelynek vitája Jámbor Pál felszólalásával kezdődött. Felszólalásában a következőket mondta: „A parlament barátja azért pártolja a szabad megyéket, s a megyék barátja, mert az biztosítja a szabad parlamentet. A 48-i törvények nevében kérem a többséget, hogy hagyja meg a megyéket, melyekre szükségünk van, mint belső

Kárpátokra. A vita előrehaladottsága miatt nem akarok bővebb fejtegetésekbe bocsátkozni, de ajánlom a törvényjavaslat elvetését. Ha az elfogadtatnék, Magyarország nem volna érdemes arra, hogy ezredéves fennállását megünnepelje.” A törvényjavaslatot Jókai Mór sem fogadta el, és Tisza Kálmán (Határozati Párt) határozati javaslatát pártolta. Jókai szerint: „a törvényjavaslat célja a centralizáció. A centralizáció a monarchia és a katolicizmus, az önkormányzat a reszpublika és protestantizmus. A centralizáció mindig munkát adott az ország kezébe, míg az önkormányzat számtalanszor megmentette létét”. (23.)

Az országgyűlés második ülészsaka 1870. augusztus 4-én kezdődött, amelyen Jámbor Pált ismét jegyzővé választották, 244 szavazattal. Munkájával elégedettek lehettek, mert az 1871. május 19-én kezdődött új ülészsakon ismét elnyerte a jegyzői stallumot, ugyanis a legtöbb szavazatot (278) ő kapta. Jegyzői feladatán túl gyakran hangoztatta pártja és saját véleményét egy-egy interpellációja alkalmával. Az 1871. év utolsó ülése december 20-án volt, amelyen az államköltségvetés, a vallás és közoktatásügyi minisztérium költségvetése volt napirenden. A napirend vitáját Jámbor Pál kezdte: „Három dolog biztosítja a nemzet létét: jó hadsereg, jó iskolák és jó pénzügy. Mindenek előtt a közös iskoláról szól, amely megóv bennünket a bel ellenség, a türel-

metlenség, az előítéletektől és a vizsályoktól. (Általános helyeslés) A közös iskola lerontja a válaszfalakat, összehozza a szíveket, elméket, vallásokat és népfajokat, s azon nagy gondolatra ébreszt, hogy mind egy haza fiai vagyunk (helyeslés), és annak felvirágzásán tartozunk dolgozni.” Sürgeti, hogy a törvény ne csak megalkotottn maradjon, hanem hajtassék is végre szilárdan, rendületlenül.

A középiskolákkal kapcsolatban kifejtette, hogy ezek virágzásának fő eszköze a jó tanerő, a jó tankönyvek és a jó tanrendszer. A jelen tanrendszert azonban erősen hibáztatja, sürgeti a görög nyelv mint kötelező tantárgy megszüntetését, az érettségi vizsgák és a tandíjak eltörlését, továbbá országos tanári akadémiák és tanítóképezdek felállítását. (24.)

A következő ülészsak már 1872. január 9-én kezdődött, amely ülésen az új választási törvény vitája volt napirenden. Jámbor Pál felszólalásában kérte a kormányt, hogy vonja vissza a javaslatát (éljenzés baloldalról). Márciusban kétszer is interpellál a belügyminiszterhez több bácskai falu árvavagyonának biztosítása ügyében, majd a Bánátra nehezedő árvízi helyzet segítése érdekében.

Az 1869–1872. évi országgyűlés utolsó ülésén – április 10-én – is felszólalt a választási törvény vitájában.

JEGYZET

1. Jámbor Pál: Negyvennyolcadiki emlékek, 188–83. 23–25. p.
2. Budapesti Hírlap, 1848. 06. 22. 868. sz. 591. p.
3. Életképek, 1848. 09. 10. 11. sz. 344–345. p.
4. Kalocsa, Érseki Szent Szék 743/1850. 05. 12. számú irata
5. Vasárnapi Újság (VÚ), 1854. 18. sz. 150. p.
6. Szabadkai Hírlap, 1897. 03. 02.
7. VÚ. 1860. 10. sz. 119. p.
8. VÚ. 1861. 19. 29. 39. sz. 565. p.
9. Deák Ferenc beszédei, Bp. 1903. III. k. 272. p.
10. Pesti Napló (PN), 1861. 03. 30. 3340. sz. 2. p.
11. PN. 1861. 04. 30. 3365. sz. 1. p.
12. PN. 1861. 05. 01. 3366. sz. 1–2. p.
13. PN. 1861. 06. 05. 3393. sz. 2. p.
14. VÚ. 1862. 03. 16. 11. sz. 1–2. p.
15. Jámbor Pál levele érsekéhez, Szabadka, 1861. 11. 30.
16. PN. 1865. 12. 06. 4691. 2. p.
17. PN. 1865. 10. 27. 4658. sz. 2. p.
18. Magyarország története 1848–1890, Akadémiai Kiadó, 1979. I. k. 768. p.
19. Országgyűlési Választások Magyarországon 1848–1990. Bp. 1992. Kiállítási katalógus
20. Fővárosi Lapok (FL), 1869. 03. 21. 66. sz. 264. p.
21. FL. 1869. 03. 07. 54. sz. 1. p.
22. FL. 1871. 06. 21. 140. sz. 658. p.
23. Politikai Újdonságok (PÚ), 1870. 07. 20. 29. sz. 344. p.
24. PÚ. 1871. 12. 27. 52. sz. 635. p.

AZ UTOLSÓ FELVONÁS

Az 1869–1872. évi országgyűlés utolsó ülészakán Jámbor Pál több interpellációt intézett a kormány tagjaihoz. Ezt tette 1872 márciusában, amikor több Bács megyei árva érdekében, a múlt évben beadott kérvényét a következő interpelláció alakjában újíttotta meg: „Van-e tudomása a belügyminiszternek, hogy Bács megye több községében a nagykorú árvák, kik már a 40 éves életkort is elérték, örökségüket az árvatárból ki nem kaphatják? S e mellett a gondatlan kezelés folytán az árvatárakból jelentékeny pénzösszegek (az illető községek meghallgatása nélkül) a járásbíró által kikölcsönztetvén, azok mindedig be nem szedettek, sőt be sem szedhetők, mert az adósok fizetéseképtelenek. Felhívom a miniszter urat, van e szándéka és mi úton, az eképp megkárosított árvatárakat kárpótolni?” A válasz: közölni fog. (1)

Néhány nappal később ismét a belügyminiszterhez interpellál: „Tekintve, hogy Bács megye Magyarország legnagyobb magtára, mely ha üres, a szükségét egész ország érzi. Tekintve, hogy Bács megye dúsgazdag vidékeinek nagyobb része hetek óta árvíz alatt áll, és mindedig semmi kormányintézkedés nem történt, kérdem a belügyminisztert, szándékozik-e a víz által borított községeknek segínyt nyújtani az által, hogy Vukovics Sebő határozati javaslatának haladék nélkül eleget tegyen.” – Közölni fog. (2)

Március végén újabb interpellációt nyújt be, ezúttal a pénzügyminiszternek címezve: „Torzsa község munkás lakossága a kulai kincstári uradalomban több mint 10 000 holdra menő Béla és Pettan pusztákat bírja hasznóbérben és ezen egész terület már két év óta

víz alatt áll. A hasznóbérlők ezen indokból bérelengedésért folyamodtak a minisztériumhoz, de eredmény nélkül, így az a szomorú kilátás van, hogy egyike a legmunkásabb és vagyonosabb községeknek tönkre megy. Ennél fogva interpellálok a pénzügyminisztert: vajon szándékozik e az eddigi szokáshoz híven, a bérlőknek a hasznóbért a károk arányához képest elengedni, vagy a nemzetgazdasági elv ellen őket az anyagi megsemmisülés veszélyének kitenni? Továbbá kérdem, szándékozik e a miniszter a hasznóbéri elengedést a bács megyei többi sújtott kincstári hasznóbérlőkre is kiterjeszteni?” – Közölni fog. (3)

A képviselőház 1872. április 15-én tartotta utolsó ülését – 16-án bezárták az ülészakot –, amelyen a választási törvény vitája folyt, sok heves felszólalás történt, Jámbor Pál is felszólt, ám mielőtt rátért volna, csípős megjegyzést intézett a belügyminiszterhez, aki azt nyilatkozta, hogy az ellenzék kompromittálja a parlamentarizmust. Mire Jámbor Pál így reagált: „Nézete szerint többség, kisebbség, jog, törvény, alkotmány, mind a népért vannak (Igaz! Úgy van! bal felől) és mihelyt a népnek valamely vitális érdeke megvan támadva, akkor, ha csak egyetlen hang is emelkedik a parlamentben, az vox populi vox Dei! a hon nemtője, az igazság őrije, maga az igazság. És ő azt hiszi, hogy az igazság sohasem kisebbség (helyeslés bal felől)”. Áttérve a választási törvényre, nem támogatja a törvénytervezetet, amely 12 osztályba sorolná a választókat, vagyis 12 kasztra osztaná a polgárokat, majd a következőképpen érvel: „Vannak úgymond eszményképek, melyek első tekintetre meghódítják, elcsábítják az embert, melyek örökké szépek,

de minél közelebb megy az ember hozzájuk, annál távolabb mennek el, mint a délibáb. Ő szereti az eszményképeket, mint költő, mint politikus; szereti lelke hevével, mert sivár azon politika, melynek alapja nem a humanizmus; célja nem az eszmény felé törekvés. Politikában nemcsak óvatosság, hanem néha merészség is kell.”

Ily eszménykép az általános szavazatjog. Midőn maroknyi népről van szó, milyen a magyar, nagy és erős, csak egy föltétel alatt lehet, ha minden tagja választó. A nemzetiségeket illetően megjegyzi, hogy van köztünk és a nemzetiségek között egy tajpeji szikla, mely századok óta áll fenn köztünk, és ez az oka, hogy egy-

mást meg nem halljuk, meg nem értjük. Le kell dönteni ezen sziklát, s akkor meg fogjuk egymást érteni, meg fogjuk egymást hallani s nemcsak érdekeink, de szíveink is össze fognak hangzani. Jámbor a kérdésben forgó törvényt tartja legfontosabbnak minden törvények közt, mert úgymond, ettől függ, lesz-e adótörvényünk, átalakíttatik-e a felsőház. Lesznek-e jobb pénzügyeink, lesz-e vallásszabadság? Ettől függ továbbá minő alakja lesz a jövő törvényhozásának, és a jövő törvényhozásától függ, minő alakja lesz hosszú időre Magyarországának, (tetszés a baloldalon) sötét-e vagy fényes, merev-e vagy vonzó, szolgál-e vagy szabad? Ettől függ, vajon a szomszéd népek kezet nyújtanak-e nekünk, vagy elfordulnak-e tőlünk” (élénk helyeslés a baloldalon). (4) Jámbor Pálnak ez volt az utolsó felszólalása a parlamentben.

Az új választási mozgalmak 1872 áprilisában már megkezdődtek: „A jobboldali lapok írják, hogy Jámbor Pál ellenében Kulán egy reformpárti jelölt lépett fel Kármán Lajos személyében. Igaz ugyan, hogy Jámbor Pál impraktikus természete annyira megy, miszerint nem fogadott el egy több ezer forintnyi jövedelemmel járó papi állomást. Igaz továbbá az is, hogy sohasem volt Bach és Schmerling pest megyei szolgabírája vagy bármi rendű eszköze, de én mégis azt hiszem, hogy J. Pált ezen érdemtelenségeinek dacára is megválasztja a kulai kerület ismét.” A kulai kerület ellenzéke ismét Jámbor Pált jelölte képviselőül. (5)

A Hon arról tudósít, hogy a kulai kerületben május 3-án a kerület választmánya, a középbalpárt részéről közfelkiáltással Jámbor Pált jelölte ki. – Győzelmünk biztos, vélte a tudósító. Egy hónappal később a következő beszámolót közli a lap:

„Kerületünkben a képviselő-választás június 26-án lesz. Osztatlan szeretetben és becsülésben levő volt

képviselőnk Jámbor Pál megválasztása – dacára a nálunk fejét felütött és túlfeszített erővel vitt úgynevezett reformpárti törekvéseknek – kétségen kívüli. Topolya, hegyes, Feketehegy, Torzsa, Kula egészen, Kucura nagy részben mind a köztisztviselőben álló s bennünket már három országgyűlésben képviselt JP. hazánkfia körül csoportosul.

E hó 9-én tartá szervezkedését pártunk Ó- és Új-verbászon, mely községek választópolgárait az ellenpárt tisztán magáénak tartotta. Ezen álmából azonban a teljes rendben lefolyt gyűlés kiábrándítá, amennyiben a jelenlévő polgárok nagy száma, s általánosan nyilvánult lelkesedése biztosított mindenkit, hogy a centrum túlnyomó része baloldali. Vallás és nemzetiség nélkül élte mindenki a kerület leendő képviselőjét, Jámbor Pált.

Az összes hazai választókerületek közt bennünket ért a szerencse (!), hogy a halvaszületett reformpártnak egy jelöltje Kármán Lajos pesti ügyvéd, a provisoriumban és Bach-korszakban Pest városánál tisztviselő, nálunk a r.k. papság, az államtól javadalmazott tisztviselők, s Szeghegy és Kiskér községek polgárai támogatásával képviselőjelöltül fellépjen.

Már ez év elején megkezdődtek a szó szoros értelmében vett izgatások, vesztegetések s itatások, melyeknek sikerült egyelőre néhány egyént meghódítani. A többség véleményének később történt nyilvánulása után azonban csakhamar kitűnt a balpártnak a reformpártot túlhaladó tömötsége s ereje. Ennyit kerületünk balpártjának állapotáról.” (6)

A bizakodás ellenére, a június 26-ai választáson Jámbor Pál 1163, Kármán Lajos 1267 szavazatot kapott. Az egyoldalú eljárás és vesztegetések végett a balpárt a választás folyama alatt és után óvását megtette. (7)

A megtartott választásról a Pesti Naplónak részletes tudósítást küldtek Új-Verbászról július 1-jén. A beszá-

molót teljes részletességgel közlöm, ezzel érzékeltetve a korabeli hangulatot.

„Kerületünkben június 26-án reggel nyolc órakor vette kezdetét a képviseléválasztás, és éjfél után egy órakor bevégeztetett. Az eredmény a következő: 2430 szavazó közül Kármán Lajos reformpártira szavazott 1267, Jámbor Pál balpártira 1163 fő. A Deák-párt Kármán programjából meg lévén nyugtatva, hogy a közjogi alapot bolygatni nem fogja. Tudva, hogy az országban alig létezik dühöngőbb balpárti kerület mint a mienk, hol a balpárti Jámbor Pál kétszer közfelkiáltás által választatott meg, s csak harmadszor sikerült a Deák-pártnak némi csekély életjelt adni magáról. Ezen tényezőket figyelembe véve, hogy az erő szét ne forgácsoltassék, egyesült a reformpárttal, és Kármán zászlója körül sorakozott, hogy vele megosztozzék a várt nehéz küzdelemben. S e várakozásunkban nem is csalódtunk. Már reggel 6-7 óra között a pártok teljes számban megjelentek a helyszínén, maga Jámbor Pál pártjának élén, négylovas kocsin, lovas bandérium által kísérve, a lutheránus paplakhoz szállt, mely paplak a balpárti korteskedéseknek fészke volt, s különösen választás napján egész nap a dinom-dánomtól visszhangzott. Nyolc órakor a szavazás kezdetét vette, melynek folyama alatt Jámbor este hét óráig többségben volt, s balok már hangoztatták diadal énekeiket. Este hét órakor a verbásziakra került a sor. Tudva, hogy a döntő csata most kezdődik, s az eredmény a verbásziak magatartásától függ, a különböző községek zászlóvivői és zenebandái egyesültek a verbásziakkal. Ekkor mintegy ötven zászló elővitele és több zenebanda összehangzó játéka mellett indultak a verbásziak a szavazóasztalhoz, ami valóban nagyszerű látványt nyújtott. A verbásziak lelkesülve lévén Kármánért, egyrészt mert a helyi realgimnázium érdekében sokat fáradozott, másrészt, mert több rendbeli érintkezésekből őt oly férfiúnak ismerték, ki érdekükben nem csak jámborul, hanem szólni és tenni is tud.

Szavazataikkal csak hamar megbillentették és felbillentették Jámbor többségének mérlegét. Ezen eredmény által meghökkenve, a balpárt egyik főkortese, ki hír szerint azt nyilvánította, hogy a nép legokosabban tenné, ha minden kaputrokost (?) agyonütne, s azok közt legelőször őt ütné agyon, ezen jámborszívú és szelídségű úr, ki amellet dr. is. A korteseket a szomszéd Hegyes és Feketehegy községekbe küldte, hogy az otthonmaradtakat hozzák be, kik kocsi-kon este 10 órára mintegy negyven balpártit még hoztak. Azonban minden erőlködésük dacára Kármán Lajos 104 szavazattöbbséggel győzött. Az említett dr. a választás ellen óvását nyilvánította, azon indokból, mert a balpártiak vesztek. Kik közelében voltak, azon fogadását vélték hallani, hogy Deák- és reformpárti embert soha gyógyítani nem fog.

Még csak azt jegyezzük meg a balpárti lapok dühöngéseire, miszerint Jámbor részén az intelligenciából csak tízen voltak, s pártját a mezítlábas sansculotte-ok képezték, míg Kármán zászlója alatt az összes intelligencia, azon néhányat kivéve és a középosztály küzdött, mit látva Jámbor, szemtanuk állítása szerint könnyezve így kiáltott fel: Hogy jutottunk ennyire?! Hát csak úgy, hogy az intelligencia és a középosztály visszautasítja és kárhoztatja a balpárt esélytelen, kockázatos politikáját!” (8)

A választásról a Pesti Naplónak a következő tudósítást küldték: „A kulai választókerület számára június 26-án Új-Verbáson tartott országgyűlési képviselő választás alkalmával Kovács József kulai kir. aljárás bíró, Jámbor Pál egyik tevékeny kortese egy Deák-párti, de jelölt hiányában a reformpárti Kármán Lajosra szavazó választót azért, mert nem tartózkodott a szavazástól, a választási helyhez közeli, nyílt téren és sokak hallatára a Ferenc-csatornába fojtással fenyegette. Ilyen eszközkhöz nyúlt itt az ellenzék, hogy a győzelmet magának biztosítsa. A legszomorúbb e dologban azonban az,

hogy egy bíró, a törvény kiszolgáltatója, maga vetemedett ily feltűnő, az egyéni szabadságot sértő fellépésre.” (9)

A Pesti Naplóban megjelent tudósításra, maga a megvádolt válaszolt A Hon hasábjain: „Az újverbászi közlő nevének elhallgatásával, de az én nevem és hivatali állásom kitételével, valami gyenge idegzetű szenvedélyrab pártduhtól tajtékzó, ártalomra számító oly gyalázatos denúnciaciót közölt, melyet független helyzetből megvető hallgatással mellőznék. De mint bírói egyéniség ezt annál kevésbé tehetem, mert azon denuncians pártszempontból éppen hivatalos állásomat, és jellememet tűzte ki üres feje, s még üresebb keble áldozatául.”

Ugyanis idézett denuncians cikk azt állítja, hogy az újverbászi képviselő-választás alkalmával Kovács József kulai aljárásbíró Jámbor Pál egyik tevékeny kortese, egy Kármán Lajosra szavazó választót azért, mert a szavazástól nem tartózkodott, a Ferenc-csatornába fojtással fenyegette, s aztán hozzá teszi, hogy ily eszközökkel nyúlt itt az ellenzék, s hogy legszomorúbb az, miszerint egy bíró a törvény kiszolgáltatója, vetemedett ily feltűnő egyéni szabadságot sértő fellépésre. „Minek ellenében kijelentem, hogy én ugyan Jámborra szavaztam, de jellemtelen hazugság az, mintha én tevékeny, vagy bármilyen kortese lettem volna, mert én sem szóval, sem tettel, sem itatással, sem vesztegetéssel, de semmi képen nem korteskedtem, senkire nem hatottam. Tanú erre minden kerületünkbeli becsületes választó. Ami a vízbedobási fenyegetést illeti, alaptalan rágalom, ezt az által világítom meg, miszerint június 26-án hajnalban a választás helyére Verbászra a kulai választók a Ferenc-csatornán hajókon, kettőn a jámboristák, egyen a kármánisták mentek. A választási tér közelében összejöttem Armbruszt Péter k. k. uradalmi ügyésszel, ki

velem együtt néhány év óta kulai lakos. Akivel szintén néhány év óta, ismeretségünk folytán per te barátok lévén, köztünk mint ellenfelek közt a választás folyamáról az ő kérdezősködése és megkezdése, quasi provokálása folytán kedélyesen folyt a beszélgetés. Ő enyelegve azt mondta, »hogya majd a választás után együtt megyünk a hajón, haza Kulára.« Mire én, semmi rosszat nem gyanítva, hasonló enyelgéssel azt válaszoltam: »de Péter, én veled egy hajón nem megyek, mert bele folythatnálak a kanálisba.« Csak haszontalan, és boszszúját alaptalan állításokkal is kielégíteni képes egyén mondhatta ezen per tu baráti kedélyeskedést komoly és szándékos fenyegetésnek. Már csak azért is, mert ezen társalgás közt kiejtett szavakat semmi haragos, és kifakadó kifejezések meg nem előzték, így azt komoly és elhatározott szándéknak magyarázni nem is lehet. De én ha ezen enyelgésből ily elferdített gyanúsítást csak távolról is képzeltem volna, bizonyára a tisztelt ügyész, mint vélt jó barátom, az általa megkezdett kihívó beszélgetésére nem is válaszolok, és vele beszédbe nem is ereszkedem.” (10)

Jámbor Pál választási értékelését A Honban jelentette meg:

A KULAI VÁLASZTÁS TÖRTÉNETE

„A kulai június 26-án történt választás egy lapja a nagy alkotmányos élet történetének, tanúságos az ifjú nemzedék számára, a főispánok, választási elnökök, lelkészek, egy szóval a magyar nép számára. És a nép tanult!

Nem kellett izgatnom; izgattak a cselekmények, igaztalanságok, vesztegetések és mindennemű terrorizmus.

Az emigráció paradicsom volt ehhez, a 47-es időszak arany szabadság.

Marastoni József rajza Jámbor Pálról (1872), a kép a Pákolitz István Városi Könyvtár tulajdona

Erőszak, visszaélések, rendetlenségek egymást tetézték. A választási sátor előtt 8 órától kezdve egész éjjelutáni két óráig a nagy dob, trombiták, érctányérok csengtek, úgy hogy a nevet hallani alig lehetett; az elnök – mondják – rákönyökölt az asztalra, a jegyző odahajolt és fülébe súgott valamit, hogy a baloldali bizalmi férfiak többször nem láthatták a beírt nevet, így történt, hogy kétszer felszólalt Vályi István bizalmi férfiú és a beírt Kármán nevet kétszer kellett kitörölniük; a jegyzőkönyvben több törlés van; a ka-

tonaság csak a bal oldalra szegezte fegyverét, nyíltan vesztegető kortesek jártak a nép közt stb.

És mégis 10 órakor a győzelem a mienk volt!

Azonban az elnök, kath. lelkész, dacára ama kijelentésének, hogy ha 10 perc múlva nem jelentkezik választó, bezárja a választást – 10 órától éjjél után két óráig még nem volt kihirdetve az eredmény.

A jegyzőkönyvnek nincs címe, nincs fejezete; nem volt számozva. Minden község szavazata után eleinte össze-

adták a szavazatokat; midőn minden község leszavazott már, dacára a baloldal többszöri felhívásának, az utolsó község szavazatait nem akarták összeadni, mert a baloldal ekkor 204 többségben volt Verbász ellenében.

Így győzött a visszaélés, a terrorizmus, az egyház terrorizmusa, egyesülve a megye és kormány terrorizmusával.

Igen! Önök prédikáltattak ellenem a szószékről Topolyán és Hegyesen, önök felállítottak ellenem a választás alatt izgatni a placra egy gyógyszerészt, és én mind erre három szót mondtam a népnek: Rend, józanság, kitartás!

Hisz ha én nem tisztelem jobban a törvényt, mint önök, kész lett volna egy második mohácsi nap!

De szerencsére én mindent előre tudtam (20 év óta nem fáradt ki a reactio személyem üldözésében), tudtam, hogy egy év óta foly a bor, szórják a pénzt ellenem; tudtam, hogy Topolyán 10 frtot ígérnek fejenként annak, ki be nem megy a szavazásra és ezért bámultam a népet erényében, önöket az alkotmány gyűlésében.

Az a 104 többség, mit önök oly fenn a táviratokban hirdetnek, azt azon 4 óra alatt szedték össze a legtávolabb községekből, mit törvényellenesen kierőszakoltak.

Soha alkotmányos érzelmű bizottmány nem engedi meg, hogy félóráról félóra hozzanak (Kocoráról, Szeghegyről) egy-egy voksot – akkor, midőn két ezernyi közönség várja türelmetlenül, zúgolódva, már a választás eredményének kihirdetését!

Uraim! Ha ez alkotmányos élet, akkor szeretném tudni: minő az önkény gyakorlata?

Ez a legnyersebb erőszak.

Ha a jobboldali igazoló bizottság ezt rendjén találja, akkor én rendjén találom, hogy a kormány nevezze ki a képviselőket is úgy, mint a főispánokat. Mert ha csak pénz, vagy polgárvér árán lehet bemenni a képviselőházba és nem bizalom útján többé: akkor oda becsületes ember nem mehet.

Pár hó előtt, midőn kerüлетembe rándultam, a szegedi indóháznál összejöttem egy verbászi növendékkel, ki hazament szülei látogatására.

– Nemde ön Jámbor Pál?

– Igen.

– Én verbászi vagyok.

– Mi újság ott?

– Nagyon készülnek a választásra. Múlt héten kaptam atyámtól levelet és ezeket írja: Smihától jövök, bankett volt. Minden héten mulatunk. Azt írják Pestről: ha pénzünk elfogy, csak írjunk: van pénz elég!

– Ez mindent megmond.

– És ezt ellenem teszi a kormány, ki a mérsékelt elemet képviseltem.

Tény az, hogy 10 óra felé, midőn már látták, hogy a baloldal többségben van (mert reggeltől estig mindig 200-300 előnyben voltunk), 500 forintot ígértek egy voksért; tény az, hogy M... választó polgár Sz... esküdtnak bevitte a 10 forintot, mivel meg akarták vesztegetni.

De mindezt és egyéb okmányokat a kérvényhez fogjuk mellékelni. Ha mind elő akarnám sorolni a visszaélést, csábítást, mit egy év óta úztek, akkor Zomborban kellene kezdenem, midőn a székhelyet Kuláról Verbászra tették át; csak a választás folyamat emelem ki.

Elnök: – Kire szavaz?

Jegyző: – Ez Kármánra.

És írta, mielőtt a szavazó kimondta volna a nevet.

Így ment ez végig. Jaj annak a népnek, melyet ily tisztviselők kormányoznak! Jaj annak az országnak, hol ily úton megválasztott képviselők hoznak törvényeket!

Egyébiránt, ha valami fényt vet a választásra, ez az, hogy a verbásziak már reggel egy hajó fáklyát, 80 akó sört hoztak; annyira tudták a választás erőszakos eredményét. Három hatalom elhatározta bukásomat: a kormány, az

egyház és a főispán; és a három együtt nem győzött csak így.

Most egy pár búcsúszót választóimhoz: Megbuktunk, de az igazság mellett, dicsőségesen, az alkotmányosság eltapodása által. Ez a bukás jóslat volt a népnek: mi szomorú jövőndő vár szegény hazánkra!

Háromszor győztünk Kulán, mert ott alkotmányos érzet honola, Verbászon megverték bennünket, mert ott hiányzik valami; mert a szabadság ideálját egy Bach hivatalnokban látja, mert Becker a verbásziak nemtője meghalt!

Verbász háromszor jött hajón Kulára ágyukkal, éltetve a hazát és szabadságot: ma megbuktatja mindkettőt és élteti Kármánt!

Miért?

Mert régi képviselője, azt mondják, nem tett semmit a kerületért.

Igaz. Horvát Boldizsár, Eötvös, Kerkápoly ministerek szólhatnának felőle, kiket minduntalan kértem, ostromoltam, majd a verbászi államgymnázium, majd az árva-pénztárak, majd a kulai törvényeszek érdekében.

Joga van mindenkinek annyit követelni legalább, mennyit a képviselő ígér programjában. Én szabadságot ígértem Verbásznak mint Kuczorának, de ez nem kell nekik, hanem Kármán.

Megkapták drága áron.

Alig lehet megmondani kinek drágább: Kármánnak-e Verbász? vagy Verbász Kármánnak?

Köszönet a hú alkotmányos érzelmű Kulának, hol a nép és iparosok között, egy magyar ajkú polgár nem akad, ki Kármánra szavazott volna. Köszönet Topolyának, a szegény, sokáig vakságban tartott Topolyának, hol 250 polgár állt ellen az uradalom és tisztviselők nyomásának.

Forró kézzel a kis Hegyesnek, mely nagy polgári jellemben, kitartó az üldözésben, példás az áldozatokban.

Hála a református magyar Feketehegynek! mely mint egy ember állt a választási urna előtt és nem adott csak egy egyetlen voksot se a Bach iskolájából származott reformernek.

Végre hála és baráti kézzel azon hetven verbászi megvesztegethetetlen hazafinak, római jellemű polgárnak, kik nem férték egy zászló alá a többivel, kik s... helyett a temetőbe sétáltak ki, hol Becker alszik.

Becker! tudják-e ki volt ő? – a derék lelkész, a nép atyja, a szabadság barátja, ki mindig egyúton járt Verbással, mert szerette őt, és kit ma Verbász elfeledett! Azért ne csüggedjünk! én mindent előre láttam, már tavaly megírván a Közvélemény XX. füzetében: „Ez a választás nemzetünkre a fölébredés vagy a hosszú visszaesés napja lesz”.

A nemzet fölébredt, de a hatalom megkötötte kezeit. Tovább! a honszeretet áldozatokból áll.

Mindaddig míg terem lesz, erőm, tehetségem a népé; higgyék el önök, ez a választás sokkal szebb, sokkal fényesebb volt mint a többi három, mert mi nem vittünk a harcmezőre semmit, csak az igazságot; ők ellenünk hoztak mindent, amivel csak a zsarnokság rendelkezik.

Ne csüggedjünk! csak én estem el, az eszme nem; szavam elnémították, de tollam nem törték el!

Köszönöm hűségüket!

A mi pártunk énekelve ment haza; őket őrzeni kellett Smihánál, hogy át ne jöjjenek hozzánk.

A viszontlátásig! – Éljen a haza!”

Jámbor Pál (11)

Jámbor Pál politikai tevékenységét vizsgálva egy nagyon fontos, eddig ismeretlen esemény okára kaphatunk választ, nevezetesen arra, miért lépett ki a katolikus egyházból, és helyette a református egyházat választotta. Az 1872-es év elején Jankovácrról küldöttség utazott Pestre azzal a szándékkal, hogy felkéri Jámbor

Pált, térjen vissza a jankováci plébániára. A hívei azt szeretnék, ha ő lenne – mint a régi szép időkben, 1848-ban – a plébánosuk. Ez a ragaszkodás nagyon meghatotta Jámbort, ám arra nincs adat, hogy miért nem tért vissza híveihez. Bizonyos, hogy a kalocsai érsek más személyt szánt jankováci plébánosnak. Az 1872. év tavaszán országgyűlési választások voltak, amelyen Jámbor Pál negyedszer is indult megmérettetni magát, ám a katolikus egyház Jámbor ellenfelét, Kármán Lászlót támogatta. A következő évben, 1873 szeptemberében, amikor a gimnázium igazgatói székéért szavaztak, a szabadkai klerikális párt nem támogatta Jámbor kinevezését, ám ennek ellenére nagy szótöbbséggel megválasztották igazgatónak, tudhatjuk meg a Fővárosi Lapokból.

Az a helyzet, miszerint nem térhet vissza szeretett plébániájára, és ráadásul egyháza sem támogatja képviselői jelöltségét, lelkileg összeroppantotta, igazságtalannak tartotta, és mivel cserbenhagyta az egyháza, válaszként ő is cserbenhagyta az egyházát.

Az igazsághoz tartozik, hogy halálos ágyán – 1897. április 13-án – a szabadkai kórházban, a kórház lelkészének közreműködésével – akinek igazgatója volt a gimnáziumban – kérte a kalocsai érseket, hogy bocsásson meg neki, megbánta hűtlenségét, vegye vissza egyházába, és katolikus szertartás szerint temessék el.

Jámbor Pál életének utolsó napjairól abból a levélből értesülhetünk, amelyet Schverer Ferenc kórházi lelkész írt Császka György kalocsai érseknek.

„Excelentiád magas főpásztori meghagyása folytán van szerencsém a következőkben Jámbor Pálnak az Egyházba való visszatéréséről, annak minden körülményeiről

Kegyelmes Urat értesíteni”, kezdődik a levél, amelyből a következőket tudhatjuk meg.

Április 12-én (1897) a délutáni órákban vitték be a szabadkai kórházba Jámbor Pált, amelyről vacsorakor értesítették Schverer Ferenc kórházi lelkészt, és mint volt igazgatóját, még aznap este felkereste. Másnap, április 13-án (kedden), mielőtt Ludasra ment volna, „bementem ismét a mi kedves betegünkhöz”, bár hamar távozott, ám megígérte, hogy visszaérkezése után ismét felkeresi a beteget. Késő délután, hat óra tájban ment be újra a kórházba a lelkész, ám előbb a belgyógyászati kórteremben néhány beteget ellátott szentséggel. Hét órakor ment fel Jámborhoz, és „ekkor ejtette ki ő maga azon szavakat, melyekre én régen lestem, t.i. hogy kibékül Egyházával.” Csak a halála után, a betegfelvételi jegyzőkönyvből tudta meg, hogy úgy íratta be magát, mint római katolikus, és egyházával kibékülni szándékozik. A lelkész keresett két tanút, majd a tanúk előtt (orvos, boncoló, két nővér és Kozák tiszteletes Becséről) Jámbor Pál ünnepélyesen kijelentette, hogy ő katolikus akar lenni, kibékül teljesen egyházával. Ezután meggyónt, megáldozott és az utolsó kenetet is felvette. Mikor a lelkész távozni készült, arra kérte a beteg, hogy „mondjam meg az Érseknek, hogy bocsánatot kér tőle”. Erről még aznap este értesítette az érseket. Este kilenc óra körül hagyta ott a beteget, és a nővérek elmondása szerint másnap reggel (14-én) 3 óráig nyugodt volt, „asztán agoniába esett és reggel ¾ 6 órakor kiszivedett.”

A kórházi lelkész Jámbor Pál utolsó, kórházi napjairól írt tájékoztató levelét 1897. április 14-én küldte meg a kalocsai érsekségnek.

JÁMBOR PÁL HALÁLÁRÓL

JÁMBOR PÁL A KÓRHÁZBAN

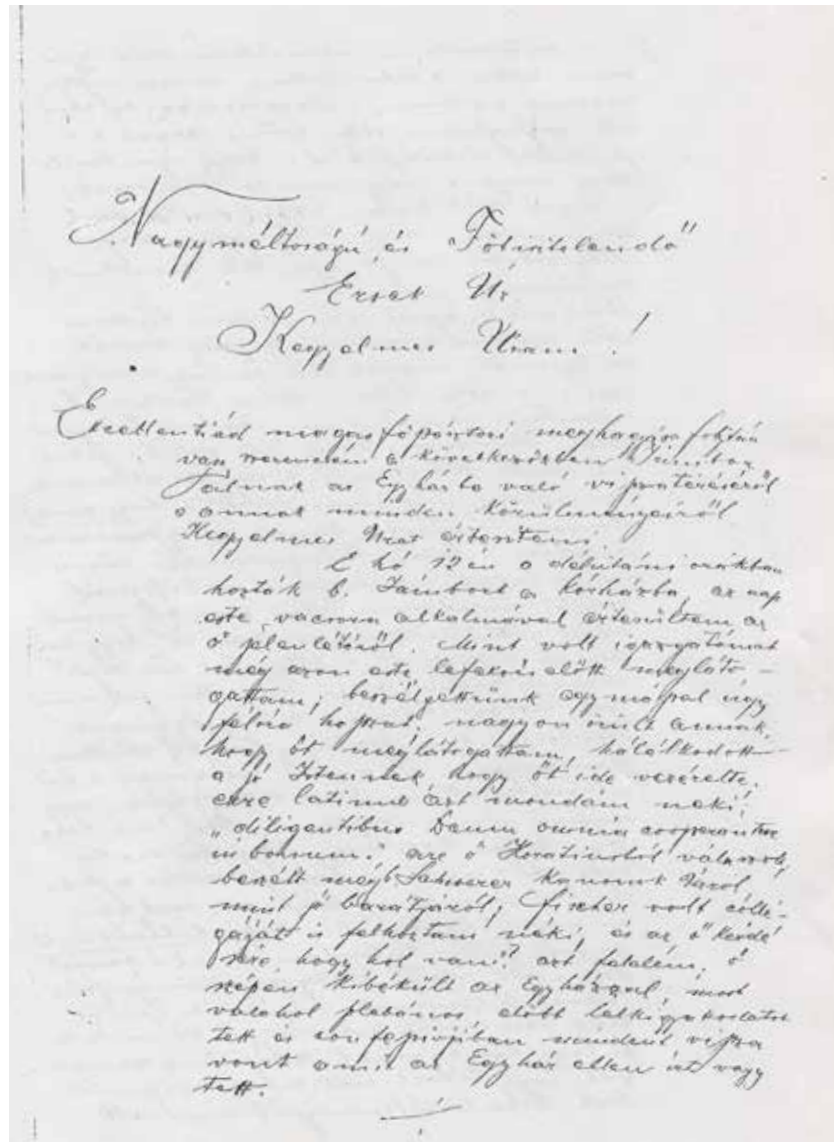
Nagyméltóságú és Főtisztelendő

Érsek Úr

Kegyelmes Uram!

Excellentiád magas főpásztori meghagyása folytán van szerencsém a következőben Jámbor Pálnak az Egyházba való visszatéréséről, annak minden körülményeiről Kegyelmes Urat értesíteni.

E hó 12-én a délutáni órákban hozták be Jámbort a kórházba. Az nap este, vacsora alkalmával értesültem az ő jelenlétéről. Mint volt igazgatómat, még azon este, lefekvés előtt meglátogattam. Beszélgettünk egymással úgy fél óra hosszat; nagyon megörült annak, hogy őt meglátogattam, hálálkodott a jó Istennek, hogy őt ide vezérelte; erre latinul azt mondtam neki „diligentibus Deum omnia esoparenter ui bonum.” Erre ő Horátiustól válaszolt; beszélt még Sahozaren Kanonok Úrról mint jó barátjáról. Csiszter volt collégáját is felhozta néki; és az ő kérdésére, hogy hol van? azt feleltem; ő szépen kibékült az Egyházzal, mert valahol plébános, előbb lelkigyakorlatot tett és confosuijában mindent visszavont amit az egyház ellen írt vagy tett.

„Én – válaszoló – nem írtam soha Egyházam ellen; a tekintetben nincs vissza vonni valóm”. Magatartása az első este nyugtalan volt, aztán azzal a kifejezéssel bocsájtott el, hogy igen örült hogy engem megismert és találkozott, nagyon kért arra, hogy amikor csak szabad időm van, látogassam meg. Megígérvén ezt jó „éjszakát” mondtunk egymásnak.

Másnap április 13-án kedden Ludasra volt kitérve a kerületi papság húsvéti szt. gyónása, reggel elvégezvén a dolgomat, mielőtt eltávoztam volna Ludasra, bementem ismét a mi kedves betegünkhöz; kérdezőn hogy léte felől; jelentvén neki hogy érette a reggeli szt. misében imádkoztam, valamint azt is, hogy az nap elmegyek Ludasra húsvéti szt. gyónásokat végezni. Ezen látogatásom rövid ideig tartott, minek ő is kifejezést adott; mondván „tehát csak oly rövid időre jött?” Megnyugtattam őt, hogy még aznap visszatérek.

Úgy hat óra tájt haza érkeztem, nem mentem föl mindjárt hozzá, hanem a belgyógyászati kórteremben néhány beteget elláttam szentséggel. Az ápoló nővérnek a délutáni órákban említette folyton, még nem jön a tisztelendő Úr? Ha haza jön híjják hozzám. Így hét órakor este felmentem hozzája, akkor ejtette ki ő maga azon szavakat, melyekre én régen lestem, t.i. hogy kibékül Egyházával. (NB. különben evvel a szándékkal is jött ide; még a betegjegyzőkönyv felvételénél a gondnok Pojácovits Gerő úr előtt bediktálta azt, hogy ő római kath. és hogy Egyházával kibékülni szándékozik. Úgy látszik, csak a kellő időpontot leste. Ezen körülményről nem volt tudomásom, csak halála után értesültem róla.)

Én – válaszoló – nem írtam soha Egyhá-
"ram ellen a tekintetben nincs vissza vonni valóm." Magatartása az első este nyugtalan volt, aztán azzal a kifejezéssel bocsájtott el, hogy igen örült hogy engem megismert és találkozott, nagyon kért arra, hogy amikor csak szabad időm van, látogassam meg. Megígérvén ezt jó „éjszakát” mondtunk egymásnak.
Másnap április 13-án kedden Ludasra volt kitérve a kerületi papság húsvéti szt. gyónása, reggel elvégezvén a dolgomat, mielőtt eltávoztam volna Ludasra, bementem ismét a mi kedves betegünkhöz. Kérdezőn hogy léte felől; jelentvén neki hogy érette a reggeli szt. misében imádkoztam, valamint azt is, hogy aznap elmegyek Ludasra húsvéti szt. gyónásokat végezni. Ezen látogatásom rövid ideig tartott, minek ő is kifejezést adott; mondván „tehát csak oly rövid időre jött?” Megnyugtattam őt, hogy még aznap visszatérek. Hogy halála után híjják hozzám, hanem a belgyógyászati kórteremben néhány beteget elláttam szentséggel. Az ápoló nővérnek a délutáni órákban említette folyton, még nem jön a tisztelendő Úr? Ha haza jön híjják hozzám. Így hét órakor este felmentem hozzája, akkor ejtette ki ő maga azon szavakat, melyekre én régen lestem, t.i. hogy kibékül Egyházával. [NB. különben evvel a szándékkal is jött ide a betegjegyzőkönyv felvételénél a gondnok Pojácovits Gerő úr előtt bediktálta azt, hogy ő római kath. és hogy Egyházával kibékülni szándékozik. Úgy látszik, csak a kellő időpontot leste. Ezen körülményről nem volt

Amint tehát ezen szándékot este nyilvánítá, elmentem két tanút keresni, eközben belépett a szobába tiszt. Kozák becsei káplán, kinek dolga lévén Szabadkán meglátogatta Jámbort, mint oly ismerősét, kinek az anyja mosott és takarított neki. A tanúk előtt aztán ünnepélyesen kijelenté, hogy ő katolikus akar lenni, hogy kibékül teljesen egyházával (jelen volt ez aktusnál a két Korona tanú, az egyik doktor és a boncoló, két nővér, tiszt. Kozák és én) mire aztán szépen meggyónt, megáldozott és az utolsó kenetet is felvette.

A szentségek felvétele után a beteg láthatólag nyugodt volt a neki nyújtott pacifikálót többször megcsókolta. Egészen önmagától (sua sponte) mielőtt távozni akartunk azt mondá, hogy mondjam meg az Érseknek hogy bocsánatot kér tőle, miről aztán még az este Excelentiádat telegrafice értesítettem.

Később aztán jutott eszembe azon körülmény, hogy itt a temetés mikéntje miatt majd lehet zavar – amennyiben az áttérés nem a kellő formában, a 14 napi idő betartásával történt – és így a református pap a halotthoz jogot formálhat. – Hogy tehát minden zavarnak eleje vétessék, ismét két tanú előtt a boldogultnak azon nyilatkozatát vettem, hogy azon esetre, ha a jó Isten esetleg kiszólitja a világból rövid idő alatt, – melyik szertartás szerint akar eltemetkezni? „Okvetlenül a kath. vallás rítusa szerint”, volt a válasz. Ezen utolsó akaratjáról értesítettem másnap a városi

Sudomárcs, azaz halála után értesíttem róla.)
 Amint tehát ezen szándékot este nyilvánítá, elmentem két tanút keresni, eközben belépett a szobába tiszt. Kozák becsei káplán, kinek dolga lévén Szabadkán meglátogatta Jámbort, mint oly ismerősét, kinek az anyja mosott és takarított neki. A tanúk előtt aztán ünnepélyesen kijelenté, hogy ő katolikus akar lenni, hogy kibékül teljesen egyházával (jelen volt ez aktusnál a két Korona tanú, az egyik doktor és a boncoló, két nővér, tiszt. Kozák és én) mire aztán szépen meggyónt, megáldozott és az utolsó kenetet is felvette.
 A szentségek felvétele után a beteg láthatólag nyugodt volt a neki nyújtott pacifikálót többször megcsókolta. Egészen önmagától (sua sponte) mielőtt távozni akartunk azt mondá, hogy mondjam meg az Érseknek hogy bocsánatot kér tőle, miről aztán még az este Excelentiádat telegrafice értesítettem.
 Később aztán jutott eszembe azon körülmény, hogy itt a temetés mikéntje miatt majd lehet zavar – amennyiben az áttérés nem a kellő formában, a 14 napi idő betartásával történt – és így a református pap a halotthoz jogot formálhat. – Hogy tehát minden zavarnak eleje vétessék, ismét két tanú előtt a boldogultnak azon nyilatkozatát vettem, hogy azon esetre, ha a jó Isten esetleg kiszólitja a világból rövid idő alatt, – melyik szertartás szerint akar eltemetkezni? „Okvetlenül a kath. vallás rítusa szerint”, volt a válasz. Ezen utolsó akaratjáról értesítettem másnap a városi akaratát jó, – ha nem úgy, – ha lajók.

hatóságot és a temetést rendezőket mihez tartás végett.

Ha tiszteletben tartják a boldogult végső akarátát jó, – ha nem, úgy ők bánják.

Úgy kilenc órakor este elhagytam a beteget, ki azután igen nyugodt volt, a szomorúak vigasztalóját a jó Istent folyton segítségül hívva – észnél volt egész másnap reggel 3 óráig. Aztán agóniába esett és reggel 3/4 6 órakor kiszenvedett, a feszületet magához szorítván, ezen agonizálás alkalmával ismét feloldoztam, a haldoklók imáit Commodátus animárestete, a litániát fölötte elmondva eltávoztam szent misét mondani amelyet már érette be lehetett mutatni a jó Istennek.

Az ápoló nővér (főnöknő) említi hogy nagyon várta a bocsánatot Érsekétől, folyton hangoztatta „ugye bár megbocsátanak? bocsánatot kérek, majd meg a nővér kezéből kivette a rózsza fűzért és keresztet vetve imádkozott. A jó Isten megadta neki a gratia finalist.

Midőn Kegyelmes Érsek Atyám fölszentelt kezeit csókolom, vagyok Excellentiád Szabadkán 1897. ápril 17.

legkisebb szolgálja
Schverer Ferenc
kórházi lelkész

(A betegápoló nővérnek azt mondá a szentségek felvétele után, hogy a jó Isten mostan bár visszaadná egészségét, hogy a szent misét mielőbb ő maga bemutathassa.)

1818 J. 20/11. 1897

Nagy Kélecs órákor este elhagytam a beteget, ki azután igen nyugodt volt, a szomorúak vigasztalóját a jó Istent folyton segítségül hívva – észnél volt egész másnap reggel 3 óráig. Aztán agóniába esett és reggel 3/4 6 órakor kiszenvedett, a feszületet magához szorítván, ezen agonizálás alkalmával ismét feloldoztam, a haldoklók imáit Commodátus animárestete, a litániát fölötte elmondva eltávoztam szent misét mondani amelyet már érette be lehetett mutatni a jó Istennek.

az ápoló nővér (főnöknő) említi hogy nagyon várta a bocsánatot Érsekétől, folyton hangoztatta „ugye bár megbocsátanak? bocsánatot kérek, majd meg a nővér kezéből kivette a rózsza fűzért és keresztet vetve imádkozott. A jó Isten megadta neki a gratia finalist.

Midőn Kegyelmes Érsek Atyám fölszentelt kezeit csókolom, vagyok Excellentiád Szabadkán 1897. ápril 17.

legkisebb szolgálja
Schverer Ferenc
kórházi lelkész

B. a betegápoló nővérnek azt mondá a szentségek felvétele után hogy a jó Isten mostan bár visszaadná egészségét, hogy a szent misét mielőbb ő maga bemutathassa.

Nyomtatvány az 171. Kézbesítendő távirat.

54

TÁVIRAT

Kalocsára

4, 4, 4, 4

Kalocsára

1888

APR 14

Felvető: Jámbor Pál

Vezető: Jámbor Pál

Táviratirány: Értesítés

Ár: 800

Állomány megjelölés: Halálhíradás

Feladó hivatal: Péntekesi szám: Vezető: Ár: Jegy: Díjaz: Hó és nap: Óra: Perca: Napok:

13 8 38

Jámbor Pál visszatérve az egyházból szentségekkel ellátottak bossánalatát kérvényeztetél

Stweert korházi lelkész

L. megr. 1888. 500 r. III. 930 r. IV. 400 r. m. III. (100) 1440, I. 100 r. 100 r.

Távirat Jámbor Pál haláláról, Kalocsára

Jámbor Pál halálhíre hamar elterjedt a korabeli lapokban, és már április 15-én egy terjedelmes írással búcsúzott a Pesti Naplóban egy volt tanítványa.

„Hiador

Budapest, április 14.

Meghalt Petőfi vetélytársa, az egyetlen magyar poéta, akit egy időben nemcsak vele összehasonlítottak, de fölébe is helyeztek. Mesének látszik ma, hogy így történhetett, ha nem volna megírva sárguló lapokon és kinyomtatva a Honderű című újság ama példányában, amelyet ma is őriznek a Múzeum könyvtárában, tán el sem hinné az utókor. Pedig megtörtént, el is olvastam, de még tőle is hallottam, amikor tanítványa voltam. S ő is úgy emlékezett meg a dolgról, mint valami hihetetlen, jőzön ésszel el sem képzelhető eseményről, ami a furcsaságok gyűjteményébe való.

Mikor a szabadkai gimnázium igazgatója volt és a kulai kerületben képviselőnek megválasztották, a választási jegyzőkönyv átadásakor beszédet tartott, amelyben nagyon kevés volt a politika, de annál több az irodalmi vonatkozás. A derék kulai svábok meg nem értették, amit ő is észrevett és a legközelebbi irodalmi tanórán megismételte nekünk a beszédet. Még jól emlékszem a következő részletekre:

Petőfi eljött hozzám egy napon és így szólt: »Te Jámbor, akit fenevadnak bocsátottak ki ellenem a 'Honderű' bünbarlangjából, hogy széttépjed a hírnevemet, vagyok ám én is olyan fenegyerek, mint te, ha felbőszítenek! Azt akarom tudni tőled, van-e részed annak a szegény Lázárnak – Petricsevics Horváth Lázárt a 'Honderű' szerkesztőjét értette – agyarkodásában. Mert ha van, akkor... « Nem engedtem végig beszél-

ni és bár bántott kíméletlen hangja, oda vezettem az íróasztalomhoz és megmutattam neki, hogy min dolgoztam éppen abban a pillanatban, mikor belépett. Egy költeményét fordítottam francia nyelvre, amely előtte való napon jelent meg a Frankenburg-féle Életképekben. S mellette feküdt egy kész levél, amely Chassinak szólt, az ő párisi fordítójának. Arra kértem Chassint, hogy ezt a remek verset a hiányos fordítás megfelelő csiszolása után adja ki valamely párisi folyóiratban.

Petőfi meg volt hatva, és hogy érzelmeit palástolja, annál jobban kifakadt Petricsevics ellen. – Minő ember! Minő ember! Kiáltott és szemei villogtak a szenvedélyes harag-

Jámbor Pál halálára.

*A Purnassz gyászba öltözött,
Agg dalnoka elköltözött.*

*Elnémult lantja, a melyet
Félszázadon túl pengetett.*

*Már azt se tudják tán, ki volt?
Petőfivel versenyt dalolt.*

*S midőn veszélyben volt hona,
Lett jámbor papból bátor katona.*

*S a mint beállt a zord idő,
Ismét kobzát revé elő.*

*Dala nem zengett túl vihart,
De lettre kellett férfi kart.*

*Mig élt, környezte tisztelet,
Sirján tebeg emlékezet.*

B—i.

Bolond Istok, 1897. 04. 25.

tól – ha még téged is meg tudott nyergelni és a jónak eme tiszta forrásából is mérget fakaszt! – Elrohant, miután úgy megszorította jobbjomat, hogy aznap lemondtam az írásról, mert megfájdult mind az öt újjam.

Hanem e pillanattól kezdve nem volt többé köztünk félreértés, bármennyire ingerelték is ellenem. Azt mondta Frankenburgnak, aki nekem sok év múlva visszamondta:

Arról az emberről ne beszéljeteK nekem semmi rosszat. Úgy tudom, hogy ki akarták ellenem játszani tromfnak, de ő maga bizonyította, hogy nem tartja magát ütőnek. Szeretem és nem tűröm, hogy bántsák.

Hiador liliumszerű ártatlansága mellett mi sem bizonyít jobban, mint hogy ezeket az irodalmi visszaemlékezéseket elmondta először kulai választóinak, meg aztán nekünk, akik tanítványai voltunk. Maga alatt vágta a fát, de hiába! Mert mi ezentúl meg voltunk győződve, hogy mégis csak ő a legnagyobb magyar poéta. Koncedáltuk ugyan, hogy Petőfi is tett valamit a hazáért, Eötvösnek is vannak sikerült alkotásai, Vörösmarty sem az utolsó költő, de Hiador – ah! ez mégis csak egészen más. Az önképzőkörben elszavaltuk verseit, irodalmi dolgozataink tele voltak idézetekkel a Hangog az emberiséghez című verskötetéből és ha meg nem alakítottuk a „Hiador, irodalmi társulatot”, csupán az ő ellenállásán múlt. Egyszer azzal is fenyegetett, hogy becsukat valamennyiünket, ha le nem mondunk erről az eszméről és azt érte el vele, hogy még jobban rajongtunk érte, még csökönyösebbek voltunk az ő kultuszában.

Pedig ő át volt hatva írói hivatásától és még öregebb napjaiban is éjjelenként pergettette tollát, azt az aranytollat, amelyet akkor kapott, mikor 1859-ben hazatért a száműzetésből. Ezzel is megesett az a furcsaság, ami az egész életében üldözte: alig tizenkét évvel azután, hogy Petőfi ellenjelöltjeként fölállították a parnasszusi versenynél, egy olyan kötet költeményért dicsőítették, amelyet francia nyelven adott ki Durivaga álneven. Mi kiástuk ezt a kötetet is a

feledés homályából és nagyra voltunk vele, hogy a mi igazgatónk a franciáknak is megmutatta, hogy mi az igazi költészet. Egyik iskolatársam, aki most jónevű ügyvéd a Bácskában, hosszú értekezést írt a kötetéről, amelyet felolvasott az önképzőkörben. Jámbor Pál, aki rendszeren a vasárnapi ülések közepe felé be szokott köszönteni, éppen akkor lépett be, mikor a felolvasás bevégződött és tréfás mosollyal hordta le a kollégámat. Ez védekezett és önérzetesen hivatkozott arra a jogára, hogy a szépet szépnek, a jót pedig jónak mondja. Mire Jámbor szelíd mosollyal így válaszolt:

Édes fiam, eszembe juttatsz egy élményt, ami Szilády Áron barátommal megtörtént – ha ugyan megtörtént. Ő az az ember, aki a legtöbb nyelvet bírja egész Európában, de a túlnyomó részét privát szorgalomból és a nyelvtan után sajátította el. Megesett a negyvenes években, hogy egy francia utazó jött Halasra és az egész városban nem akadt senki, aki beszélni tudott volna vele. Sziládyhoz utasították. Az idegen mondott valamit, amiből Szilády egyetlen szót sem értett, aztán Szilády beszélt, de ekkor meg az idegen nézett nagyot. Végre Szilády elvesztette türelmét és rákiáltott vendégére: – Az úrnak semmiféle őse sem volt francia! Tegye az úr bolonddá a saját öregapját!

S tudják-e hogy ki volt az az idegen? Senki más, mint Alfonz de Lamartine, a hírneves francia író, aki akkor utazott Keletre. A dolognak magyarázata pedig, hogy Szilády a grammatikából sajátítván el franciaságát, betű szerint ejtette ki a szavakat.

Így vagyok én is, édes fiam a francia költészet szellemével. Betű szerint ismerem, elég fáradtságomba került, de a szelleme és én, mi mégis csak idegenek maradtunk egymáshoz. S ebből az alkalomból gyönyörű előadást rögtönzött, amelyben kimutatta, hogy az író mindig honi talajban gyökeredzik, a hazai légkör fejleszti tehetségét és csak akkor viheti valamire, ha kizárólag csakis a nemzete költője akar maradni.

Az a tíz esztendő, amit idegen földön töltött keserű száműzetésben, megakasztotta az ő fejlődését. Mert ha nem is a Petőfiéhoz hasonló szellem szólal meg 48 előtti verseiben, nagyon sok azokban a meleg érzés, a női báj, amint az ő lényé nem is volt férfiasan erős még forradalmi dalaiban sem. Eredeti zamatjuk azonban már nem található fel a száműzetés utáni költeményeiben és ennek helyébe valami filozofáló elem lép. Nem tudta kiheverni a tíz esztendei úrt és ő maga is érezte. Azt mondta egy ízben: – Olyan vagyok, mint az alföldi csikó, ha külföldi versenyistállóba küldik, ahol eltanulja a negédes járást, a magas lovaglósikolát – de a sövényakadályon átugorni, ami azelőtt csekélység volt neki, már nem tud.

Pedig ő igazán a magyar Alföld fia volt. Pakson született 1821-ben, iskoláit nagy részben Kalocsán végezte és mikor a papnöveldébe lépett, még akkor is kikíváncozott belőle a tiszta magyaros szellem. Kalocsán abban az időtájtban a latin nyelv volt a társalgás nyelve és Jámbor Pál elkövette azt a hallatlan merészséget, hogy társai körében magyar iskolát alapított. Meg is mondta neki a prefektura, még pedig latin nyelven, hogy nem lesz belőle sohasem második Horatius. Mikor az intézetből kikerült, Óbecsére ment kispapnak, onnan pedig Jankovácra plébánosnak. Innen küldte első versét a Garai János Regélőjének, amelytől aztán elhódította állandó versírónak a Honderű. Sűrűn látogatott fel Pestre, hogy az irodalmi körökkel érintkezzék és egy ilyen látogatás alkalmával történt a találkozása Petőfivel. Ami azonban nem sikerült Petőfivel szemben, hogy összevesztésék ezzel a lánglelkű költővel, azt több szerencséjével kísérlette meg a maliciózus Petricsevics Horváth Lázár, amikor egy kisebb kaliberű emberről, amikor Szigligeti Edéről volt szó. Hiador ugyanis egy „II. Károly” című történeti drámát írt és benyújtotta a Nemzeti Színházhoz. Várta, egyre várta az eredményt és egyszerre csak arról értesült, hogy Szigligeti is írt egy hasonló tárgyú drámát,

amelyet előadásra elfogadtak. Az ő gonosz démonja, Petricsevics elhitette vele, hogy Szigligeti ellopta sajátját és addig biztatta, amíg egy erélyes tiltakozást tett közzé. A megtámadott Szigligeti nem maradt adós a válasszal és olyan csinos polémia kerekedett közöttük, amely kisebbszerű botránynak is beillett. Jámbor Pált figyelmeztette egyházi hatósága, hogy papnak nem szabad ilyen hangon írni és hogy Hiador ügyeit ne Jámborral intéztesse el. E miatt nagyon elkeseredett és egészen visszavonult az írói köröktől.

Elszigeteltségének a szabadságharc vetett véget. Otthagytta faluját és a közoktatásügyi minisztériumban vállalt hivatalt. Ott találta a világfelfordulás és ő kétségben sem lehetett, hogy mi vár rá, ha az osztrákok kezébe kerül. Mert a lantja szenvedélyesen, hazafiasan és tele osztrákgyűlölettel szólalt meg a viharos esztendőben. Kibujdosott tehát Párisba, ahol azzal tengette életét, hogy francia lapokba dolgozott és a franciáknak közvetítette a magyar írók ismerettségét. Sőt, mint már említettük, egy kötet verset is írt francia nyelven és egy regényt. Mikor tíz év múlva amnesztiát kapott, Hegyesen vonult meg mint segédlelkész. De nem sokáig maradt csendes magányában, mert már 1861-ben megválasztotta a kulai kerület képviselőnek. Mint ilyen a határozati párthoz tartozott. Még egy ízben vállalkozott politikai szereplésre, de azután végleg búcsút vett attól és a tanügynek, valamint az irodalomnak szentelte erejét. Különösen az ifjúsági irodalomnak és különös dicséretéül legyen mondva, hogy ő volt az első, aki magyar szellemet vitt be az irodalom fontos ágába.

Mióta megvált igazgatói állásától, csendesen élt Szabadkán, alig adván magáról életjelt. Mondják, hogy memóriáit írogatta. Ha ez való, akkor nagyon érdekesek lehetnek följegyzései, mert sokat látott, sokakkal érintkezett és sohasem haszon nélkül. Az a kedves egyszerűsége, amivel még ellenfeleinek is igazságot tudott szolgáltatni, az a tárgyilagosság, ami lényének egyik fővonása volt, bizonyára

kifejezésre jutott ezekben az emlékiratokban is és fényt fog deríteni – föltéve, hogy megjelennek egész teljességükben – a viharos éveket megelőző időszaknak sok eseményeire és alakjára. De emlékét nem csupán ezek a memoárok fogják megőrizni: sokkal elevebben van az meg számos tanítvá-

nya szívében, akiket példájával is tiszta honszeretetre és az életnek magasztosabb felfogására oktatótt.” (Igric) (12)

Igric, írói állnév, Tábori Róbert (1855–1906) használta, aki író, újságíró volt, és 1890-től a Budapesti Napló belső munkatársa, 1895-től az Új Idők helyettes szerkesztője. (13)

A FELEDÉS KÖDÉBEN

(JÁMBOR PÁL EMLÉKÉRE)

A feledés ködébe rejtetted az arcod,
hogya ne lássák meg, mennyire árva,
Te Petőfi mellett sem vallottál kudarcot,
mert szíved a fényre volt kitérva.

Voltál a mindenség szelíd, bús zenésze,
a természettől kaptál dús, szent ihletet,
Lényednek emberarca volt az erénye,
mely a feledésből most újjászületett.

Álmodat csillagok álmából hímezted,
fölvetted újra a bűvölet köntösét.
Dunai sirályok vigyáznak feletted,
támadt az ősz. Köd húzta össze függönyét.

Úgy haltál meg, ahogy az életet élted,
hű voltál költő és konokul kőkemény.
Immár örök egekben koppan a lépted,
Jámbor Pál Paks! Ábránd, Hit és Remény.

Kuti Horváth György (Paks, 1998)

JEGYZET:

1. Ellenőr, 1872. 03. 17. 65. sz. 2. p.
2. Ellenőr, 1872. 03. 22. 69. sz. 2. p.
3. Ellenőr, 1872. 03. 28. 74. sz. 1. p.
4. Ellenőr, 1872. 04. 10. 84. sz. 3. p.
5. Ellenőr, 1872. 04. 20. 93. sz. 1. p.
6. A Hon, 1872. 06. 26. 146. sz. 2. p.
7. A Hon, 1872. 06. 28. 148. sz. 3. p.
8. Pesti Napló, 1872. 07. 08. 155. sz. 1. p.
9. Pesti Napló, 1872. 07. 01. 2. p.
10. A Hon, 1872. 07. 23. 168. sz. 2. p.
11. A Hon, 1872. 07. 02. 150. sz. 1–2. p.
12. Pesti Napló, 1897. 04. 15. 105. sz. 7–8. p.
13. Gulyás Pál: Magyar írói álnévlexikon, 1978. 218. p.

PAKS ÉS SZABADKA KAPCSOLATA

„EGY EURÓPAI MŰVELTSÉGŰ KÖLTÉR”

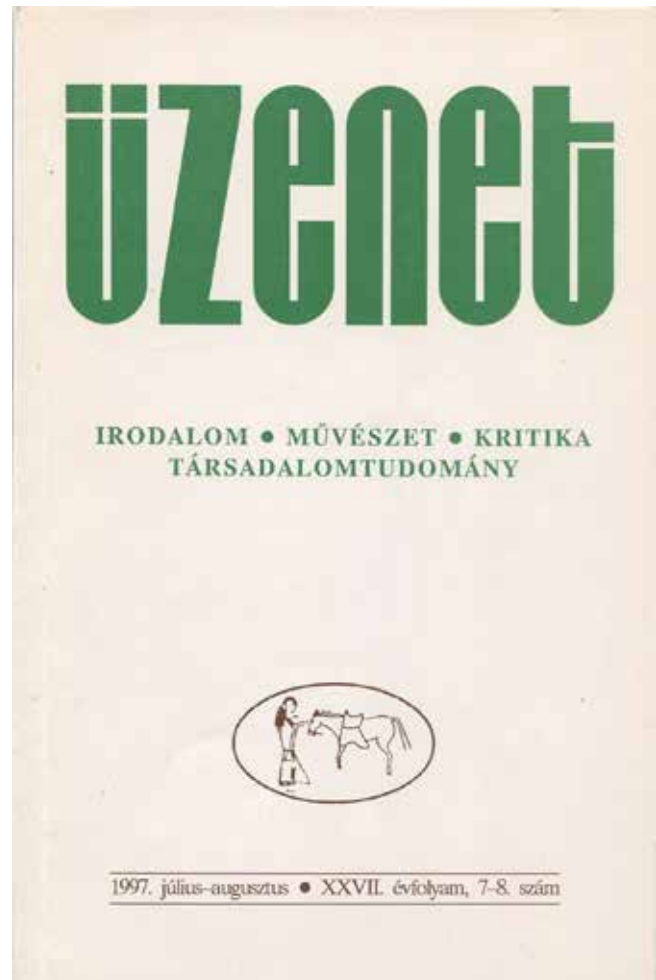
A fenti címmel kezdte tanulmányát Dér Zoltán (Dévavári Zoltán) főszerkesztő, a Szabadkán megjelenő Üzenet című folyóirat 1997. július-augusztusi (7–8.) számában, emlékezve Jámbor Pálra, halálának 100. évfordulóján. Az emlékszámban több tanulmány olvasható, köztük egy bibliográfia a Szabadkán megjelent újságokban található, a költő által írt cikkek és versek számbavételével. A Kasza Ibolya készítette bibliográfia 285 cikket és verset sorol fel a szabadkai lapokból.

Az emlékszám közli Kunkin Zsuzsannának, a szabadkai városi könyvtár igazgatójának tanulmányát a könyvtárban található Jámbor Pállal kapcsolatos dokumentumokról. Az igazgató Paksra is ellátogatott a társaság emlékülésére, amelyen előadást tartott Jámbor Pál és Szabadka kapcsolatáról.

Az emlékszámban megtalálhatóak a Paksi Tükörben megjelent, Jámbor Pállal kapcsolatos írások és Kuti Horváth György A feledés köde című verse, amelyet a centenáriumra írt.

A társaság tagjain kívül Szabadkára látogatott a TelePaks stábja is, műsört készítve Szabadkáról és a Jámbor Pállal kapcsolatos programról.

Dér Zoltán lakásán beszélgettünk a város és Jámbor Pál kapcsolatáról, a költő és mint gimnáziumi igazgató szerepéről a város kulturális életében. A beszélgetés során szóba került Jámbor Pál A magyar irodalom története című munkája, amelyet Szabadkán írt, és Dér Zoltán sajnálkozva jegyezte meg, milyen elutasító kritikát írt a munkáról Gyulai Pál.

A magyar irodalom története 1864-ben jelent meg Pesten, Ráth Mór kiadásában, ám a Pesti Napló már 1862 szeptembere és decembere között 16 alkalommal

közölt részleteket a könyvből. Gyulai Pál a Budapesti Szemlében (1863. 58–60. sz. 350–356. p.) közölte a szóban forgó kritikáját, amelyben ilyen kitételek olvashatók: „E munka nem tévedés, hiba, hanem valóságos bűn, melyet szerzőnek valaha enyhíteni is nagyon nehéz lesz... ez valódi botrány, melyet bajos szó nélkül hagyni.” Amikor olvastam ezeket a sorokat, azonnal beugrott József Attila Születésnapomra című versének fogadtatása Horger Antal részéről. Az egyetem fura ura így vélekedett a költőről: „Őn, amíg szóból értek én, / nem lesz tanár e földtekén”. Gyulai Pál is egyetemi tanár, a főrendi ház örökös tagja (1862–1876), majd ő megmondja ki írhat és milyen könyvet a magyar iro-

dalomról. Most nem a szakmai érveket és ellenérveket kifogásolom, hanem azt a szinte utcai hangot, azt a megdönthetetlen felsőbbbségi vélekedést és dühöt, amely kiérződik szinte minden sorából. Gyulai Pál nem kritikát írt, hanem kritikába csomagolt megsemmisítő csapást kívánt mérni Jámbor Pálra. Amennyiben a dühét kívánnánk megmagyarázni, az már a politika világába vezet, hiszen Jámbor Pál országgyűlési képviselő, a Deák-féle felirati programot ellenzi, Gyulai Pál mint főrendi házi tag, Deák kiegyezési politikáját támogatta.

A Petőfi Irodalmi Múzeumban megtalálható a szóban forgó irodalomtörténeti könyv kézírata, amelyet közlünk.

Szabadka főtere, 1863

946

Előszó.

Egy könyvet több az irodalomban; egy csep-
pet több a tengerben aronban, gutta cavat... és
hitünk szerint, e csepp szükséges volt a tenger-
nek.

A bárdoktól Vörösmartyig tart a lánca, mely e
könyv tartalmát képezi, és mely öföccfüti a böl-
sőt a fohorral, a chaost a ücsöséggel.

Érdekes volt e munka, de fárastó; mert
sötét fővényhalmokból kellett kiásni a gyöngy-
ket.

Ma, midőn peretű művet világ elé' bocsájtja; bol,
"dog és büseke egyseersminid a goncolatra: hogy
hatájának folgalatot tett.

Mert alig van a magyarnak alkotmánya
után drágább kincse, mint az irodalom; miért
annak történetét megírni, fohoratos kifejlését
fölmutatni nemcsak érdekös, hanem fontos is
a nemzetre.

Minden nemzet annyit ír, mennyit iro-
dalma nyom.

Azért, ki nemzetének szellemi értékét
csáfolhatlan számokkal mutatja ki, az nem
könyvet ír, — hanem koporút flux nemzete hom-
lokára.

En azt hiszem, sokat nyom a magyar lit-
teratura az európai irodalom mérlegében

többet nyom mint sokan hinnék.

Nem sokára Pantheonra lesz szükségünk.

Igen, Irinyiek, Balassák, Falusidák, Pázmáé,
 „nok stb. nem nyughatnak köztemetőben, mert
 jellemök kiválva a tömeg közől, mintegy
 kijelölik már élve helyeiket, hol az utókor szem,
 „lélje, őket.

Es e hely nem föld alatt van.

Igaz, hogy már több verék munkát bírnak
 e téren, de kritikai történetet nem; és seveő
 különösen ezt tűrte ki magának célul. Menye
 „re felett meg e célnak, ítélje meg a közönség.

És egyet.

Hogy e mű nem terjed ki minden középse,
 „rü íróra és középseerü irónányra, az maga,
 „tól értetik; mert akkor munkánk nem törté,
 „net, hanem Babylon lenne.

Mi itt csak jelesb írók műveivel foglalk,
 koránk mint kik vagy iősokat teremtenek,
 vagy századainknak irányt adának.

A történet folyamát nem korokra mint
 soká's, hanem századokra osztók fel; mert
 könnyebbnek hisszük így mind párhuzamot von,
 „ni a különböző századok írói közt, mind a
 fokozatos emelkedést vagy hanyatlást kifeje,
 „lölni.

7.
Következő forrásokat használtam: Béla névtelen
jegyzőjét, Kézai Simon mestert, Thierryt, Josi,
"Ka és történelmét, Toldit, Pázmányt, Környeyt,
Ferenczit, Loskayt, Régi magyar emlékeket
Döbrentétől, at.b. kiknek imitt a hazá sine
előtt kövönetet mondok; vagy ha már a
sírban vannak száradós koszorúkat frissek,
kel cserélem fel. Náluk nélkül a munka nem
feleltethető volna; náluk nélkül az irodalom is
kétség kívül kopárabb és árva.

Igen örülnénk, ha jelen munkánk héza,
"got pótolna az irodalomban; vagy - mi fá"
"radságunkat leginkább megjutalmazná - ha fel,
"sőbb példányokban tankönyvül szolgálna.

Bármilyen sorsa legyen e könyvnek; hitünk
szerint, szükséges volt.

Kelt Szabadkán 1863 jun. 26.

Jámbor Lál.

ELŐSZÓ.

Egy könyvvel több az irodalomban; egy cseppel több a tengerben, azonban gutta cavat . . . és hitünk szerint e csepp szükséges volt a tengernek.

A bárdoktól Vörösmartyig tart a láncz, mely e könyv tartalmát képezi, s mely összefűzi a bölésőt a szoborral, a chaost a dicsőséggel.

Érdekes volt e munka, de fárasztó; mert sötét fővényszalmokból kellett kiásni a gyöngyöket.

Ma, midőn szerző művét világ elé bocsátja, boldog és büszke egyszersmind a gondolatra: hogy hazájának szolgálatot tett.

Mert alig van a magyarnak alkotmánya után drágább kincs, mint az irodalom; miért annak történetét megírni, fokozatos kifejlését fölmutatni, nemcsak érdekes, hanem fontos is a nemzetre.

Minden nemzet annyit ér, mennyit irodalma nyom.

Azért, ki nemzetének szellemi értékét czáfölhatlan számokkal mutatja ki, az nem könyvet ír, — hanem koszorút fűz nemzeté homlokára.

Én azt hiszem, sokat nyom a magyar litteratura az európai irodalom mérlegében — többet nyom mint sokan hinnék.

Nem sokára Pantheonra lesz szükségünk.

Igen, Zrínyiek, Balassák, Faludiak, Pázmánok stb. nem nyughatnak köztemetőben, mert szellemök kiválván a tömeg közül, mintegy kijelölék már élve helyeiket, hol az utókor szemlélje őket.

És e hely nem föld alatt van.

Igaz, hogy már több derék munkát bírnak e téren, de kritikai történetet nem; és szerző különösen ezt tüzte ki magának czélul. Mennyire felelt meg e czélnek, ítélje meg a közönség.

Még egyet.

Hogy e mű nem terjed ki minden középszerű íróra és középszerű irományra, az magától értetik; mert akkor munkánk nem történet, hanem Babylon lenne.

Mi itt csak jelesb írók műveivel foglalkozánk, mint kik vagy időszakot teremtenek, vagy századaiknak irányt adának.

A történet folyamát nem korokra, mint szokás, hanem századokra osztók fel; mert könnyebbnek hisszük így mind párhuzomot vonni a különböző századok írói közt, mind a fokozatos emelkedést vagy hanyatlást kijelölni.

Következő forrásokat használtam: Béla névtelen jegyzőjét, Kézai Simon mestert, Thierryt, Jósika és történelmét, Toldit, Pázmányt, Környeit, Ferenczit, Loskayt, Régi magyar emlékeket Döbrenteitől,

etb. kiknek im itt a haza színe előtt köszönetet mondok ; vagy ha már a sírban vannak, százados koszorúkat frissekkel cserélem fel. Náluk nélkül e munka nem született volna ; náluk nélkül az irodalom is kétségkívül kopárabb és árva.

Igen örülnénk, ha jelen munkánk hézagot pótolna az irodalomban ; vagy — mi fáradságunkat leginkább megjutalmazná — ha felsőbb osztályokban tankönyvvül szolgálna.

Bármí sorsa legyen e könyvnek ; hitünk szerint, szükséges volt.

Kelt Szabadkán, 1863. jun. 26.

Jámbor Pál.

Kishegyesi emlékszoba

János Pál lakhelyei Szabadkán 1.:
*Ebben a Teréz téri „kúriában” volt
János Pál második otthona*

János Pál lakhelyei Szabadkán 2.:
Vermes Gábor Deák utcai bérpalotájában
(ma Matko Vuković u. 1.) élte utolsó éveit
az agg költő

János Pál lakhelyei Szabadkán 3.:
Az egykori Magyar Imre-féle ház (ma
a zeneiskola épülete), amelyben János
Pál hazatérése után lakott

10

ÉVE ALAKULT MEG A
JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

M E G H Í V Ó

AZ ÖSSZEJÖVETEL PROGRAMJA:

- 18.00 KOSZORUZÁS JÁMBOR PÁL SZOBRÁNÁL
18.20 ÜNNEPI MEGEMLEKEZÉS AZ ÉVFORDULÓRÓL
(A KÖNYVTÁR EMELETÉN)
18.40 ELŐADÁS JÁMBOR PÁLRÓL
(KUNKIN ZSUZSANNA, SZABADKA)
18.00 FOGADÁS, ESZMECSERE (A GYERMEKOLVASÓBAN)

HERCZEG ÁGNES ALELNÖK

BERGONYEI MIKLÓS ELNÖK

AZ UTCÁN KÖT KI MÁR A GŐZÖS,
HOZZÁNK DOBÁLVA A HABOT
MAJD A PIROS HAJNALT KÖSZÖNTVE,
MAJD A LEÁLDOZÓ NAPOT,
OH DRÁGA VÁROSI SZÉP SZÜLŐFÖLD
A KOSZORÚS HEGY OLDALÁN,
ŐRIZZEN ÉG MEG A HABOKTÓL!
ŐRIZD MEG OTT ALVÓ ANYÁMI!

(JÁMBOR PÁL: PAKSON)

A JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

ÜNNEPI ÖSSZEJÖVETELRE
HÍVJA ÖNT

A TÁRSASÁG MEGALKULÁSÁNAK
10.
ÉS AZ ARADI VÉRTANÚK HALÁLÁNAK
149.

ÉVFORDULÓJÁN

A VÁROSI KÖNYVTÁRBA: 1998. OKTÓBER 06-ÁN 18 ÓRÁRA

JÁMBOR PÁL ÉLETRAJZI KRONOLÓGIÁJA

1821. január 16.: Jámbor Pál születésének időpontja
- 1832–40: Gimnáziumi évei (Kalocsa, Pécs, Pest, Vác)
- 1840–44: Kalocsai szeminárium
- 1841: Bemutatták Deák Ferencnek a paksi Úri Kaszinóban.
1843. január 29.: Megjelent első verse a Regélőben Igazsák képe címmel, Kubinszky Ödön álnév alatt.
1843. június 12.: Anyja halála
1843. június 22.: Anyám halálára című verse megjelent a Regélőben, saját neve alatt.
1843. október 8.: A Pesti Hírlapban megjelent a Természet szava című balladája.
- 1843: Hattyúdalok címmel jelent meg első önálló verseskötete, amely a Honderűben megjelent verseit tartalmazta.
- 1844 júniusa: Girk püspök pappá szentelte, és bemutatta első szentmiséjét Pakson.
1844. június 1.: Elhagyta Paksot, Óbecsére távozott. Ekkor jelent meg Búcsú című verse.
- 1844–47: Óbecsén káplán, írásai a fővárosi lapokban jelentek meg, az irodalmi harcok időszakában.
1844. ősz: Kiadta önálló kötetben Szádvár című epikai költeményét.
1844. november: Lefordította Tiedge Urániáját.
- 1846: A Hattyúdalok c. kötet 2. kiadásának megjelenése. Ezen kötet előszavában írtak indították el az
- ádáz harcot a Tízek és a Honderű között. A Honderű számaiban jelent meg az Emléklapok egy főrangú hölgyhöz c. versciklusa. P. Horváth Lázár – a Honderű szerkesztője – ezen ciklus alá írta, hogy Hiador milyen nagy költő.
1846. ősz: Pesten járt a Balladák sajtó alá rendezése ügyében.
1847. tavasz: Elindult a Szigligeti-féle plágiumpere.
- 1848: Jankovácra került plébánosnak.
1848. tavasz: Kiadta a Szózat a néphez című választási röpiratát.
1848. június: Az Almási kerület képviselő-jelöltséggel tisztelte meg, ám végül közfelkiáltással Kossuth Lajost választották, aki Vörösmarty Mihályt ajánlotta maga helyett.
1848. június 2.: A Budapesti Hírlap tudatta az olvasóival, hogy Jámbor Pál 750 fegyverest toboroz a szerb betörés visszaverésére.
1848. december: Hivatalt vállalt a közoktatási minisztériumban, és a kormánnyal együtt Debrecenbe költözött.
- 1848–49: Önálló munkái jelentek meg: Hangok az emberiséghez, II. Károly, Örült tárcája, Budavár, Kossuth, Szabadságdalok a hadseregnek.
1849. tavasz: Debrecenből Petőfivel együtt meglátogatták Arany Jánost Nagyszalontán. „Életem legszebb emléke”-ként idézte ezt a látogatást. Ekkor látta utoljára Petőfi Sándort.

1849. április: Damjanich János hadtestében szolgált, részt vett a tavaszi hadjáratban.
- 1849–1859: A bujdosás és emigráció évei.
1850. május 12.: Az egyházi bíróság megfosztotta jankováci állásától és javadalmától.
1851. szeptember 14.: Hauptmann vizsgálóbíró – az előzőekben lefolytatott vizsgálat alapján – kérte az ellene folyó vizsgálat megszüntetését.
1852. augusztus 15.: Párizsba érkezett. Előzőleg Ville-d'Arvey-ban és Montmorencyben lakott.
1854. július 2.: A Vasárnapi Újságban megjelent a Párizsból Csobáncz álnéven küldött verse, a Népkönyvek.
- 1856: Párizsi munkái: Poésies hongroises, Les artistes (A művészek c. regénye)
- 1859 vége: Hazatért az emigrációból, és Kalocsán lelki gyakorlaton (egyházi büntetés) vett részt.
1860. március 4.: A Vasárnapi Újságban megjelent a hazatéréséről szóló hír.
- 1860 márciusától 1861 szeptemberéig: Segédlelkész Kishegyesen.
1861. február–március: Szabadkán megjelent a Párizsi emlékek I-II. kötete.
1861. március 26.: Kula mezővárosában országgyűlési képviselővé választották. Ezt követően 1865-ben és 1869-ben is országgyűlési képviselő volt.
1861. június 3–13.: Felszólalt a Deák-féle felirati vitában, amelyet elutasított.
- 1861: Képviselősege idején találkozott Madách Imrével, akinek művét, Az ember tragédiáját két ízben is ajánlotta Arany Jánosnak.
1861. augusztus 22.: Ferenc József császár katonai parancsszóval feloszlatta a magyar országgyűlést.
1861. szeptember 13.: Kishegyesen megírta pályázati kérvényét a szabadkai gimnázium igazgatói székére.
1861. szeptember 23.: Szabadka város képviselő-testülete kinevezte a gimnáziumának élére.
1861. október 23.: Elfoglalta a szabadkai gimnázium igazgatói székét, és november 1-jén megtartotta székfoglaló beszédét.
1861. november 15.: A Helytartótanács 55 910. számú leiratában megerősítette igazgatói székének jogos betöltését.
1861. november 30.: Levélben köszönte meg érsekének a kinevezéséhez történő hozzájárulását.
- 1861: Tíz napot töltött Velencében.
- 1862: Megjelent Szabadkán az Egyházi beszédek c. kötete, amelyet az érseki hatóság lefoglalt. Jámbor Pál Scitovszky esztergomi prímáshoz fellebbezett, aki felmentette beszédeit a zár alól.
- 1863: Hiador kiadta összegyűjtött költői műveit.
1863. január 24.: Pál-nap estéjén Szabadkára érkezett Szigeti Imre színtársulata, és előadták a Törvénytelen vér c. drámáját. Ettől kezdve két évtizeden keresztül minden Pál-napkor előadták valamelyik darabját, és az ifjúság köszöntötte az ünnepet.
- 1864: Megjelent egyetlen tudományos munkája, a Magyar irodalom története címmel.
1864. május 3.: Gróf Pálffy Móric Magyarország királyi helytartója kérte Kunszt József kalocsai érseket, mentse föl állásából Jámbor Pált, mert viselkedése miatt feljelentés érkezett hozzá.

1864. május 7.: Kunszt József kalocsai érsek visszautasította a helytartó vádjait, és nem mentette fel Jámbor Pált.
1865. október 12.: Új Verbászon – ellenjelölt nélkül – ismét országgyűlési képviselővé választották. Ennek az országgyűlésnek volt a feladata a kiegyezés előkészítése és megvalósítása. Jámbor Pál nem támogatta a Deák-féle feliratot, a Határozati Párt programját képviselte.
1866. június 14.: Kitört az osztrák–porosz–olasz háború, amely radikalizálhatta volna a képviselőházat, előtérbe helyezte volna az 1848/49-es eszméket, ezért Deák Ferenc javaslatára az országgyűlést 1866. június 26-án felfüggesztették.
1866. június 2.: Jámbor Pál közölte Szabadka tanácsával, hogy igazgatói állását újra elfoglalja.
1866. november 19.: Újra összehívták az országgyűlést, amely 1867. március 30-án 257 igen, 117 nem és 22 tartózkodással elfogadta az úgynevezett „közösügyi” (kiegyezési) javaslatot.
1866. december 2–10.: A szabadságharc előtti plágiumper befejezéseként Szigligeti a pesti Nemzeti Színházban előadatta Hiador Törvénytelen vér c. drámáját, amely három este szerepelt műsoron. A drámát Becskereken, Szabadkán és Székesfehérváron is előadták.
- 1867: A magyar kir. belügyminiszter értesítette Flatt Endre szabadkai polgármestert, hogy Jámbor Pál országgyűlési képviselőnek Német- és Franciaországba egy évre szóló útlevelet engedélyezett.
1868. augusztus 2.: A közoktatásügyi minisztérium felmentette „a szabályszerű tanári vizsgálat letétele alól”.
1869. március 21.: A Fővárosi Lapok közölte, hogy Jámbor Pált 1297 szavazattal, 469 ellenében újra országgyűlési képviselővé választották.
1869. április 10.: Bejelentette képviselőségét, és helyettes igazgatót kért a szabadkai képviselő-testülettől.
1869. október 14.: Benyújtotta lemondását a gimnázium igazgatói állásáról.
1870. szeptember 27.: Megindította a Közvélemény című lapját.
1871. június 21.: Megjelent a hír, miszerint Jámbor Pál kilép a katolikus egyházból, és a református hitet veszi fel.
1872. április 10.: Utolsó felszólalása a parlamentben, amelyben az új választási törvény elfogadása ellen érvelt.
1872. június 26.: Az országgyűlési választáson alulmaradt az 1163 szavazatával ellenfele, Kármán Lajos 1267 szavazatával szemben.
1872. április 16.: Az országgyűlési időszak bezárása, Jámbor Pál állás nélkül maradt, Pesten az Egyetem u. 2.-ben lakik.
1873. március 15.: Szabadka városa rendes tanári állást szavazott meg Hiadornak régi elhagyott gimnáziumában.
1873. szeptember 25.: Újra igazgatója a főgimnáziumnak.
- 1878: A Szabadkai Irodalmi Kör tiszteletbeli elnöke.
1881. május 12.: Betegsége miatt egy év szabadságot kért.
1882. március 4.: Megromlott egészségi állapotára hivatkozva kérte nyugdíjazását.

1882. július 28.: Szabadka város közgyűlése jóváhagyta nyugdíjazását, és évi 1400 Ft nyugdíjat szavazott meg részére.

1895. nyár: Megjelent az öregdiákok találkozóján, viszont a Pál-napot már magányosan töltötte.

1897 virágvasárnapja: Megírta utolsó versét Húsvétra címmel.

1897. április 12.: Hétfő délután rosszul lett, és bevitték a szabadkai kórházba. Mint volt igazgatóját, még az este felkereste Schverer Ferenc kórházi lelkész.

1897. április 13.: Kedden este, mikor meglátogatta a kórház lelkésze, kijelentette, hogy „megbékél” egyházával, kérte érsekének bocsánatát, amelyről Schverer lelkész még az este táviratban értesítette a kalocsei érseket.

1897. április 14.: Reggel $\frac{3}{4}$ 6-kor meghalt.

1897. április 17.: Schverer Ferenc kórházi lelkész levélben számolt be az érseknek Jámbor Pál utolsó két napjáról.

Paks, Szt. István tér

A Jámbor család kicsiny háza

VOLT EGYSZER EGY TÁRSASÁG

Paks az 1980-as években az ország kiemelt ipari bázisa volt, 1987-ben üzembe lépett az atomerőmű 4. blokkja is, és napirenden volt a további bővítés lehetősége. Ebből a szempontból a város egy prosperáló település, ám a politikai és közéleti helyzet nem tükrözte ezt a gazdasági erőt, belesimult az országos állapotokba.

A köz- és kulturális élet egy mozdulatlan állóvízhez volt hasonlatos, amelyben a felszín csak esetenként fodrozta egy nem tervezett, nem várt esemény. A közhangulat szerint valaminek történnie kell, mert a meglévő helyzeten szükséges lenne változtatni. A nyíltabb közéleti tevékenység után vágyakozók kedélyeit Pakson lehűtötte az 1984-től megjelenő helyi lap, a Paksi Mozai 1987-es betiltása. A társaság szempontjából az első jelentős változás az új gyülekezési törvény megszületése volt, amely megkönnyítette a különböző társadalmi szervezetek létrehozását, sajtóorgánumok megjelenését.

Néhány, a kulturális területen járatos és aktív személy úgy határozott, hogy valamilyen egyesületet szükséges létrehozni ahhoz, hogy nyíltabb és pezsgőbb legyen a paksi közélet. Így született meg a gondolat: hozzuk létre a Jámbor Pál Társaságot, indítsunk társulati lapot, és próbáljuk elérni, hogy legyen a városnak saját lapja.

A társaság 1988. október 6-án alakult meg, és az alakuló ülés köszöntőjében hangzott el Nyíró Kristóf *A hagyomány filozófiájához* című, a Világosság 1988. augusztus-szeptemberi számában megjelent tanulmányából a következő idézet: „A magyar társadalom mostanára jószerint hagyományok nélküli képződménnyé lett. Ám hagyományait nem valamiféle végletes szabadság, holmi szélsőséges liberalizmus bomlasztotta föl, hanem

éppen a liberalizmus hiánya, a spontaneitás elfojtása, az élet túlon túl megkötött volta.”

Ezt a társadalmi gondjainkat sűrítve megfogalmazó két mondatot, ha kibontjuk, meg is kapjuk azokat az eredőket, melyek mentén haladva kell céljainkat, tevékenységünket megfogalmazni és megvalósítani, mondhatnánk, megkapjuk a Jámbor Pál Társaság ars poétikáját, hangzott el a bevezetőben.

A társaság alapszabályában a következőket fogalmaztuk meg:

2.§. (1) *A társulat célja: az ifjúság irodalmi-művészeti tevékenységének felkarolása, a magyar nyelv iránti szeretetük ébren tartása-ápolása. A társaság kutatja, gyűjti és propagálja a város szellemi örökségének írott és íratlan emlékeit.*

(2.) *A társaság céljai megvalósítása érdekében kutatásokat kezdeményez, előadásokat, szakmai vitákat, kiállításokat rendez, irodalmi és anyanyelv-ismereti versenyeket szervez.*

A megalakulást követő első évben megvalósult programokat a *Közvéleményben* megjelent beszámolóban olvashatjuk. Itt kell megemlítenem, hogy a társaság képviseltette magát az 1989. június 16-án, Budapesten, a Hősök terén megtartott Nagy Imre és mártírtársainak újratemetésén. A társaság koszorúszalagjára a következő mondatot írtuk: „A nemzeti megbékélés reményében, a Jámbor Pál Társaság, Paks.”

A megbékélés csak remény maradt, mert az 1990-es helyhatósági választások után a város társadalmi-politikai közléte szétzilálódott, a baráti és munkatársi kapcsolatok meglazultak, illetve szétszakadtak. Öröm volt az ürömben, hogy a társaságból csak néhányan léptek

ki, választva a politika mocsárvilágát, amely aztán, mint a kiscsömög, mindent felfalt.

A felvillantott helyzet ellenére a társaság szép eredményeket ért el az iskolai lapok életre hívása terén, még Sárszentlőrincen is kiterjedt a figyelmünk, ahol a *Pejkó* című iskolai lap mecénásai voltunk. A paksi iskolai lapokról a bőséges mellékletben található információ.

Nagy vágyunk, a társulati lap indítása és egy városi újság megjelentetése megvalósult, majd később, 1994-ben megjelentettük a város máig is egyetlen irodalmi, művészeti, tudományos és helytörténeti szemlét, a Paksi Tükröt, amely már a XXVIII. évfolyamában jár, és változatlanul a Paksi Atomerőmű kultúra iránti elkötelezettsége révén jelenhet meg.

A város köztéri szobrainak számát is sikerült növelni névadónk bronzba öntött mellszobrával (Farkas Pál szobrászművész alkotása), amely a társaság javaslatára Paks Város Önkormányzata és a Paksi Atomerőmű Rt. támogatásával valósult meg. A terv szerint a szobor az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emlékét idézi fel a város polgárai és vendégei számára, egyben emlé-

keztet Jámbor Pál tevékenységére a forradalmi eseményekben. Ezt a teret – ahol a szobor áll – szánta a város a 48/49-es események méltó megünneplésének helyszínéül.

A társaság tevékenységét felvillantja a mellékletben megjelentetett dokumentumok sora, amelyek azzal a szándékkal kerültek az emlékkiadvány lapjaira, hogy az utókor is láthassa a társaság valamikori városi működésének lenyomatát.

A társaság utolsó tisztújító társulati ülése 2007. február 15-én volt, majd az utolsó emlékülésre 2008. november 24-én került sor, amikor a társaság megalakulásának 20. évfordulójára emlékeztünk.

A társaság megszűnésének három fő oka volt, az egyik a fásultság, a másik az óriási bürokratikus követelmények, végül a szaporodó halálozás. A társaság megszűnésének okait nem részletezem ebben az emlékszámban, hiszen itt Jámbor Pálról (Hiadorról) van szó.

A társaság halottai: Fábíán Zoltánné Marika; Herczeg Ágnes; Kőváry László; L. Németh Erzsébet.

BELÉPÉSI NYILATKOZAT

ünnepélyesen kijelentem, hogy a
JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG
tagja kívánok lenni.

Igérem, munkámmal mindig a köz javát
fogom szolgálni és aktív társasági
életet kívánok élni.

A Társaság alapszabályát megismertem,
előírásait magamévá tettem.

PAKS, _____

Anyja neve _____

Szem. száma _____

Lakcíme _____

Foglalkozása _____

Munkahelyének címe _____

Írták az egyesület (köleg a városi elnökségnek)

FELKÉRÉS

a "JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG" támogatására

- Paks neves szülöttjét méltatlanul feledték el, a volt szülői házát lebontották, emlékét nem ápolták.
- Jámbor Pál a magyar irodalomban a reformkor idején és az 1848/49-es forradalom és szabadságharc alatt jelentős szerepet játszott.
Sajnos az akkor két táborra szakadt irodalmi közélet szembe állította Jámbor Pált -mint az almanach líra továbbvivőjét, Vörösmarty követőjét- Petőfi Sándorral, a forradalmi ifjúság vezéralakjával, legnagyobb nemzeti költőnkkel. Bár ők személy szerint nem haragudtak egymásra, sőt Jámbor Pál a franciaországi száműzetése alatt elsők között fordította franciára Petőfi verseit.
- Tíz évi száműzetés után hazajön Jámbor, majd gimnáziumi igazgató és országgyűlési képviselőként vesz részt politikai közéletünkben.
Mindenkor fontos feladatának tekintette az ifjúság nevelését, melyet mint igazgató a köz megalapozására végzett.
- A megalakult társaság Jámbor Pál nevének felvételével tiszteleg a város neves szülöttje emléke előtt és szellemi hagyatékának folytatója, továbbgondolója kíván lenni.
- A társaság feladatának tekinti az ifjúság -különösen a középiskolások- irodalmi tevékenységének felkarolását, elősegíti és támogatja a magyar nyelv iránti szeretetük kibontakoztatását és elmélyülését.
ittendő
- A társaság segíti azokat a fiatalokat, akik az irodalom és művészet területén próbálkoznak a szárnybontogatással.

1988. 09. 15.
Felkérőlevél támogatásra

Szellemi termékeiket -az anyagi lehetőségek függvényeként- kiadványokban szeretné a nagyobb nyilvánosság elé tárni.

- A társaság szívének tekinti a város múltjának kutatását -feltárását, egy egészséges patriotizmus kialakítását és átplántálását a felnövő nemzedékbe.
- A társaság kutatja -gyűjti és propagálja a város szellemi örökségét. Olyan programokat szervez, melyek gyarapítják a tagok műveltségi szintjét, növeli a haza, a szűkebb táj és a szülőhely iránti szeretetet, az érte való tenni-akarás érzését.
- A társaság jogilag jegyzett egyesület, az ezzel járó kötelezettségekkel és jogokkal.
- Számítunk mindazokra, kik a fentebb vázolt elképzeléseket szívéjüknek tekintik.

Szeretnénk, ha a vállalata-üzeme a társaság pártoló tagjai sorába lépne.

<u>Tagdíjak:</u> pártoló tag	5.000,-Ft évente
rendes tag	600,-Ft évente
diák, nyugdíjas	200,-Ft évente

Kérjük mecénási szerepvállalásával segítse elő a városunk jeles szülöttjének szellemi hagyatékát ápoló társaságunk munkáját.

1988. 09. 15.
15.

JPT
vezetősége

Vállalata -üzeme - intézménye fele!

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

HNF PAKS, DÓZSA GY. U. 23.

Csibi Ambrus Üzenvezető
elvtárs részére

Helyben

Tisztelt Csibi elvtárs!

A Jámbor Pál Társaság és a Helytörténeti Bizottság tanulmányi kirándulást szervez Vácon a püspöki levéltárba és irattárba. Ugyanis Paks neves szülőfötte, Jámbor Pál ide járt iskolába.

Tisztelettel kérnénk, hogy legyen szives az üzem buszát biztosítani számunkra. Mivel a társaság és a bizottság társadalmi munkában tevékenykedik, kérnénk a térítés mentességét is.

Segítségét előre is köszönjük.

Tervezett indulás: 1988. okt. 29. 07⁰⁰-kor a
II-es Műszaki Szállás elől.

Paks, 1988. október 4.

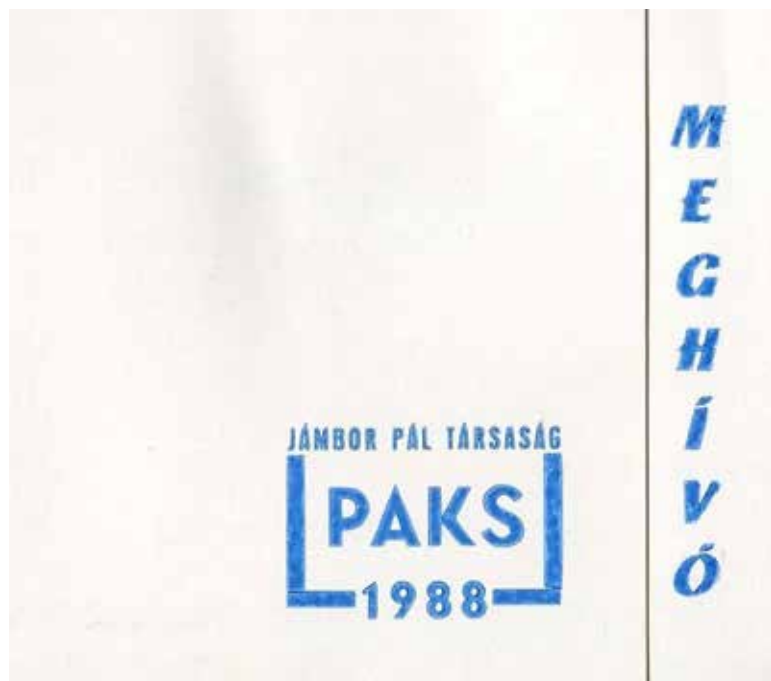
Ambrus Csibi
Társasági elnök
MB. elnök

PAKS, 19..

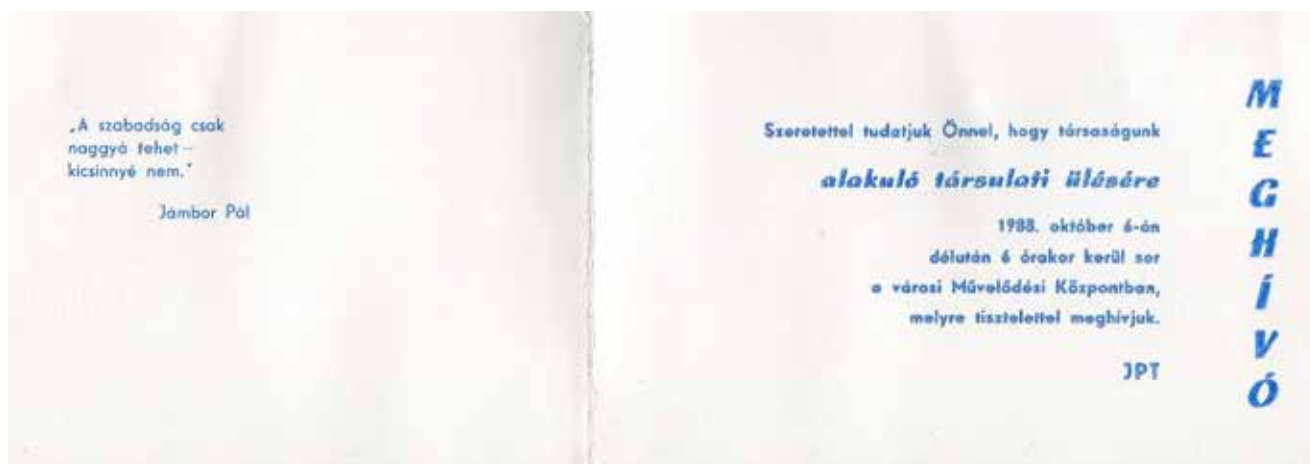
.....

1988. 10. 04.

Buszkérés a váci kiránduláshoz

1988. 10. 06.
Meghívó az alakuló társulati ülésre

Kedves vendégeink és társulati tagtársak

Nyíri Kristóf: A hagyomány filozófiájához című, a ^{VILÁGSSÁG} ~~VILÁGSSÁG~~
88. aug-szeptemberi számában megjelent tanulmányában olvas-
hatjuk a következő megállapítást:

"A magyar társadalom mostanára jószerezivel hagyományok nél-
küli képződménnyé lett.

Am hagyományait nem valamiféle végletes szabadság, holmi
szélsőséges liberalizmus bomlasztotta föl, hanem éppen a
liberalizmus hiánya, a spontaneitás elfojtása, az élet tulon-
tul megkötött volta".

Ezt a társadalmi gondjainkat sűrítve megfogalmazó két monda-
tot ha kibontjuk, meg is kapjuk azokat az eredőket, melyek
mentén haladva kell céljainkat-tevékenységünket megfogalmazni
és megvalósítani, mondhatnám megkapjuk a Jámbor Pál Társaság
arspoetikáját.

Nyíri szerint mik a gondjaink?: a hagyományok hiánya. Ez
többek között jelenti a mult nem ismerését-vagy félre isme-
rését, az emberekhez való kötődés hiányát.
Mivel az események mindenkor személyhez-személyekhez kötőd-
nek, így ezen személyek is közömbösek a ma nemzedékei számára.

Esetünkben Jámbor Pál nem ismerése, félre ismerése, mások ál-
tali félreállítása eklatáns példa az elmondottakra. Az eddigi
példaképeink mind makulátlan, erős, szép és igazságos, bátor
és helytálló, nem utolsó sorban pedig minden szavukban "örök
igazságokat" megfogalmazó emberek voltak-lehettek.

A haláluk-bukásuk, kegyvesztettségük után kiderült róluk -
tisztelt a kivételnek - hogy ők is emberek voltak, tele
gyarlósággal, kishitűséggel, jó és rossz tulajdonságokkal.

Jámbor Pál nem tartozott a kiválasztottak közé, ennek ellené-
re én úgy érzem jó lenne ha ma több száz vagy ezer olyan pe-
dagógusunk, iskolaigazgatónk, országgyűlési képviselőnk lenne
mint amilyen ő volt.

1988. 10. 06.

Az alakuló ülés köszöntése

Nyíri hiányolja és kimutatja tanulmányában a spontanitás elfojtását, amely azt jelenti a hétköznapi megfogalmazásainkban, hogy az önkéntesség, szabad elhatározás, az őszinteség és közvetlenség, mint pozitív emberi tulajdonságok kibontakozása-érvényesülése ellen hatnak az országos és helyi érdekeket megszabó, az egyén érdekeit és individualitását figyelmen kívül hagyó társadalmi és politikai erők és azok képviselői.

A társaság a teljes önkéntesség elvén kell, hogy működjön, az őszinteség és közvetlenség örök és állandó jelenlétében, hiszen az alkotás, az új teremtése csak ilyen légkörben valósulhat meg.

Az elmondott elvek szerinti élet és munkálkodás a kisebbik feladat, ennél jóval nagyobb ennek hagyománnyá nemesítése, a fiatalokba történő átplántálása, legyen az saját gyermekünk vagy a gimnázium tanulója.

Ilyen hétköznapi feladatra vállalkozik a Jámbor Pál Társaság, melynek alakuló ülését megnyitom és felkérem Herczeg Ágneszt ünnepi mondandójának előadására.

88. szeptember 18.

(Elhangzott: 1988. okt. 6-ai, az alakuló ülésén)

SZAVAZOLAP

Elnök:

Beregnyei Miklós

Alelnök:

Berezeg Agnes

Titkar:

Gutai István

Gazdasági vezető:

Kovári Vaszto

1988. 10. 06.

Az alakuló ülés szavazólapja

- Jegyzék -

a polgári Főosztály Pél Tócsa alakuló üléséről

1988. Okt. 6-án 18 óráig a MKK-ban
 Tócsa városánál (Ed. tanács) 19 fő
 a szervező elnökök, R.M.

1) Főosztály Pél város. A létszám határo-
 zása: Kócska György társai

2) ~~Kócska György - R.M.~~
~~R.M. Kócska György társai~~

2) A megbeszélés a szervező elnökök, R.M. körében
 (Kócska György, Kócska György társai)
 Tócskára az alakuló ülés megkezdése előtt,
 majd azután arról, hogy azonos időpontban készítsék
 feladatjelölést, hogy megismerjék a feladatok
 megvalósítását, helyi és országos szinten. Ha az
 ülést, nem is készíthetjük el (Ugyanakkor
 azonos a alapja)

A tanács, mely 2. P. után veszi a helyi szerve-
 zés alapját, mindeket meg lehetne be-
 gondolni a szervezési ponton mellékelve /

3) Főosztály Pél vállalat (Kócska György)

4) A tanácsban helyi szervezői alkatok a
 helyi építkezéseket, megfigyelést, hangosítást
 együtt feladatok az az alapító tagok

1988.10. 06.
 Az alakuló ülés jegyzőkönyve

⑤ I.M. elment, bog = meginatid tōid
dānā cān Nijlōt-4kār a Tēkōtē
tānā vāib hētālā ellopōlōtōp
wāt mātāt tōid

⑥ A. Alapmālōkūpōl niōt I.M. pōtōl-
pōtō hētālō, 3 tōtō, bog L-ū pōtō
kōtō pōdōtātāl

~~hētālō~~ vō vācōtātātāl jārōtāl:

1. d. — a tēnā; + ego kēl... alit
kōtōlō 1 tōq pōl

2. d. — a tōpōlōtōl }
3. d. } mātāt mātāt
4. d. }
5. d. }
6. d. }

11. 2. pōt — kōtōtāl vōpōt — a mētōpōt mēt
tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō

B.H. A tōp tōt mēt a tōt pōtōtālō
a pōtōtālō mēt mētōtālō

B.H. 21. 2. — t jārōtāl tōtōtāl:

A mētōtāl tōt mētōtāl vōpōt a
vōt tōtōtāl tōtōtāl mēt

12. 2. mētōtāl a pōtōtālō
tōtōtālō mētōtālō tōtōtālō a Alōp —
%

⑦ A.T.M. pōtōtālō mētōtāl B.H.
/ a pōtōtāl mētōtāl /

mētōtāl a. tōtōtāl a tōtōtāl, bog a
tōtōtāl a Alōp mētōtāl mētōtālō.

- tōtōtāl tōtōtāl mētōtāl a tōtōtāl mētōtālō
mētōtāl / a pōtōtālō mētōtālō

a. tōtōtālō: v. mēt
mētōtālō pōtōtālō (alōpōtāl)

A tōtōtāl c., mētōtāl bog mētōtālō
tōtōtālō

jār. tōtōtāl tōtōtālō

tōtōtāl: tōtōtālō tōtōtālō mētōtālō tōtōtālō
tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō

mētōtāl: tōtōtāl mētōtālō

dōtōtāl: tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō
/ tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō

- tōtōtāl tōtōtāl tōtōtālō mētōtālō
/ tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō
tōtōtālō mētōtālō tōtōtālō

- B.H. a pōtōtālō a mētōtālō tōtōtālō
tōtōtālō tōtōtālō

- tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō
tōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō

- B.H. pōtōtālō tōtōtālō tōtōtālō
mētōtālō tōtōtālō tōtōtālō

faunala: Römada 4 m / cu

- keldalaini an i rötö dka

Wäse Lüle n. llden
Wäse te = pöwälet püts -
wäse (wäse wäse = wäse)
depozatör, pöwälet n. llden
wäse
Täwäse wäse

Till finone täwä
Läse töwä, wäse wäse
wäse wäse pöwälet
depozatör, pöwälet wäse
wäse, wäse wäse
kötöwä

H: Wäse wäse wäse pöwälet
wäse wäse, wäse wäse pöwälet
depozatör, wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

Till: wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

wäse wäse

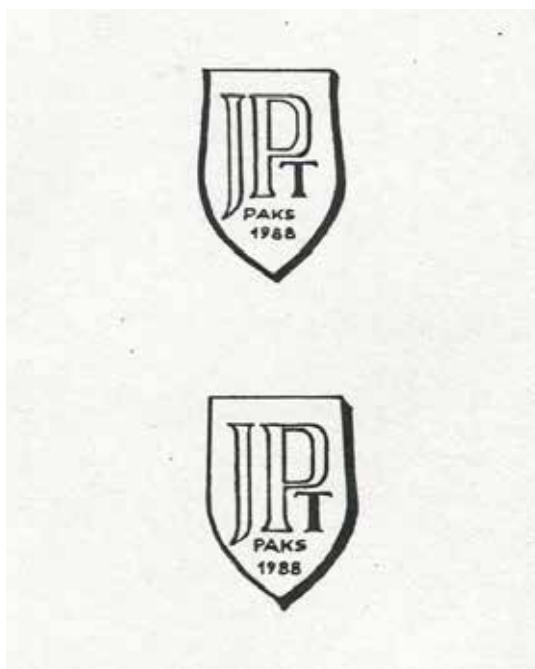
8) Wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

9) A wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

A wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

Wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

10. Wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse
wäse wäse wäse wäse

1988. 11. 15.

A társaság logója, Bencze Barnabás terve

1988. 11. 15.

A társaság pecsétje, Bencze Barna terve

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

HNF PAKS, DÓZSA GY. U. 23.

M E G H Í V Ó

A Jámbor Pál Társaság megemlékezik a Magyar Sajtó napjáról. Az emlékezés keretében házi kiállításon mutatjuk be az 1987-88-ban megjelent újságokat, folyóiratokat.

Bemutatjuk a vidéki városok lapjait is.

A Társaság vendége:

J Á K L I. PÉTER tanácselnök, aki a tanácsi munka és a helyi nyilvánosság szerepe és lehetőségei témakörben fejti ki véleményét.

Az összejövetel ideje: 1988. december 7. 18.00 óra

Az összejövetel helye: Városi Könyvtár

S Z E R E T E T T E L V Á R J U K

1988. 12. 07.
Sajtókiállításra invitáló

1989. 01. 05.
A társaság programjáról

Jámbor Pálra emlékezve

168 évvel ezelőtt, 1821. január 16-án született Pakson Jámbor Pál, a szabadságharc és a kiegyezés korának jelentős személyisége, a pap, tanár, író, költő, politikus.

Az ő nevét vette fel az 1988. október 6-án alakult paksi társaság. Miért választottuk névadónknak a város méltatlanul elfeledett szülöttjét? Azért, mert a sokoldalú ember életműve ma is időszerrű, példát mutat becsületességéből, igényességéből, szorgalomból, hűségéből, felelősségudatából, hazafiságából...

A JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG célja azon túl, hogy névadója szellemi hagyatékának gondozója és feltárója kíván lenni a következő:

- segíti, felkarolja, támogatja a paksi ifjúság irodalmi szárnypróbálgatását, segíti a magyar nyelv iránti szeretetük kibontakozását és elmélyítését,

- részt vesz a város múltjának kutatásában, ezzel is segítve az egészséges patriotizmus kialakulását,
- tagjainak művelődése, látókörük szélesítése érdekében szervezi programjait.

A társaság jogilag jegyzett egyesület.

Társulati üléseit minden hónap utolsó hétfőjén tartja a Városi Könyvtárban 18 órai kezdettel. Az ülések nyilvánosak.

A megalakulás óta eltelt három hónap gazdag volt tettekben és programokban:

A Jámbor Pált bemutató szerény ismeretterjesztő kiadványt már október közepén kézbe vehették a paksi tanárok és diákok. Szak-

mokra hirdettük meg a Szépen magyarul! Szépen emberül! programot és egy pályázatot Jámbor Pálról.

A társulat tagjai október 29-én Vácra kirándultak. A város gimnáziumában is tanult Jámbor Pál. Váccal ismerkedtek és a püspöki könyvtárat tekintették meg a résztvevők.

November 2-án városunk magyar szakos tanárai voltak a társaság vendégei, 9-én pedig Visek Ferenc jött Pakusra, hogy A homlás melege c. könyvről és e könyv „regényes” útjáról beszélgethesse nek velük az érdeklődők.

December 7-én, a magyar sajtó napján sajtókiállítás volt a Városi Könyvtárban, s Jákh Péter tanácselnök előadását hallgatták meg a nyilvánosság paksi fórumairól, 20-án pedig a Hítel c. lap szerkesztőivel és Nagy Gáspár költővel szerveztek találkozót.

A társaság tervei közt szerepel: Jámbor Pál-émléklítés, helytörténeti séta a városban, paksi költők felolvasóestje.

Lapot is szeretnénk megjeleníteni kéthetenként. Szeretnénk erősíteni már meglévő kapcsolatunkat a szabadkai könyvtárral is (ott élt Jámbor Pál több mint harminc éven át).

Örömmel vettük a hírt, hogy a Vak Botyán Gimnázium tanulói Mitler József tanár vezetésével megkeresték szabadkai kirándulásuk során ezt a középiskolát, melynek igazgatója Jámbor Pál volt.

Jámbor Pál Társaság

**HAZAFIAS NÉPFRONT
VÁROSI BIZOTTSÁGA**

Paks, Dózsa Gy. u. 23.
Telefon: 11-410

Paks, 1989. április 06.

Jámbor Pál Társaság
Gutai István titkár

P a k s

Tisztelt Gutai István!

Népfrontmozgalmunk ez évben megtartja soron következő kongresszusát. Ennek jegyében mi is készülünk a városi népfrontértékelésre, melyet május 12-re tervezünk. A népfrontértékelésig a Városi Népfrontbizottság is megújul. A bizottság létszámát a jelenlegi 45 helyett 27-31 főre tervezzük. A tagokat részben a Városkörzeti Népfronttanácskozásokon választják, részben pedig a népfrontba tömörült, illetve a népfronttal kapcsolatban álló szervezetek, közösségek delegálják saját soraikból.

Ennek értelmében Önöknek is lehetőségük van egy fő delegálására, aki ezzel a Városi Népfrontbizottság teljes jogú tagja lesz.

Kérjük - amennyiben élnék delegálási jogukkal - a delegált személy nevét, fontosabb adatait április hó végéig címünkre eljuttatni szíveskedjenek.

A további jó együttműködés reményében

hagyati üdvözléssel:

Dr. Krasznai István
városi népfronttitkár

László
városi népfronttitkár

PAKS
VÁROSI NÉPFRONTBIZOTTSÁG

17. az. megfigyelés:

Si vállalja?

*Válaszban: Nem vállalom, személyes
rovással, a megfigyelés, megfigyelés, megfigyelés
17. az. megfigyelés, megfigyelés, megfigyelés*

1989. 04. 06.
Felkérés együttműködésre
a Hazafias Népfronttól

PAKSI VÁROSI TANÁCS

Szám: I. 2-33/1989.

K I V O N A T

Készült: Paksi Városi Tanács 1989. június 28-i rendkívüli ülésének jegyzőkönyvéből.

Tárgy: Paks város címerének megváltoztatása.

31/1989. (VI.28.) Th. számú határozat:

- 1/ Paks város Tanácsa Paks város címertervének kidolgozására bizottságot hoz létre.
Felkéri a különböző szervezeteket - MSZMP, DEMISZ, Szakszervezet, MNF, MDF, Néppárt, Egyházak (katolikus, református, evangélikus), városi tanács, Jámbor Pál Társaság, Városszépítő Egyesület, Nőszövetség -, hogy a bizottságba egy-egy főt delegáljanak.
- 2/ Felkéri a Jámbor Pál Társaságot, hogy a javaslatokat gyűjtse össze, valamint szakemberek bevonásával a címereket terveztesse meg.
- 3/ A bizottság a címertervek közül a három kiválasztottat és a jelenlegi címert a lakosság széles körében bemutatja választási lehetőséget biztosítva.
- 4/ A tanácsülés a tanács képviselőjével dr. Fehér Tibor tanácsost bizza meg.

Határidő: a címertervek bemutatására 1989. december 31.

Felelős: Dr. Fehér Tibor tanácsostag

Jákli Péter sk.
tanácselnök
Kiadmány hiteléül:

Madársk

Dr. Ióth Lajos sk.
vb. titkár

1989. 06. 28.

Felkérés új városi címer tervezetetésére

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

HNF PAKS, DÓZSA GY.U. 23.

MEGÁLLAPODÁS

A Jámbor Pál Társaság "Paks és vidéke történeti emlékei" címmel kiadvány sorozatot indít. A sorozat indításának anyagi feltételeihez a Paks és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet 10.000 Ft, azaz Tízezer forint támogatással járul hozzá, mely összeget a Jámbor Pál Társaság számlájára utal át.

DTP. számla száma: 843 - 830.

A sorozat kiadványait eljuttatjuk az ÁFÉSZ dolgozóihoz és 10 db tiszteletpéldányt adunk át az első megjelent kötetből.

P a k s, 1989.

Befűgyélt Miklós
JPT. elnöke

Rauth János
ÁFÉSZ elnök

PAKS, 19.. .. .

1989. 07. 25.

Támogatási megállapodások

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

HNF PAKS, DÓZSA GY.U. 23.

MEGÁLLAPODÁS

A Jámbor Pál Társaság "Paks és vidéke történeti emlékei" címmel kiadvány sorozatot indít. A sorozat indításának anyagi feltételeihez a Vöröb Celliag Halászati Termelőszövetkezet 10.000 Ft, azaz Tízezer forint támogatással járul hozzá, mely összeget a Jámbor Pál Társaság számlájára utal át.

DTP. számla száma: 843 - 830.

A sorozat kiadványait eljuttatjuk a HTSZ dolgozóihoz és 10 db tiszteletpéldányt adunk át az első megjelent kötetből.

P a k s, 1989.

Befűgyélt Miklós
JPT. elnöke

Hesz Ferenc
HTSZ. elnöke

PAKS, 19.. .. .

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

HNF PAKS, DÓZSA GY. U. 23.

MEGÁLLAPODÁS

A Jámbor Pál Társaság "Paks és vidéke történeti emlékei" címmel kiadvány sorozatot indít. A sorozat indításának anyagi feltételeihez a Paksai Állami Gazdaság 20.000 Ft, azaz húsz ezer forint támogatással járul hozzá, amely összeget a Jámbor Pál Társaság számlájára utal át.

OTF. számla száma: 843 - 830.

A sorozat kiadványait eljuttatjuk a gazdaság dolgozóihoz és 20 db tiszteletpéldányt adunk át az első megjelent kötetből.

P a k s, 1989.

Belegyvári Miklós
JPT. elnöke

Pál József
PÁG. igazgatója

PAKS, 19.....

.....

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

HNF PAKS, DÓZSA GY. U. 23.

MEGÁLLAPODÁS

A Jámbor Pál Társaság "Paks és vidéke történeti emlékei" címmel kiadvány sorozatot indít. A sorozat indításának anyagi feltételeihez a Dunamenti Egyesülés Mezőgazdasági Termelőszövetkezet 20.000 Ft, azaz húsz ezer forint támogatással járul hozzá, mely összeget a Jámbor Pál Társaság számlájára utal át.

OTF. számla száma: 843 - 830.

A sorozat kiadványait eljuttatjuk a termelőszövetkezet dolgozóihoz és 20 db tiszteletpéldányt adunk át az első megjelent kötetből.

P a k s, 1989.

Belegyvári Miklós
JPT. elnöke

Száraz István
Dunamenti Mg.Tsz. Elnöke

PAKS, 19.....

.....

MINISZTERTANÁCS HIVATALA
Nyisz: B/KUL/184/T/1989.

OKIRAT

A KÖZVELEMÉNY című lap alapításáról

A Minisztertanács 58/1989. (VI. 15.) MT sz. rendeletével módosított
12/1986. (IV. 22.) MT sz. rendeletében kapott felhatalmazás alapján
az időszaki lapot a Minisztertanács Hivatala nyilvántartásba vette
az alábbiak szerint:

Alapító neve: "Jámbor Pál" Társaság
címe, telefonszáma: 7030. Paks, Dózsa Gy. u. 23.
Témaköre (tárgyköre): oktatás, művelődés, irodalom
Szerkesztőség vezetőjének neve: Gutai István
lakcíme, telefonszáma: 7030. Paks,
Építők utja 16.
Szerkesztőségének címe, telefonszáma: 7030. Paks,
Villany u. 1.
Kiadásért felelős neve: Beregnyei Miklós
lakcíme, telefonszáma: 7030. Paks, Bajcsy Zs. u. 1.
Kiadó neve: Jámbor Pál Társaság
címe, telefonszáma: 7030. Paks, Dózsa György ut. 23.

Budapest, 1989. július. 29.

Kovács István

1989. 07. 29.
A Közvélemény újraindítása

A KÖZVÉLEMÉNY

Alapította: Jámbor Pál 1870-ben

Újrarendítette: a Jámbor Pál Társaság

I. évf. I. szám

ÁRA: 10 FT

1989. július - augusztus

ÚJRA KEZDVEI

Jámbor Pál 1870. szeptemberében jelenteti meg először "A KÖZVÉLEMÉNY" című "napvilágot" és a bevezetőjében ezt írja:
"Mi akar lenni A Közvélemény? Újság? Nem! Hisz 1000 politikai lapunk van már, mint kellene. Személyes közéleti lap? Nem! Hisz a miénk, Híres Magyar Bajszokas, kétszázéve a földet: lehet-e még? Egyszerű napilapok, melyek elmondják azt, mit a lapok elfelejtettek, vagy mondani nem akartak, vagy mégsepp mondtak, mint a közvélemény tartja."

Úgy érzem, a 119 évvel ezelőtti megfogalmazottakat ma is vállalhatjuk és vállaljuk is, hiszen a Társaság azért alakult, mert Jámbor Pál szellemiségét, politikai és pedagógiai nézetét kívánja folytatni, természetesen figyelembe véve a mai kor követelményeit és lehetőségeit.

A Jámbor Pál Társaság (JPT) kulturális egyesülés, a város és vidék szervezetek művelőtestületi, kulturális és oktatási ügyeivel kíván foglalkozni, szem a területen igyekszik segítségét megadni, és nem utolsággal nagyon tagjaink kezességétől példát is mutatni.

Intenzíven célunk és kötelességünk Jámbor Pál költői-írói hagyományok felidézése, munkáinak megismertetése a ma élő nemzedékekkel.

Felvázolt céljainkat és terveinket pályázat formájában eljuttattuk az Eötvös Miklós Alapítvány Kuratóriumához, mely 1989. májusi döntése alapján 60.000 Ft támogatásban részesített bennünket.

Így vállalhat újra "A KÖZVÉLEMÉNY" annak reményében, hogy vállalkásaink és alkalmunkaink találkoznak a leírását Eötvös Vilámszövegével, melynek eredményeként sikeresebben megvalósulhat a művelődés és a kultúra kultúrája.

Bertalan Miklós
elnök

Kuti Horváth György

A FELEDÉS KÖDÉBE JÁMBOR PÁL EMLÉKÉRE

A feledés ködébe rejtetted az arcom,
hogy ne lássak meg, mennyire érsz,
fe Pálófi mellett nem vallottál kudarcot,
mert szíved a fényre volt kitérve.

Voltál a kenderiség szelíd, bős zsemzéje,
a természetből kaptál ódot, szent ihletet.
Lányednek ember-arca volt az arány,
mely a feledésből, mint újjászületett.

Ájmodat, csillagok álomból hízottat,
felvetted újra a művellet kontort.
Dural arányok vigyázok felettet,
támadt az óz. Kod hátra össze függönyt.

Úgy haltál meg, ahogy az életed éltet,
hő világgal költő és kereső hő-ármény.
Ismek örök epékben huppan a létező,
Jámbor Pál. Pálófi költői Ábránd, hit és Remény...

Pécs, 1988. október 6.
Elhunzott a JPT alakuló ülésén.

MEGELŐLEGEZETT BIZALOM

Pécs közönsége egyre fogékonyabb a - nemrég megalakult - "Jámbor Pál Társaság" kulturálisjának is beállító törekvéseire iránt. Most, hogy elvettem az Eötvös Alap támogatását, szemmel sem akasztom, mint felismerem Eötvös József életútjának azt a szakaszát, melyben városunkhoz is kötődött. Mert egy szelid is igazolni kívánjuk, hogy a megítélés bizalom nemcsak állítatlan hozzáik, sőt nagyon is buzgóító szavakra, ha a pécsi Jámbor Pál Társaság ezután feltünteteti a kiadványain.

"Készt az Eötvös Alap támogatására"

Hirtelenlenség módjában Pécs társaságának megismerésére országosra is jelentős eredményekkel ajándékozta meg hazánkat, köztük jeles kultúrarendezőkkel, akik kiegészítve a mai világba új, jellemző "személy" kultúrákat testesítettek meg. Évezredekre nyúlik vissza az ország ezúttal részeseit kapcsolódó történelmi múltunk is, melynek egy időszaka, az ott birtokos báró Eötvös családhoz kötődik.

Ar sztrátn örökösökönél háború (1740-1748) ára képzette Mária Terézia magyar királynőt, hogy a nagyvárakhoz közelében, 1741 szeptember 11-én - nevnapján - rá-újraza magát a nagy fordulatra, és találkozza hívta meg az országgyűlés rendelt háznak rendjeit, illetve országgyűléssel borított trónon ülve, gyászruhában fogadta az ország előkelőit. Beszédet végül környező faladt, amikor pedig beszéket eldítette, óramunkát élvezte hangos közönségbe fulladtak szavai.

A jelenetir követő noma csendet, mintegy varázslattal törté meg a közönség kiáltás:

"Vitan et marqumam - életükkel és vérevel!"

Ide vezet vissza a báró Eötvös család történelmi szerepe.

A szarvói falakhozó rést vitt Eötvös Miklós szarvói megyei főúr is, aki hazatérve aróval hazatért a szarvói nemesség felkutatásának megismeréséhez, megismerő olyan sikerrel, hogy Mária Terézia magyar királyi társaságok létezésbe elő, majd hátról rangra emelte. Így lett az Eötvösök báró alapítójá.

1989. 10. 29.
Társulati kirándulás – Vác – Nagymaros

1989. 11. 07.
Bírósági bejegyzés a társaságról

26/90

Telma Hegyveti Bíróság,
PK.00300. /1009/

Ürtesítve, hogy az egyesületekről szóló 1970. 35. tvr.
cikkjén nyilvántartásba vett

Jámbor Pál Társaság

a bíróság a társadalmi szervezetek bírósági nyilvántartásba
109.

nyilvántartási szám alatt bevezette.

Pako
A szervezet székhelye:

Mékközi köre:

A képviselő/k/ neve: **Bercsényi Miklós**
Pako, 101F Dózsa Gy. u. 23.
címe:

november 7.
Szekszárd, 1900.

Dr. Sull Ferenc
bíró

I. évf. 5. szám ára: 10 ft 1989. december

CSETE GYÖRGY A JÁMBOR PÁL TÁRSASÁGBAN

November 3-án Csete György építész volt társaságunk vendége. A Pécsi Városi Vállalat Ifjúsági Irókönyvének előkészítményét az ő vezetésével a saját hagyományainon alapuló, nemzeti jellegű építészeti akarták megteremteti.

Ő irányította az átmenetű lakótelepeknek egy részét, az úgynevezett "tulipános" házakat, amelyekről 1975-ben ideológiail, politikai, szakmai vita robbant ki.

(Talán ebben az esetben nem helyénvaló vitát emlegetni, hiszen az körülbelül egymillió embernek, elismerésének toleranciáit küzdés feltelem, a páros épületek ország vezetői csoportjairól volt szó.)

Merre irányult az az osztály? Anny Csete György megfogalmazta, a régi - nemzeti gondolat. Beszélte az 1960-as forradalmat követő szellemi politikáról, aminek része a páros kísérlet felismerésére.

(A tulipános házakról szóló vitáról szemlényeket közöl a névvel- dőli képzett Monogramet, helytörténeti Pácos című kiadvány.)

Az időközben nem a találkozó megbeszélését folytatja a fentebb. Összességében, hanem azokat a gondolatokat, amelyeket a Csete Györgyvel történeti találkozása nyomán előlévőtt tanulmányokban, vallomásokban találhatunk.

Hadd lássa Ön is, milyen szándékokat temet el a Gyvittel kezelt vással.

Levegő Ön írja a Magyar forma nem volt, hanem lesz című tanulmányában: "Nem lát, tel a magyar stílus - kérdőzi pályamon a raviz kétkedés Avagy a hazán impotencia, mely többnyire az utólagos zsenialitás szokott lenni.

Mit van ez a magyar formanyelv? Nos, tehát, a magyar nemzeti stílus igenis megvan a magyar népről, mégpedig határozottan felismerhetően. Nekünk ezt a magyar népről meg kell tanulnunk... ki kell találnunk szabályait, Csete kell helyednek sajátos szellemű, hogy majdnem mint kultúrások belevigyük a formák szellemét a mai kor nagyot, fejlettebb, sőt monumentális építő feladataiba."

Csete György a magyar élő építészetről nyilatkozva így vall:

"Egyik legszépebb az az előzők-ből, azonban tárgyilagosságnak létezéséről nem szabad csak annyit rajzok. Kitalál szándék az, benne az építés ritusa, az élet hűvös fennálló, az otthon befogadó mel- leg, a toronyszárból nem kihar- tati, hanem azal szervez egységét alkotó élő tér fogalma...

A befoglalásokról tárgyalomazok elittai, a népművészet virágai, a szecesszió kőbezárt leveles írtai, s a modern építészeti álmai, tető- kertekről, függő kertekről - egy még lehetséges alkotói segítségnek díjazói."

Befogadásul a népek nagy építész-elődnek, Kón Károlynak level- részlete. (A levelet 1975-ben írta a Pécsi csoportnak.)

"...szilárd meggyőződés, hogy az út, melynek torására vállalkozta- tok, az egyetlen lehetséges út, hogy az új, korszerű hazai építé- szet megkaphassa a maga, világspi- szonylatban is elismert sajátos mű- vényi rangját.

Dr. Bartók - Ácsdy munkakeresébe bizonyítja, hogy ez az egyetlen le- hető út minden művészi alkotó man- kának is."

61.

(Az idézetek a Bercsényi 28-30 - Építészallapotok lapja - című ki- adványból valók.)

1989. 11. 03.
Emlékezés a tulipános házakra
a Közvéleményben

A társaság támogatásával elindított iskolai lapok

1989. 11. 07.
Szemfüles

1990. 03. 10.
Tollforgató

1990. 06. 05.
Iskolaújság

A KÖZVÉLEMÉNY

1990. október

A közvélemény jelen esetben nem az, amire unalomig hivatkozni szoktunk és amit épp elegenden igyekeznek manipulálni. Csupa nagybetűvel A KÖZVELEMÉNY egy paksi lap, melynek őseit 1870-ben alapította Jámbor Pál és amelyet hozzá méltó utódai esztendeje újjá alapítottak. Most második évébe lépett. Ha szaklapunk, a Magyar Sajtó, adatainak hinni lehet, Magyarországon napjainkban 2800 időszakos sajtóorgánum létezik, vagyis minden 3700 honfitársunkra jut egy. A KÖZVELEMÉNY ezen belül a jobbik közé tartozik és Gutai István szerkesztőnek az első esztendőre visszapillantó vezércikke szerény és mértéktartó. Ugyanakkor perspektívákról tanúskodik, amit iga-

zán nem mindegyik hazai lapról lehet elmondani. Mivel az atomvárosnak időközben Paksi Hírnök címmel új orgánuma is született, a régebbi megnyugtató biztonsággal talált magának új profilt.

Ez a honismeret és helytörténet, amire az októberi szám cikkeinek sora szolgál példával. Közli Kanyar József megnyitóját az V. honismereti konferenciáról, a témával kapcsolatos több áttekintést. Dr. Gesztesi Tamás tollából egy nagyon értékes ismertetést Balassa János, a nagy orvosprofesszor életéről. Aki nem tudta, hogy ez a név Szekszárdon – soha meg nem érthető okból – „kiment a divatból”, az csak tapsolhat a szerző cikkzáró mondatának: „Toina megye vezető kórháza

évekig viselte Balassa János nevét, ennek visszaállítása ol nem odázható feladat.”

Érdekes a lussoniumi ásatások összegezése, döbbenetes Karácsonyi István „Párhuzamok a Rajk-perben” című kor-dokumentuma és roppant elmélyült Németh János István tanulmánya: „Az alternatív művelődés”.

Utóbbinak elolvasásához azonban sajnos nagyítóüveg kell...

A KÖZVELEMÉNY szerény, 400-as példányszáma egy érthető módon szűk kör igényeinek kielégítését szolgálja. Jól, nagyon jól, sőt örvendetesen egyre jobban...

(ORDAS)

1990. 10. 18.

A társasági lapról megjelent tudósítás a megyei sajtóban

A KÖZVÉLEMÉNY

Alapította: Jambor Pál 1870-ben

Újrarendítette: a Jambor Pál Társaság

II. évfolyam 9. szám

ARA: 20 forint

1990. november

A Jambor Pál Társaság II. évi tevékenysége

Nagyon nehéz és keserves évet nyugtunknak mögött. Egy évvel ezelőtt, amikor október 6-án megalkértünk társaságunk 1988-ás megalkertéséről, és az aradi vértanúkról, nem is sejtettük a következő év emberiség és barátság próbára tevő kihívását.

Az 1988-as év végén elhatározott párttalanság megteremtése néhány tagunknak nem sikerült. Ők nagy lendülettel vetették be magukat a helyi és országos politikai csoportosulásba. Az eredmény: megszakadt kapcsolatok, személyes ellenségeskedések, megszűnt társaság. Egyes személyek kiépése a társasághoz nehéz feladat elé állította a többi társulati tagot. Ugyanis a kultúra ügyének felkarolására napról-napra nagyobb szükség van.

Most, 1990. októbere végén, a helyhatósági választások után a városi társadalmi-politikai közéletet szétzilálódott, a baráti és munkatársi kapcsolatok megszűntek. Úgy néz ki, mindent előlőrl kell kezdeni. A társaság meglévő 23 tagjára igen kemény munka vár, hiszen az elkezdett munkát folytatni kell, de szükség van az új tagok toborzására, a feladatok egészségesebb elosztására. A társaság tevékenységére még nagyobb szükség van az új önkormányzati rendszer felállításával. A rendszerváltás eredménye az új önkormányzati rendszer létrehozása, és a többpártrendszer létrejötte. A társaság feladata a helyi önkormányzat segítése és támogatása, természetesen a társaság profilja szerint, vagyis a kulturális ügyek önkormányzati szinten történő képviselése.

Az elmúlt hónapok pártvillongásai közepette egyre többen foglalkoztak meg a társaság működéséről, és a pártoktól független állapot megtartásáról. Ezon igény természetesen az alapszabályokban megfogalmazottakkal, így álláspontunkon változtatni nem fogunk, de nem zárkózunk el a pártokkal történő együttműködéstől sem.

Nagyon röviden így válaszolhat fel az elítelt egy év - a társaság 2. évfolyam - általános helyzete, a mikrokozmoszban társadalmi-politikai állapota.

Az elmúlt év legnagyobb eredményének tekinthetjük a tervezett kiadvány sorozatunk első kötetének megjelentését. 1990. június 7-én megjelent Csonka Ferenc: Híadok című kismonográfiája 500 számozott példányban. Az 58 évvel ezelőtt íródott mű szerzője szerencsére még él, a hasonló kiadásához beleegyezését adta.

A sorozat második kötetét dr. Németh Imre: Ösvélek című helytörténeti tanulmány. Jelenleg a korrektureai munkákon tartunk, még ebben az évben megjelenik ez a kötet is.

Nyomdában van a sorozat harmadik kötetét is, nevezetesen Szentesi Álejos: A gimnázium sportjának története. Ennek a kötetnek a megjelenése csak 1991. első negyedévére várható.

A felsorolt köteteken kívül számos tanulmány van a birtokunkban, melyek mind megjelenésre várnak. Köztük Tuzek Lajos visszamenőkérdése. Sajnos a szerző 1990. őszén elhunyt. Rokoni és baráti rábeszélésére írta meg a II. világháborús pokoljárásának történetét, több tucat korabeli féttal illusztrálva tanulmányát. Rokoni és baráti elmondása és véleménye szerint már csak az tartotta életben, hogy befejezesse munkáját, és sajnos a tanulmány befejezését követő második hónapban meg is halt, művét a társaságra bízva. Ez azt jelenti, hogy egy végkaraatott kell teljesítenie a társaságnak.

Kiadványaink másik kategóriája az iskolai újságok. A Rendszerű Általános Iskola 1989. észétől jelenteti meg segítődjáról a Személyes nevű iskolai újságját.

1990 elejétől kezdve a Sárszentlőrinci Általános Iskola is a mi támogatásunkkal jelenteti meg a Fekete nevű újságját, és a II. Általános Iskola Törlőforgató nevű periodikáját is a társaság finanszírozza.

Az iskolai újságok mellett természetesen meg kell említeni a kiadványaink között az antológia kiadását. Ugyanis az iskolai újságok színvonalát azt mutatja, hogy sok tehetséges gyermek tanul iskolánkban, és színvonalas kiadványt lehet összeállítani munkáikból, ezzel is felkarolva a tehetségeseket és elismerve teljesítményüket. A gyermek antológiával párhuzamosan szerveződött egy felnőtt antológia, amely a Pakszon élő, vagy innen elszármazott költők verseit tartalmazza. Az antológia anyaga lektorálás alatt áll, talán még az év végén megjelenhet.

Szólnunk kell egy meg nem valósult kiadvány tervezetről. Tervezettük, hogy albumban örökítjük meg a Makovecz Imre tervezte Szentlélek templom építésének történetét. Tervünk megvalósítása érdekében pályázatot nyújtottunk be a Városművelődési Alapítványhoz, ahonnan 25.000 Ft-ot kaptunk ezen munkához. Jelen pillanatban a kiadvány szerkesztése áll, mert a nyomdai költségek fantasztikusan magasak, a nyert pénz a költségek töredékét sem fedezi. Csak egy megoldás van: még több pénzt kell szereznünk. Egyébként a többi kiadványok megjelentetéséhez is mecenásokat kell keresnünk. Eddig a Halászi István és a paksi AFISZ nyújtott 10-10.000 Ft támogatást kiadványainkhoz.

A társulati tagok egy részének nagy leterheltséget jelent a felsorolt kiadványokkal kapcsolatos tevékenység. Ezért lenne szükség a társaságon belül egy egészségesebb munkamegosztásra, hiszen még számos egyéb feladatot is felvállalt a társaság.

Így néhányan a Paksai Hírnök szerkesztésében vesznek részt, továbbá ott vannak tagjaik a lehetséges Paksai Fiatalok Alapítvány Kuratóriumában is.

A társaság vállalta fel az új városi címer megtervezését. Ezt a munkát elvégeztük, a lektorátus két változatot jóvá hagyott, melyet az új önkormányzat vitat meg és fogad el.

Terveznél lenne bőven, csak akadni kell és vágyani ennek a jó ügynek a országlátat!

Becsnévei Miklós

1990. 10. 20.

A 2. évi beszámoló

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG
7030. P A K S
Villany u. 1.

Országgyűlés Bizottsági Főosztály

B u d a p e s t

Tisztelt Országgyűlési Bizottság !

A Magyar Nemzetben a társadalmi szervezetek támogatására meghirdetett pályázatra nyújtjuk be a paksi Jámbor Pál Társaság kérelmét.

Kettős irányú tevékenységünk támogatásához várjuk az Önök segítségét:

- 1./ A városunk és környékének iskolai újságjaihoz
(500.000 Ft)
- 2./ Helytörténeti kiadványsorozatunk támogatásához
(200.000 Ft)

P a k s , 1991. január 14.

Kőváry László
gazd. vez.

Beregnyei Miklós
elnök

1991. 01. 04.
Pályázat országos támogatásra

A Jámbor Pál Társaság működésének
rövid összefoglalása

A társaság 1988. október 6-án alakult. Jámbor Pál (Híador) Paksz született, Kossuth Lajos híve, származott, majd országgyűlési képviselő, pap-tanár, költő és írodalmár. A gyermekek nagy nevelője és tisztelője.

A szömmel pedagógusokból álló társaság nagy névadójának munkásságát próbálja követni. Városunk oktatási és művelődési feladataiból vállal egyre nagyobb részt.

Tanulmányokat jelentetünk meg a város és vonzatkörzetének történeti múltjából.

"A Közvélemény" címmel társulati lapot adunk ki, amelyben irodalmi és helytörténeti témák váltogatják egymást.

Pályázatot hirdettünk - hirdettünk a város irodalmi emlékeinek és a magyar nyelv ápolásának elősegítésére.

Iskolai díjszögek jelentetünk meg, és iskolai évkönyveket próbálunk finanszírozni.

A társaság ápolja Jámbor Pál és Petőfi Sándor emléket, ezért támogatjuk a Sározentlőrinczi Petőfi Sándor Általános Iskola iskolai díjszögját.

Külső kirándulásokat szervezünk Jámbor Pál nyomdokain.

Társaságunk 19 taggal alakult meg, ez a létszám azóta 35 főre gyarapodott. Nível elég magas tagdíjat fizetünk - 600 Ft/év - inkább a szimpatizánsnak tábora nőtt több mint 100 főre.

- 2 -

A társaság vagyona az 1989-es évben 100.000 Ft volt, és a közben megjelent kiadványaink hozadéka eredményeként közel 200.000 Ft a vagyonunk. A kapott pénzt rögtön kiadványokra fordítjuk.

Eddigi eredményeink és elképzeléseink nagy lelkesedést váltottak ki a helyi iskolákban, ezért szeretnénk egy nagyobb összeg hirdetésként az iskolai díjszög kiadását finanszírozni.

Az iskolai díjszögökkel kapcsolatban - terjedelmi korlátok miatt - csak röviden, a következő az elképzelésünk.

Az általános iskolában a felsős tagozatosok részvételével - fakultációként - sajtóklubok szerveződnek. A sajtó szakkör szerkeszti az iskolai díjszögöt, a sajtóklub vezető tanár segítségével.

Az díjszög szerkesztői tevékenység, a rendszeren cikkírás nagyban fejleszti a gyermekek fogalmazási és gondolkodási készségét. Ezt a készségfejlesztő tevékenységet folytathatják a gyermekek a város középiskolájában.

Itt jön a nagy gondunk, mert a paksi középiskolának még nincs iskolai díjszögje. Ennek hiányát mi már korábban éreztük, és ennél fontosabb, hogy maguk a gyermekek keresték meg a társaságot, mondták el gondjukat. Azt, hogy ők a 7. - 8. osztályban rendszeresen írtak az iskolai díjszögjükbe, és most mint első gimnazisták nem tudnak írni, hiszen nincs lapjuk.

Jelenleg - átmeneti megoldásként - a társaság lapjában "A Közvélemény"-ben adunk helyt - rovatot a gimnázium tanulói számára. Ők nagy lelkesedéssel írnak, és szeretnének egy önálló díjszögöt elindítani.

A társaság a környező települések általános iskoláit is kívánja segíteni - erejének függvényében.

Igy a Feketől nem messze fekvő település, Sárszentlőrinc körzég általános iskolájának lapját, a "Pejkót" is finanszírozza. A "Pejkó" több mint iskolai újság, mert a falu lakosságához is szól. Ugyanis a helyi önkormányzatnak nem volt és nem is lesz egy jó ideig arra pénze, hogy helyi periodikát jelentessen meg.

Ezek az iskolai lapok mind-mind "A Közvélemény" "mellékleteként" jelentek és jelennek meg.

"A Közvélemény" szerkesztősége segítséget nyújt az újságok terjedéséhez, a nyomdai munkák intézéséhez és egyéb szakmai tanácsokat ad.

Jelenleg a következő iskolai újságokat jelenteti meg a társaság:

1. Pejkó (Sárszentlőrinc, Petőfi Sándor Ált. Iskola)
2. Szentfüles (Faks, Bezerédi Ált. Iskola)
3. Tollforgató (Faks, II. sz. Ált. Iskola)

Tervezzük: a Vak Bottyán Gimnázium újságjának a megjelentetését, valamint a Bezerédi Általános Iskola alsó tagozatának a "Szentfüleske" nevű kiadványának a finanszírozását. Ugyanis az alsó osztályosok - és pedagógusaik - is szeretnének saját újságot szerkeszteni.

Végezetül a társaság havonta megjelenő lapjáról "A Közvélemény"-ről néhány mondatot.

Irodalmi, művészeti és helytörténeti profilja volt eddig, és egyre nagyobb az igény a közméleti témák iránt. Ezt az igényt fokozza, hogy a város lapja, a Faksai Hírnök léte elég bizonytalan, és a pártharcok keresztigébe került. A város életlenségének jelentős része azt szeretné, ha a társaság lapja

szívnálább és átfogóbb képet nyújtana városunk oktatási és kulturális életéről. A lapban eddig megjelent íráskért nem tudunk honoráriumot fizetni, és ennek hátrányát erősen érezzük.

A társaságunkat saját elképzeléseinek megvalósítása kéanteti az eddiginél is színvonalasabb munkára és még nagyobb felkészültségre.

Talán el tudják képzelni, milyen frázisokat váltott ki bennünk az a látvány, amikor az iskola mellett elhaladva, azt látja az ember, hogy a gyerekek kezében a "Szentfüleske" frissen ki-csottott száma, és minden negyedik-ötödik gyermek azt olvassa a szünetben. Ne haragudjanak, lehet, hogy a példa sziruposnak tűnik, de szerencsére ez megtörtént velünk.

A Jánbor Pál Társaság egy olyan különleges - vagy nem gyakori - kísérlethez kér támogatást, amikor a gyermek már 5. -6. osztályban bekapcsolódhat egy újság szerkesztésébe - írásába, és ezt a tevékenységet - amely egyben tehetség gondozás is - a gimnázium befejezéséig folytathatja. Ilyen előzményekkel kerülhet az illető főiskolára, vagy egyetemre.

A vázolt tevékenységet "A Közvélemény" című havilap, és az "udvartartásához" tartozó "Szentfüleske", "Szentfüleske", "Pejkó", "Tollforgató", és a majd induló gimnáziumi lap segítségével kívánjuk folytatni és tovább fejleszteni.

Tervünk megvalósításához tisztelettel kérnénk az Országgyűlési Bizottság anyagi támogatását.

Tervezett kiadásaink:

1. "A Közvélemény" c. havilap esetében:
- nyomdai költség: 180.000 Ft

- honoráriumok: 50.000 Ft
- szállítás és egyéb költs: 50.000 Ft

1.1. "Pejkó" c. negyedéves iskolai díjság esetében:

- nyomdai költségek: 40.000 Ft
- szállítási és egyéb költs: 18.000 Ft

1.2. "Szemfüles" c. negyedéves iskolai díjság esetében:

- nyomdai költség: 40.000 Ft

1.3. "Szemfüleske" c. negyedéves, alsós iskolai díjság esetében:

- nyomdai költség: 20.000 Ft

1.4. "Tollforgató" c. negyedéves iskolai díjság esetében

- nyomdai költség: 40.000 Ft

1.5. A Vak Bottyán Gimnázium leendő iskolai díjságjának elindítására:

- nyomdai költség: 40.000 Ft
- szállítás és egyéb költs: 12.000 Ft

Ö S S Z E S E N: 500.000 Ft

Folytatni kívánjuk a "Tanulmányok Paks és Vidékének történeti múltjából" című kiadvány sorozatunkat is. Két kiadványt szeretnénk a közeljövőben megjelentetni.

1. Paks zenei élete címmel és
2. Okleveles emlékek Paksról.

Ezen kiadványokhoz 200.000 Ft-ra lenne szükségünk.

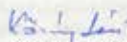
Tisztelt Országgyűlési Bizottság !

Az idő rövidége miatt kissé kapkodva szedtük össze gondolatainkat.

Kérjük járuljanak hozzá terveink megvalósításához azáltal, hogy a kért 700.000 Ft-ot biztosítják Paks város oktatási-köznevelődési helyzetének előbbre lendítéséhez, és a tehetséges paksi gyerekek mozgásterének bővítéséhez.

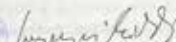
P a k s, 1991. január 14.

Tisztelettel és köszönettel:

Kőváry László

A JPT. gazd. vezetője

Szepessy Miklós
a JPT. elnöke

Címünk: Jánbor Fél Társaság, 7030. Paks, Villany u. 1.

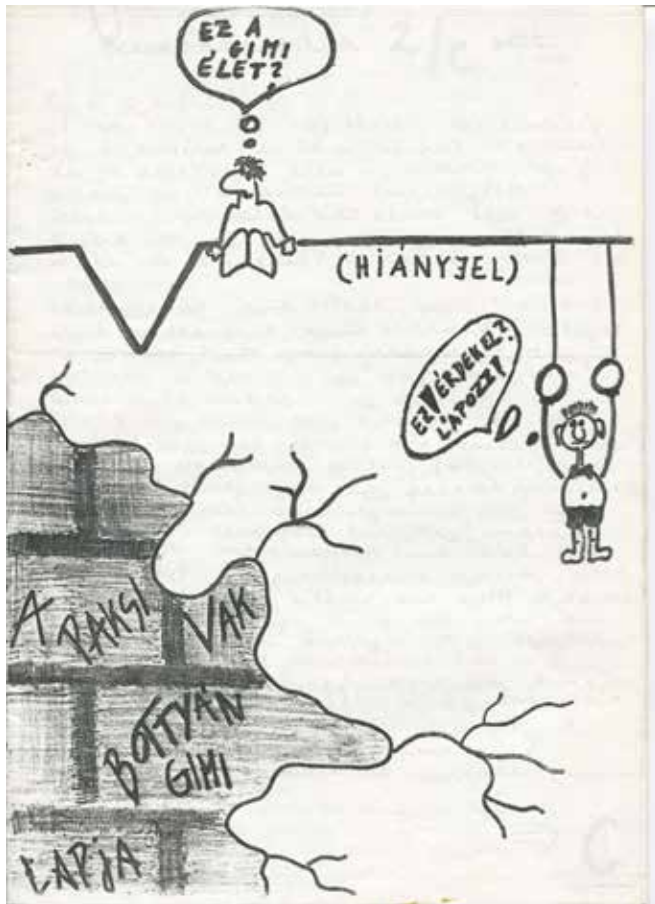
Számunkunk: Paks, OTP 843-830.

Elítélt neve:
TARISZNYÁS GYÖRGYI

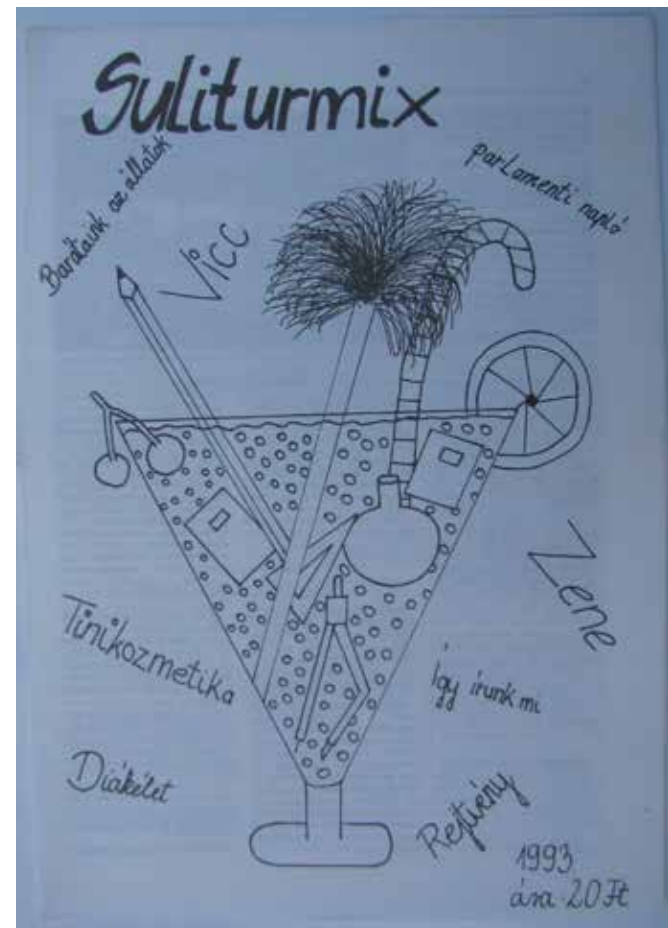

Az interjúkat készítette és az anyagot összegyűjtötte: Deák Éva

1993. 08. 12.
Emlékkönyv Tarisznyás Györgyiről

1991. 03. 10.
Hiányjel

1993. 12. 05.
Suliturmix

MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM

Nytsz: B/KUL/645/T/1994.

OKIRAT

PAKSI TÜKÖR

című lap alapításáról

A Minisztertanács 117/1989. (XI. 22.) MT rendelete alapján az időszaki lapot a Művelődési és Közoktatási Minisztérium nyilvántartásba vette.

Alapító neve: Jámbor Pál Társaság
címe, telefonszáma: 7030. Paks, Villány u.1.
75/310-631

Témaköre (tárgyköre): irodalmi, művészeti és hely-
történeti szemle

Szerkesztőség vezetőjének neve: Beregnyei Miklós
lakcíme, telefonszáma: 7030. Paks, Bajcsy Zs.u.1.

Szerkesztőségének címe, telefonszáma: 7030. Paks, Villány u.1.
75/310-631

Kiadásért felelős neve: Beregnyei Miklós
lakcíme, telefonszáma: 7030. Paks, Bajcsy Zs.u.1.

Kiadó neve: Jámbor Pál Társaság
címe, telefonszáma: 7030. Paks, Villány u.1.

Budapest, 19 94.május 6.

M. Beregnyei

1994. 05. 06.
Paksi Tükör alapítása

Jámber Pál szobra és alkotója,

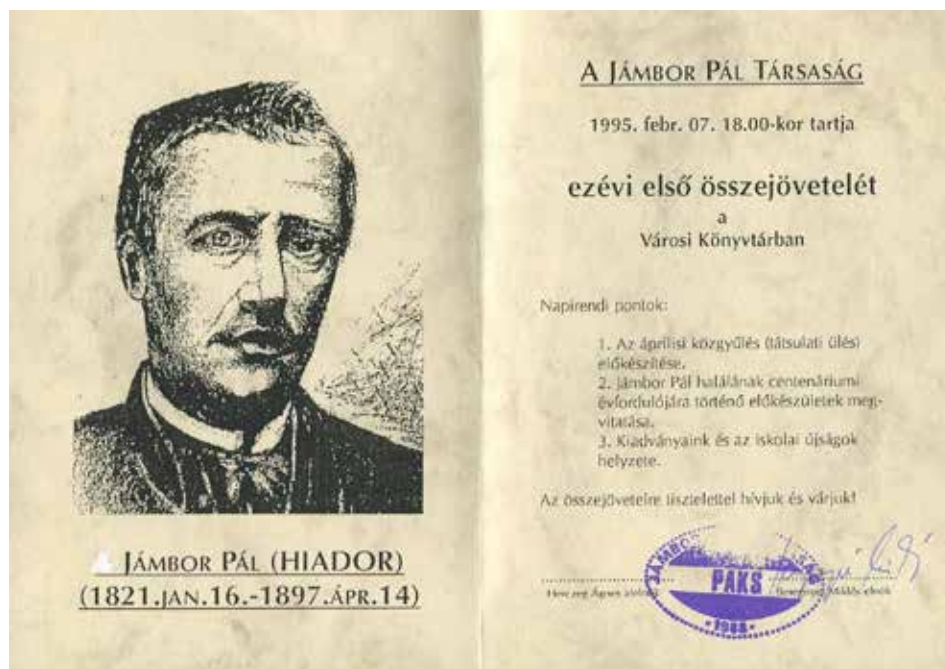
Farkas Pál

1998. március 15.

1994. 05. 06.
Paksi Tükör emlékszám

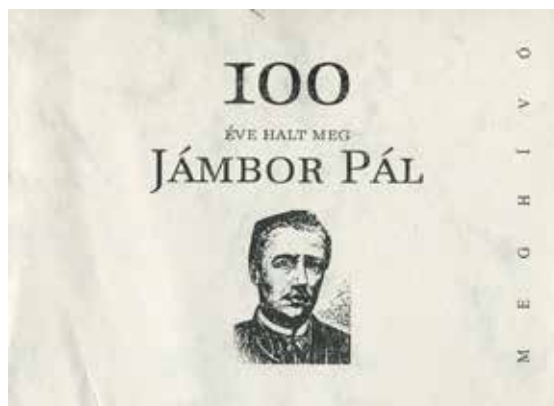
1995. 02. 07.
Meghívó

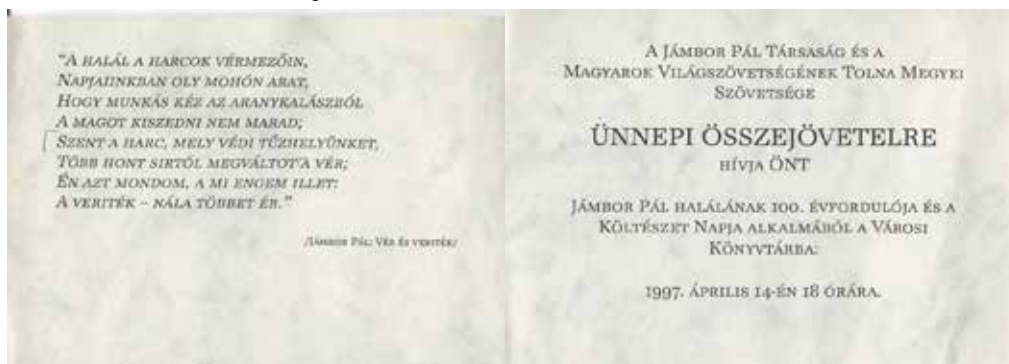
1995. 04. 12.

A városi szavalóverseny oklevele

1997.04.14.

Meghívó emlékülésre

1997. szeptember 26-án Csépe-nap

KISHEGYESI SZÓ-BESZÉD

A KISHEGYESI HELYI KÖZÖSSÉG LAPJA • 1997. SZEPTEMBER

Készség a helyzet rendezésére

A köztársasági emberi jogi és kisebbségügyi miniszter közbenjár
a község gondjainak orvoslásában

A hét magyar önkormányzat közül elsőként helyi kezdeményezésre augusztus közepén munkajellegű látogatást tett a kishegyesi községben *Ivan Sedlak*, Szerbia emberi jogi és kisebbségi minisztere. *Sipos Béla* polgármester meghívásának eleget téve a tárcsa vezetője részletekbe menően megismerkedett a helyi viszonyokkal, különös tekintettel a község sorsára igen súlyos gazdasági és pénzügyi nehézségeire.

Az önkormányzat a községi közigazgatás és a politikai pártok vezető tisztségviselőinek jelenlétében *Sipos Béla* a

legégetőbb problémák között az elsődleges mezőgazdasági termelésből eredő és az ágazatot sújtó általános válság okozta problémákat emelte ki. Hangsúlyozta, hogy a feldolgozóipar hiánya, az ipari és a kistipari termelés visszaesése arra kényszerít az önkormányzatot, hogy ismét kérelmezze Kishegyes besorolását a fejletlen községek közé. A különösen nehéz helyzet ellenére figyelemre méltónak ítélt az önkormányzat korrekt viszonyulását a községi költségvetés használatához, beszámolt a közművesítés terén elért eredményekről, és ismertette a vonatkozó távlati elképzeléseket, amelyek sajnos nem állnak összhangban a község pillanatnyi gazdasági lehetőségeivel.

A község részéről a véleményesre során felvetették a készülő önkormányzati törvénytervezettel, valamint a hivatalos nyelvhasználati törvénnyel kapcsolatos aggályokat, különös tekintettel a helység- és intézménynevek írásmódjára. Szóba került a határilleték eltörölésének kérdése, a külföldi oklevelek honosítása, a családi pótlék és szociális juttatások kifizetésének késedelmé, valamint a helyi cigányság ügye és az egyre aggasztóbb szociális helyzet.

A megbeszélés során mindkét fél megnyugtató véleményazonosságról győződhetett meg. *Ivan Sedlak* kifejezte készségét, hogy a felvetett problémák megoldása érdekében folyamatosan képviselni fogja Kishegyes érdekeit az illető szaktárcáknál, különösen a mezőgazdaság, az oktatás és a szociális kérdésekre való tekintettel. Ugyanakkor elismerően nyilatkozott a képviselő-testület eddigi tevékenységéről, és a jövőre nézve támogatásáról biztosította a jelenlévőket. Ígéreteket tett, hogy a közigazgatás kétmelyvöl munkáját megkönnyítendő egy számfüggépet és fénymásolót bocsát a község rendelkezésére.

A szeptemberi választásokról szólva a miniszter meggyőződésének adott hangot, hogy az nagyban hozzájárul az ország európai reintegrálódásához és ezzel együtt a gazdasági helyzet fokozatos javulásához.

Végezetül *Ivan Sedlak* kinyilvánította véleményét, hogy a választások után a körzetben előreláthatólag a VMSZ és a baloldali pártok fognak megosztózni a parlamenti mandátumokon.

Péter Róbert

Választások Szerbiában . . .

Szeptember 21-én köztársasági előlki és parlamenti választások lesznek Szerbiában.

Kishegyes polgáraitak nem kell magyarizálni, hogy kire, kikre adják le voksukat és miért éppen rájuk, nem kell nekik ígéretet, nem kell őket (nem is lehet)

fenyegetésekkel szándéklukban megingatni.

Falunk polgárai az eddigi többpárti választásokon is mindannyiszor józan megfontoltságról, politikai érettségről tettek tanúbizonyságot, meggyőződésem, hogy így lesz ez most is!

...és a kishegyesi Helyi Közösségben

A kishegyesi Helyi Közösségben az 1993-as év végén, fennállása óta első ízben tükös szavazás útján megválasztott képviselő-testületnek lejárt a megbízatása. Négyéves munkásságáról, tevékenységéről, eredményeiről, esetleges hiányosságairól a jövő év elején fogunk beszámolni.

Most, párhuzamosan a köztársasággal lebonyolít-

juk a helyi községi választásokat is. Minden választópolgárnak a saját választókerületéből ajánlott két vagy több jelölt közül kell egyet „bekarizálni”.

Hogy ki? Természetesen arra a szomszédra, ismerősre kell szavazni, aki tud és akar is a falujáért, falujának lakosaiért tenni, többet tenni.

Sipos Béla

1997. 09. 26.

Csépe-nap Kishegyesen

A KÖZVÉLEMÉNY

ALAPÍTOTTA: JÁMBOR PÁL 1870-BEN
 ÚJRAINDÍTOTTA: A JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

JÁMBOR PÁL NYOMÁBAN

SÉTA KISHEGYESEN

Szabadkai vendéglátónk - Dér Zoltán - telefonon értesítette a Kishegyesen élő Dr. Virág Gábor, hogy fogadjon becsületet. Szívesen kívánt volt, mert a professzor-tanár úrnak volt egy szabad óraja.

Első utunk a községháza vezetett, hól megmutatták azokat az anyakönyveket, melyekbe Jámbor Pál is írt ítléle alatt. (Érdekes, hogy az egyháziú civenék az anyakönyveket és a községházán írják!)

Jámbor Pál kishegyesi jelenlétéről és tevékenységéről a halotti anyakönyvben találunk a legkorábbi bejegyzést, amely szerint 1860. április 16-án ő temette el az akkori elhunytat. A születési anyakönyv szerint 1860. április 29-én keresztelt először Kishegyesen. Az utolsó keresztelése 1861. március 29-én volt, míg az utolsó kishegyesi temetése 1861. március 26-án került sor. Ezekből a bejegyzésekből arra lehet következtetni, hogy Jámbor Pál 1860. márciusában került le Kishegyesre és 1861. áprilisában távozott onnan. Hogy jóvá került, az még nem tisztázott, hiszen a szabadkai gimnázium igazgatói székét csak 1861. október 23-án foglalta el. Viszont 1861. tavaszán képviselővé választották, ezért nagy a valószínűsége annak, hogy Kishegyesről Pestre költözött.

Az anyakönyvek szemléje után egy rövid beszélgetésre került sor. Arra kértük dr. Virág Gábor, mondja el, hogyan él a községben, a helybeliek emlékeztében Jámbor Pál?

Virág Gábor: Eddig nem élt a községben, nem is tudták a kishegyesiek, hogy ki volt Jámbor Pál. Fajójában először a Vigh Rudolf: Kishegyes írói cím, 1996-ban megjelent kiadványban olvashattam róla. Ebben a kiadványban szerepel először egy rövid szemelvény a „Párizsi emlékek” c. kötetének előszavából. Tulajdonképpen mi, irodalommal foglalkozók próbáljuk a községben elhittetni Jámbor Pál emlékét, függetlenül attól, hogy a magyar irodalmi köztudatban hogy él az emléke.

Egyébként ide Hegyessre Becséről jött, tudniillik mikor az emigrációból hazajött, Becsére került, ám azt nem lehet tudni, hogy bűnöséből-e? Becsén sokkal rövidebb ideig volt mint Hegyesen.

Szeretnénk kideríteni, hogy a "Párizsi emlékek" c. kötet hól született? Vajon Párizsban, Bécsben, vagy Hegyesen? Az előző Hegyesen datálódott, és meg merem kockáztatni, hogy ha nem is itt íródott, de a végleges könyvformát itt nyerte el, itt fejezte be. A szabadkai községben vannak könyvei, de itt sem találtam utaltat az esetleges hegyesi tevékenységére.

Az a véleményem, hogy a szabadkai Püspökségnek kellene kutatni, mert az 1870-es átszervezésig Hegyes Szabadkához tartozott. A püspökségnek történő kutatást azért is tartanám fontosnak, mert van olyan érzésem, hogy Milko Izidor is innen szerzethette azokat az információkat, melyeket könyvében olvashatunk. Úgy emlékszem, hogy „Gesztenyefilm” a könyv címe. Ugyanis Milko Izidor gesztenyefilja alatt megfordult a magyar irodalom sok jeles alkotója, többek között Jámbor Pál is. Ez munka nagyon érdekes jellemzést ad Jámborról, elmondja milyen csendes, magába huzódó ember volt...

Templombúcsú és rendezvények

A kishegyesi templombúcsú hetében, idén sorrendben negyedszer került megrendezésre a templomi névadó védőszentjéről Anna napoknak nevezett művelődési rendezvénysorozat.

Július 22-én, a rótyi Kovács András Fővárosi egyesület (évenapja zenekarának koncertje nyitotta meg az eseményt. A zenekar tagjai Erdély történelmi Háromszék megyéjéből érkeztek a Petőfi Sándor ME meghívására. Másnap egész napos jászföldi volt a Káti tanyán, ahol Vigh Rudolf megnyitotta az idei Firkas-tábor gyermekkorunkából készült kiállítását. Az idén alakult Vajdasági Amatőrzenekar július 24-én Robert Thomas Szeressék egymást prylkosok c. karmuzsika-jával mutatkozott be a hegyesi közönségnek Barátság Zoltán rendezésében.

Másnap, pénteken vette kezdetét a búcsú művelődési napok kétszékűvű legnagyobb eseménye, az I. Dudás Kálmán Vers- és Prózamondó Találkozó. A kétnapos versenyt, amelyen Magyarországról, Szlovéniából és Vajdaságból hatvanhárom versenyző mérte össze tudását, Sipos Béla, Kishegyes főgármestere nyitotta meg. Korosztályonként három kategóriában versenyezve mutatkoztak be a résztvevők, előbb a vajdasági magyar irodalomról választott kötelező verssel vagy prózazárószöveggel, majd egy szabadon választott alkotással. A szakvélemények szerint igen magas színvonalú rendezvénnyel a szervezők, a Vajdasági Magyar Versmondók Egyesülete és a helybeli ME méltó emléket állítottak Dudás Kálmánnak, az eddig méltánytalanul elhallgatott költőnek és műfordítóknak. Dudás Kálmán egész munkássága kitörölhetetlenül összefonódik Kishegyessel, szülőfalujával, ahová egész életében visszavágyott. Szombatban, az ünnepélyes gálán a magyarországi Vakok és Gyengénitők Országos Szövetségének szavalói űzen a Kárpát-medence címmel lírai változatot adtak a határokon túli alkotók műveiből.

Ugyanezek szombatban, az Anna-napi szentmisét követően a Tiltos Civilizációs Lap munkatársa, Dócz László, ismert magyarországi néprajzkutató tartott előadást. A csodaszarvasról a világgág eredetmondák és mítoszok nyomai népművészetünkben címmel.

Vasárnap, július 27-én a templomban megtartott komolyzenei hangversennyel zárult a rendezvénysorozat. Fellépett a Szabadkai Nyagdíjas Egyesület Vegyeskara Varga Péter vezényletével, valamint a moholi egyházi gyermekkórus.

P. R.

CAFFE-RESTAURANT

Buza

KISHEGYES

Tel.: 024/730-301 Tul.: Tarján Róbert

**KÓKAI BÉLA
 KŐMŰVES**

Kishegyes, Kossuth Lejós u. 1.
 Tel.: 731-377

Vállalom lakóházak, gazdasági épületek és más objektumok korszerű építését, valamint régi épületek adaptálását.

1998. 03. 15.
meghívó az ünnepségre

" A jóra, hajh annyi idő kell! "
/J.P./

A PAKSI JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

I. ÉVES TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Egy éve alakult a paksi Jámbor Pál Társaság, s azóta megismerte névadónk nevét és társaságunk tevékenységét a város. Nem lettünk gittegyelt, s remélem, már nem is leszünk. Mit tettünk azért, hogy az 1988. okt. 6-i alakuló ülésen elfogadott alapszabályba foglalt célkitűzéseket megvalósítsuk?

- Megpróbáltuk, s nem is eredménytelenül, városunk elfeledett szülöttével, Jámbor Pál író-költő-pap-tanár-politikussal megismertetni a paksiakat, közülük is elsősorban a diákokat. Ezért készült a néhány oldalnyi sokszorosított anyag J.P. élete és munkássága címmel, melyet eljuttattunk valamennyi paksi iskolába és könyvtárba.

Amíg ki nem adhatjuk újra Csonka Ferenc Hiador c. monográfiáját /Hiador J.P. legismertebb írói álneve/, alkalmas a sokszorosított anyag ismeretterjesztésre.

Miután már megtaláltuk az említett tanulmány szerzőjét és kapcsolatba léptünk vele, talán lehetővé válik a tanulmány újra kiadása.

A J.P. életmű megismertetése céljából közlünk írásainból a társaság Közvélemény c. lapjában.

Tanárok számára tartottunk előadást, velük egyetértésben írtuk ki pályázaturkat iskolásoknak. A pá-

lyázatra beküldött dolgozatok közül a legjobbat /Lóczy Erzsébet II.sz. isk./ a Közvélemény I. számában közöltük.

Elkészült J.P. műveiből a válogatás egy a közeljövőben kiadandó olvasókönyv számára.

A nyáron Szekszárdon rendezett Országos Honismereti Akadémia tiszteletére kiadott paksi helytörténeti tájékoztató lapjain Jámbor Pál és Paks címmel jelent meg az írás. Jámbor Pálról és a nevét viselő társaságról azóta már Tolna m. határain kívül is tudnak.

- A város közügyeivel is eredményesen foglalkoztunk.

Három dologra fordítottunk különös figyelmet: könyvtárfejlesztés; nyilvánosság-helyi sajtó; a városi címer.

A városi könyvtár bővítésének terve készülnek már azóta, a könyvtár a felújítandó épület egy részét már birtokba is vette /raktározásra/. Felkarolta a társaság a városi újság ügyét is, mely Paksi Hirnök címmel szeptemberben jelenik meg először. Megjelenéséig a Közvélemény vállalta részben a helyi sajtó szerepét is. A városi címer megváltoztatására határozat született. A JPT a tanácsülés(?) megbízásából megszervezte a címervitát, s résztvesz az egyéb előkészítő munkákban.

- Ön- és közművelő tevékenységünket is előzetes tervek szerint, de ahhoz mereven nem ragaszkodva végeztük. Igyekeztünk a körülöttünk gyorsan változó világról gyorsan s elsőkézből informálódni. Vicsek Ferenc A bomlás melege c. könyvének bemutatója; találkozó a Hítel és a Kapu c. lapok szerkesztőivel; Bibó István - és Jámbor Pál emlékülés; a helyi nyilvánosságról tartott előadás; kiállítások /sajtó, Erdély/ rendezése; a fekete doboz filmek megtekintése; helyi műemléki séta és a Vácra, Szabadkára szervezett kirándulás biztosított erre lehetőséget.

Rendezvényeink, akárcsak a társulati ülések, nyilvánosak voltak és sok érdeklődőt vonzottak. Reméljük, a Közvélemény első számában meghirdetett programok iránt lesz érdeklődés.

- Taglétszámunk 23 fő, abból alapító tag 19. Egyre több a társaságot támogató intézmény: Paksi Konzervgyár, Paksi Ág., Halászati Szöv., AFÉSZ, Dunamenti Egyesülés Isz.

Meg kell még említeni hogy eredményesen pályáztunk az Eötvös Alapból. Újságunk megindítására 60 ezer Ft támogatást kaptunk.

1998. 10. 06.

Az 1. évi beszámoló

EMILÉKLAP

BEREGNYEI Miklós

RÉSZÉRE

AKI AZ 1988. OKTÓBER 6.-ÁN MEGALAKULT

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

ALAPÍTÓ TAGJA

A TÁRSASÁG MEGALAKULÁSÁNAK

10. ÉVFORDULÓJÁN

TISZTELETTEL KÖSZÖNTJÜK

1998. OKTÓBER 6.

Hévezői Ágnes
alelnök

Kóváry László
igazságsági vezető

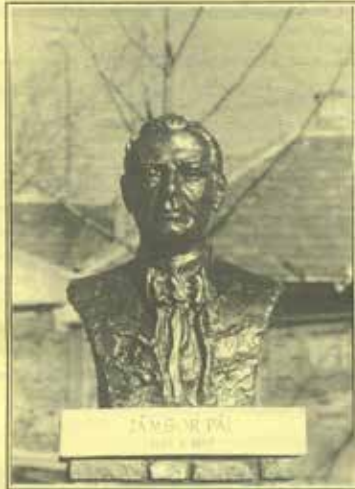

L. Némethi Erzsébet
titkár

Hévezői Miklós
elnök

1998. 10. 06.
Emléklap a 10. évfordulóra

*"Boldog az, aki hinni tud, még boldogabb, aki hinni akar."
(Jámbor Pál Halálának, XXI.)*

10 ÉVES A JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

1998. 10. 06.
Emlékkülés szórólapja

Egy évteződés

Sciencé hihetetlen, már tíz éve annak, amikor tízezer ember ünnegylte a Német Művelődési Központ egyik alagori helyi ségben 1988. október 06-án este és megszálította a Jámbor Pál Társaságot.
Az alapítás óta megrett és szép és götöngölte volt, sikereiben és kudarcokban bővelkedt.
Kendően mint a város egyetlen társadalmi szervezete, felvállaltuk a helyi sajtó ügyét és elindítottuk a Paksi Híradót. Újra indítottuk Jámbor Pál lapját, a Közvetlenyét és több iskolai újság indulását háttérben (Tollforgató, Pajzsi, Személyes, stb.). A város akkor vezetése segítette a Társaságot az új városi önkormányzat vezetésével - köznevelésével, így juttatuk el Mayer Berna és Vigh Andrást művészeti pályázatra, a jelenlegi városi önkormányzat.
Lelkesen kezdtük előadásokat művészt, így találunk el Csizsák Ferenc: Híradó c. köznevelési pályázat, melyet repter kiadásban újja megjelentem. A Társaság kiadásában jelent meg Szenté Alajos tanár úrnak a gimnázium sportörömeit feldolgozó munkája, valamint Deák Éva. Előző neve: Tisztelet Györgyi című tanulmánya.
A Közvetleny mellett Paksi Tükör címmel egy újabb helyi orgánust jelentettük meg 1994 óta.
A Társaság lét léptében rendszeresen publikáljuk a névadókkal kapcsolatos kutatási eredményeket. Nyilvánosság elé tük a Kálcsai Érdekl. Levélben örözl Jámbor Pállal kapcsolatos írásokat, és a Pesti Irodalmi Műhelyben felölhet dokumentumokat.
Kapcsolatot építettünk ki Jankovics és Szabadián 66. évfordulóival és helytörténetekkel. Ez a kapcsolat eredményezte az Üzenet című - Szabadián megjelenő - folyóirat 1997. 7-8-as kiadását, mely Jámbor Pállal foglalkozt.
Az eddigi tevékenységünk csúcspontját jelentette, hogy a Társaság javaslatára Paksi Város Önkormányzata és a Paksi Atomerőmű Rt. mellékesen állított Jámbor Pálut, mely Farkas Pál szobrászművész alkotása. A szobor a Szt. István-utás Lengyel-Magyar határáti park É-i sarkában áll. A szobor avatásán 1998. március 15-én, az 1948-49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulóján került sor.
Reméljük a következő tíz és is bővelkedik hasonló sikerekben.

Egy évtized

Szinte ismeretlen, más tíz éve annak, amikor tizenhárom ember összegyűlt a Város Művelődési Központ egyik alagsori helyiségében 1988. október 05-én este és megalakította a Jámbor Pál Társaságot.

Az alapítás óta megrett az egy évszázados múlt, sikereiben és kudarcokban bővelkedő.

Közéletben ma is számos egyesület szervezése, felállítását a helyi sajtó ügyei és eldöntését a Pálca Hírlapért. Újra született Jámbor Pál lapja, a Közművelődési és Könyvtári Bizottság felállítását (Közlöny, Pajka, Szemle, stb.). A város sokrétű szervezése a Társaságot az új városi címet megnevezésével - közművelődési, (gy. József és Mayer Berné és Végi Andrási művelődési bizottság), a helyi sajtó ügyeit eldöntésére.

Lehetővé tettünk névadók szolgálatát, így vállaltuk a Csicska Termék-Hálózat c. köznevelési intézményét, melyet saját kezűnkkel új megnevezésünkkel. A Társaság kezdeményezte jelen napig Szentesi Alajos tiszteletére a gimnázium sportpályájának felújítását, valamint Déri Ferenc Emlék-nemzetközi Gyógyvíz címet felállítását.

A Közművelődési Bizottság felállítását és felállítását öt évvel ezelőtt kezdtük meg 1994 óta.

A Társaság két lapján rendszeresen publikálunk a városi közélettel kapcsolatos korábbi eseményeket. Nyilvánosság útján a Kálmán Ernő Levelezőlapunk felállítását Jámbor Pálca közölközésének, és a Teréz Irén Művelődési Bizottság felállítását.

Kapcsolatot építettünk ki Jászócsinán és Szabadkán élő honfitársainkkal és helyi szervezetekkel. Ez a kapcsolat eredményezett az Ünnep című - Szabadkán megrendezett - folyóirat 1997. 7-8-án kiadását, mely Jámbor Pálca foglalkozik. Az eddig megrendezett kiadványok között, hogy a Társaság javasolta Pálca Város Önkormányzata és a Pálca Állami Színház között állított Jámbor Pálca, mely felirat Pálca szobrára került felállítására. A szobor a Sz. Józsefi Magyar Állami Színház parkján áll. A szobor avatására 1998. március 15-én, az 1849-49-es honvédek és szabadságért. 150. évforduló alkalmából került sor.

Jelenlétük a közelemben áll és is bővelkedik hasonló sikerekkel.

Részlet a Jámbor Pál Társaság (JPT) alapszabályából

2§

1/1 A társulat célja az éltársak közéleti - kulturális tevékenységének felkutatása, a magyar nyelv adatainak gyűjtése, megőrzése, elterjesztése.

A társulat célja, gyűjtsen és propagálja a város szellemi örökségének őreit és kincsét.

2/1 A társulat célja megvalósítani érdekében kulturális, kézműves, művészeti, tudományos, szociális, kulturális, szociális, tudományos és anyagi jellegű tevékenységeket szervezni.

3§

A társulat tagja lehet

1/1 A társulat tagja lehet minden magyar állampolgár és jogi személy, akik legalább egy tag a társulat tagjaként az alapszabályban foglaltak magára nézve köztudomásúlag, a társulat céljait támogatni, a tagsággal járó kötelezettségek vállalásáért és a vezetőség a tagok sorába lépésért.

2/1 Az 1/1 bekezdésben foglalt feltételekkel egyetértően nem magyar állampolgár is tagja lehet a társulatnak.

3/1 A társulat tagja lehet 15 éves alatti magyar állampolgár is, feltéve, ha ehhez a törvényes képviselője írásban hozzájárul.

Jámbor Pál: Dakson

*Itt nyugodt, itt nyugodt a lélekem,
Itt lettem nyugodt, itt lettem.
Itt áll a kis ház, hol születtem,
Hol kezdődött egy új életem.
Itt voltam mindig, ugyan ott, ott,
Közvetlenül, mindig ott, ott,
Szegény lélekem, ott, ott,
És a világ szépsége.*

*Az utcán, ott, ott, ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott.*

*Itt nyugodt, itt nyugodt,
Itt nyugodt, itt nyugodt,
Itt nyugodt, itt nyugodt,
Itt nyugodt, itt nyugodt.*

*Föld, mint a lélek, mint a lélek,
Föld, mint a lélek, mint a lélek,
Föld, mint a lélek, mint a lélek,
Föld, mint a lélek, mint a lélek.*

*Itt nyugodt, itt nyugodt,
Itt nyugodt, itt nyugodt,
Itt nyugodt, itt nyugodt,
Itt nyugodt, itt nyugodt.*

*Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott,
Közvetlenül, mindig ott.*

Kuti Horváth György: A feledés ködébe
(Jámbor Pál emlékére)

*A feledés ködébe rajtattál az arcot,
hogy ne lássak meg, cserejére árnok,
Te Péter mellett sem voltál túl kudarcs,
mert szíved a Fegyver volt hitve.*

*Voltál a mindenig szelíd, léis szíveden,
a természettel kapnál éis, szani idővel,
Szegednek emberisége volt az erődje,
mely a feledésből most újraszülést.*

*Almaszél szellőgek álomlével kényszerít,
fölkeltél éjre a lélekkel kényszerít,
Szani sírjához vigyáznak feledés,
ismertél az én. Kés hitve szani fegyverét.*

*Vagy halltal meg, ahogy az életem álom,
hát voltál lélek és harsogás kényszerít,
Szani sírjához vigyáznak feledés,
Jámbor Pál Péter! Kés! Kés! Kés! Kés! Kés!*

A JDT vezetősége: _____ A társaság kiadványai:

Elnök: Benyasz Miklós	1. A Közélet
Alnölk: Herczeg Ágnes	2. Pálai Tükör
Titkár: L. Németh Ernő	(Mégjelzők össze 34 alkalommal 500-530 példányban)
Gal. vezet: Kécsy László	

_____ A társaság székhelye: _____

7030 Paks, Világ u. 1. Városi Könyvtár
Börzsei bejegyz. száma: TM. Bíróság FK.60/109/1989.
Számjegyzet: OTF Paks. 20008309

_____ Írói álnévei: _____

Balassa	1841*
Báza	1888
Csorbász	1841-1859, 1888
Durivágó	Páris, 1852-59
Hádor	1843-46
Hé	1872
Klytus	1870-72
Kubászky Ödön	1843-45
Rajza	1841

(*Az évszámok végtörtenet jellegűek)

_____ A Hádor név eredete:

Hádor név eredetét Vörösmarty Mihály Éger (1827) című epikájának költője említi. Vörösmarty a Hádor és a vándor (szereplő) alakja. A vándor nyelvi/írásai sőt; Szemere Pál "csalika" a vadász szóból a latin gladius (hajóval, harcok) megjelöléséből. Az or. képző kialakításban a latin szó végződés megváltozott volt. Szemere "gladius" ugyanezen a szóban a Hádor szavakat is.

_____ Jámbor Pálról szóló fontosabb források _____

1. Békai Elemér: Életrajzok 1301. évi, 1895.05.07 - 08.25-ig.
2. Csizka Ferenc: Hádor, Ép. 1944. Képző kiadó, Paks, 1990.
3. Iványi István: Szabadka szabad királyi város története I-II. k. Szabadka, 1885, 1882.
4. Kalapos Zoltán: Hég Békai és Békai utazók, Forum Könyvtár, Újvidék, 1987.
5. A Közélet, 1997. április, IX. évf. I. szám.
6. A Közélet, 1998. március, X. évf. I. szám.
7. Miklósi István: Gesztyeletes - Irodalmi emlékek, Forum Könyvtár, Novi Sad, 1966.
8. Pálai Tükör, 1997. június, IV. évf. I. szám.
9. Pálai Tükör, 1998. április, V. évf. I. szám.
10. Újvidék, 1997. július-augusztus, XXVII. évf. 78. szám.

Jámbor Pál élettrajzi kronológiája

1821. január 16.	Jámbor Pál születésének időpontja.
1823-40.	Genéziumi évek (Károca, Pécs, Pest, Vác)
1840-44.	Kaloccai szeminárium.
1841. évi.	Pálos, az Új-Közösségben bemutatják Deák Ferencnek.
1843. január 29.	Megjelenik első verse a Regélyben "igazság képe" címmel Kabircscky Ödön név alatt.
1843. június 12.	Arany halála.
1843. június 22.	Első leánya válóki névtől először letér a Regélyben, amely így is "Arany halála" címmel verset írt.
1843.	Első önálló verseskötetének megjelenése "Hunyyadiak" címmel, mely közt a Hódmezővári szeminárium szerkesztésében.
1844. június	Gék pápák pápai szentje. Első természetű Pálos szentje be.
1844-1848.	Obecze (Liptov), Jászócs (Szerbia).
1844. évi.	János a Károlián lepkéses jénnel meg, az erdélyi barokk stílusára.
1844. évi.	Kiadja az első kötetben "szépség" című epikai költeményét.
1845. tavasz.	Lelekedje Tiszán Újváradra, lát megrendül.
1845.	A "Hunyyadiak" c. kötet 2. kiadásának megjelenése. (Ezen kötet előszava tartalmazza az az életrajz a Tark és a Hódmezővári Hódmezővári jénnel meg az "Hunyyadiak egy életrajzi állomány" c. versében. [E Hódmezővári Hódmezővári - az életrajz az új, hogy Hódmezővári jénnel meg új.]
1845. évi.	János új a "Hunyyadiak" című új szerkesztés alatt.
1847. tavasz.	Első Szépségképzés megjelenése.
1848.	János a "Szépségképzés" című új szerkesztés alatt.
1848. tavasz.	Kiadja a "Szépségképzés" című új szerkesztés alatt.
1848. nyár.	Az életrajz kerületi közéleti életéről meg, az új kiadású Károlián János János.
1848-1849.	Önálló munkái jénnel meg Hódmezővári II. Károly, Ödön szerkesztésében.
1849. tavasz.	Prófétai egyet Nagyszőlősi kötet, Arany János lép élet végéig.
1849.	Alatt volt a Károlián miniszterében.
1849. júniusban.	A Dancsich János hadseregben szolgált, ott volt a tiszti hadseregben.
1849-1850.	Hódmezővári és erdélyi.
1850. augusztus 15.	Hódmezővári.
1850.	Hódmezővári.
1851.	- Lesz az életrajz (A. művészi) c. megjelenésének megjelenése. - A művészi életrajz (A. művészi) c. megjelenése a világhírű híre, az erdélyi hadseregben léte a megjelenésnek.
1860.	Hódmezővári c. megjelenésének megjelenése.
1860. márc. - 1861. márc.	Szerkesztés Károlián.
1861. tavasz.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861. szeptember 15.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861. szeptember 25.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861. október 23.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861-1869.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861. június 3.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861. június 13.	Károlián szerkesztésének megjelenése.
1861.	Károlián szerkesztésének megjelenése.

1861. november 15.	A Hódmezővári 1861. márc. szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1861.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1862.	Egyéb szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1863.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1863. január 24.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1863. szeptember 22.	A Hódmezővári 1863. márc. szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1863. évi.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1864.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1864. május 1.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1864. május 7.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1865.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1865. évi.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1866.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1866. december 20.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1866. június 2.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1867.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1868. augusztus 1.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1869. április 10.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1869. október 14.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1870.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1871.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1872.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1873. március 15.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1873. szeptember 25.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1874.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1875.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1876.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1877.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1878.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1879.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1880.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.
1880-81.	Károlián szerkesztésében Jámbor Pál életrajza.

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

Paks, Villany u. 1.

MÉDIA NAP '99
(Tervezett program)

A Jambor Pál Társaság „Média Nap”-ot szeretne szervezni, melyre a paksi és Paks környéki médiák külső és belső munkatársait kívánja meghívni. Tervünk szerint országos médiáktól hívnánk előadókat, és a helyi kollégák is tartanának rövid előadásokat.

Programpontok (terv):

1. Megnyitó (30 perc)
2. Milyen lehet (legyen) a helyi sajtó? -,-
3. Milyen lehet (legyen) a helyi TV? -,-
4. Milyen lehet (legyen) a helyi Rádió? -,-
5. Vita az elhangzottakról (90 perc)
6. Ebéd (13-14 h-ig)
- *7. Milyen és mit akar a helyi sajtó? (60 perc)
8. Milyen és mit akar a helyi TV? (20 perc)
9. Milyen és mit akar a helyi Rádió? (20 perc)
10. Vita az elhangzottak felett

* Helyi sajtó: Paksi Hírnök
Paksi Tükör
A Közvélemény
Helyi járat

A Média Napra '99. május második felében kerülne sor.
Véleményeket, javaslatokat örömmel fogadunk a következő címre:

Jambor Pál Társaság
Villany u. 1.
Városi Könyvtár

P a k s, 1999. március 5.

Bereznai Miklós
Bereznai Miklós
elnök

1999. 03. 05.
Médianap szervezése

Paks Város Önkormányzatának
Képviselő Testülete részére

Helyben

Tisztelt Képviselőtestület!

A Jámbor Pál Társaság és a paksi média munkatársai azzal a tiszteletteljes kérrrel és javaslattal fordulnak Önökhöz, hogy a Képviselőtestület alapítson **Balás Sándor** díjat.

Ez a díj évente egy alkalommal kerülne átadásra egy főnek, a sajtó ünnepein. A díj nívósabb munkára serkentené a helyi média munkatársait és szerkesztőseit, egyben a város ezzel ismerne el az adott személyt, és rajta keresztül a szerkesztőség munkáját.

*36-
év-
tárgyilag*
Javasoljuk továbbá, hogy csak olyan személy kaphassa meg, aki huzamosabb ideje – legalább *36-
év-
tárgyilag* munkálkodik a paksi médiában, illetve Pakson. Az odaítélés feltételül kellene szabni a *tisztelt* a témát jól körbejáró, tényfeltáró munkát.

Szeretnénk, ha a személyre szóló javaslatot a szerkesztőségek nyújthatnák be, miután összevont szerkesztőségi ülésen – az önkormányzat kulturális bizottságának képviselője jelenlété mellett – ezt megvitatják.

(Balás Sándor vázlatos életrajzát mellékeljük.)

P a k s, 1999. június 04.

Strasser Andrea főszerkesztő
Fortuna Rádió

Polgár András mb. főszerkesztő
TelePaks

Alm
Czinécz Mária főszerkesztő
Paksi Hírnök

Rákosi Gusztáv
T. Népújság

Polgár András mb. főszerkesztő
Beregnyei Miklós felelős szerkesztő
Paksi Tükör

L. Nemeth Erzsébet felelős szerkesztő
A Közvélemény

Alm
Czinécz Mária
Atomerőmű

Kövi Gergő
Helytjárt

Bencze János felelős kiadó
Bukssa

Lovás Tibor
PaksNet

A Jámbor Pál társaság nevében:

Zsuzsanna Balás
Paksi Info

Herezeg Ágnes
alelnök

Kövéry László
gazdasági vezető

1999. 06. 04.

Balás Sándor-díj alapítása és a díj

Rákosi Gusztáv átveszi a kitüntetést

2000. 03. 15.

A Balás Sándor-díj első kitüntetettje,
Rákosi Gusztáv

JÁMBOR PÁL TÁRSASÁG

Paks, Villany u. 1.

Tisztelt Média Munkatárs !

A Jambor Pál Társaság által alapított Balás Sándor díj idei átadására a 4. Média Napon kerül sor, március 14-én.

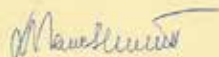
A Társaság a médiákban dolgozók szavazatai alapján szeretné a díjat odaítélni, ezért arra kérjük, szíveskedjen 3 főt javasolni - fontossági sorrendben - és beírni erre a lapra, borítékba tenni és a borítékot leragasztva, a Városi Könyvtárba leadni február 25-ig.

A díj odaítélése szavazati pontszámok alapján történik február 25-én 17⁰⁰-kor a Városi Könyvtárban.

A Balás Sándor díjat 2000-ben Rákosi Gusztáv, 2001-ben Polgár András kapta meg, ám ez nem zárja ki az újabb odaítélés lehetőségét.

P a k s, 2002. január

L. Németh Erzsébet
titkár

Herczeg Agnes
alelnök

Beregnyei Miklos
elnök

Javasolt személyek:

1.
2.
3.

2002. 03. 14.
Balás Sándor-díj átadása

2007. 02. 15.
Tisztújító társulati ülés

JPT-kitűző (Bencze Barnabás tervezte)

2007. 04. 16.
Jámbor Pál emlékalbum

2007. 04. 16.
Meghívó az emlékalbum megjelenése alkalmából

Jámber Pál író, 1870 körül
(Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtára)

2008. 05.
Jámber Pál portréi

IRODALMI
MŰVÉSZETI
és
HELYTÖRTÉNETI
SZEMLE

Paksi Tükör

XV. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM, 2008 MÁJUSA

ÍZELÍTŐ

Újabb Jámbor Pál portré

Paks szülötte, Kossuth La-
jos honvéderőse
Orzovenszky Károly

Flór Ferenc, Kossuth Lajos
honvéderőse

Egy "álmódó és nagyrafitó"
város

Paksi zsidó házak (I. rész)

Paksi költők versei:
Kuti Horváth György,
Miszlai Gyula, Oláh Zoltán

Középkori egyetem Pécssett

Lámpák: Ódryné Horváth
Krisztina kiállítása

JAMBOR PÁL.

Ismeretlen mester festménye, XIX. szd. második fele
(Forrás: Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnoka)

*20 éves
a Jámbor Pál Társaság*

Meghívó

*A társaság 2008. november 24-én
ünnepi ülést tart
a Páholitz István Városi Könyvtárban.*

*Az ünnepi ülés programja:
17.30 – Koszorúzás Jámbor Pál szobránál
18.00 – Ünnepi ülés a könyvtárban
– Visszatekintés az elmúlt két évtizedre (Beregnyei Miklós)
– Irodalmi műsor (Tell Edit és csoportja)
– Könyvek ajándékozása a városi könyvtárak
– Hozzászólások
– Állófogadás*

2008. 11. 24.

20 éves a társaság, meghívó az ünnepi ülésre

Jámbor Pál életrajzi kronológiája

Szülőföldem, Paks
mennyi édes és vidám
emélt kék hozzád!

1821. január 16.	Jámbor Pál születésének időpontja.
1832-40.	Gimnaziumi évek (Károca, Pécs, Pest, Vác)
1840-44.	Kalocsa szeminárium.
1841.	Pákon, az Urk. Kéziratosban bemutatják Deák Ferencnek.
1843. június 22.	Megjelenik elől, saját neve alatt verse a Repülőben, címe: Anyám halálára.
1843.	"Hattyúadatok" címmel megjelenik első önálló verseskötete, a versek először a Honderdőben jelennek meg.
1844 június	Gyök pápai pappi tanítói, Elő természetiség Pákon mutatja be.
1844-48.	Öbence (Sápián), Jánostvári (piébéns), Iráisi a fővárosi lapokban jelennek meg az iráisi híreik közzéadás.
1844-48	Megjelenik önálló kötetben Szőlővir című epikai költeménye
1845 tavasz	Lefordítja Tiedje (Linné)ját. Néze megrendül.
1846.	A Hattyúadatok c. kötet 2. kiadásának megjelenése. (Ezen kötet először indítottuk el az addig harcos a Tuzk és a Honderd kötet.) A Honderd számaiban jelenik meg az "Imkialapok egy fővárosi helyhez" c. verselése. (F. Horváth László - a Honderd teremtésbe - este csend alá írja, hogy Honderd milyen nagy költő.)
1846 ősz	Pesten jár a "balladák szept. alá rendezése miatt.
1847 tavasz	Elindul a Segélyes-féle párgyampere.
1848.	Jankovics (Jankovics) kerül piébénszék.
1848 tavasz	Kiárad a "Szeret a néphöz" című vilásmáni réprirat.
1848 nyara	Az iráisi kerület képviselőjelöltséggel tisztelt meg, ám végül kitérőalkalmával Kosuth Lajost választják, aki Vöhrmanny ajánja maga helyett.
1848. június 21. (szombat)	Budapesti Honderdban az a szöveg leírta napvilágot: "Jámbor Pál jankovicsi levele, és mintegy másodikként Káposztán beheseltette levele, 1700 embert indított meg Újvárról felé, el von lementek is választva."
1848 december	Dírcsovekbe megy.
1848-49.	Önálló munkái jelennek meg (Hangok az emberiséghez, II. Károly, Örök társadja, Budán, Kosuth, Szabadidőjének a hadseregnek).
1849 tavasz	Perőthel együtt Nagyszőlőre látogat. Arany János líra ötlet vendégl.
1849.	"Beszámoló emléke" ként emlegeti ezt a látogatást.
1849 június	Állat világot a Kéziratosok Minisztériumában.
1849-1850.	Írta az a társad hadjénst, Demjénich János hadseregben szolgál.
1849-1850.	Bajkóds és emlegetés.
1850. május 12.	Az egyházi bíróság megfosztja jankovicsi állásától és javadalmától.
1851. szeptember 14.	Karrier haladás legyőzést kér Jámbor részére és a hadsereg felmentés írást hoz, ám erről nem értesítik (ő) a kalocsi érseket.
1852. augusztus 15.	Pártozba érkezik.
1854.	Pártozban megjelenik a Poésis Hengyöket c. kötet.
1859.	Lesz ariszt (A művészet) c. regénye jelenik meg Pártozban. A szövevény csata következménye a világhírű bése, az oroszokat beütára bírta a magyarokkal szemben.
1860.	A kalocsi érsek legyőzést kér Jámbor Pálnak.
1860.	Poésis c. verseskötetének megjelenése Pártozban(?).
1860.	Hazánk az emigrációból és Kalocsán hán öröme kerül 6 hitig.
1860 március	Segítőlélek közhívesen.
1861. szeptember	Segítőlélek közhívesen.
1862 tavasz	Képviseletét választja a kulai kerületben. Tű napot töl. Vöhrmann.
1861 március-augusztus	Három alkalom kerületi országyűlési képviselő.
1865-1868.	
1869-1872.	
1861. szeptember 13.	Közívesen megírja pályázatát kerületi a szabadkai gimnazium igazgatójához.
1861. szeptember 21.	Szabadka városi tanács a gimnazium élre "irodalmi elemzés", 64 840,- Ft szaporított és 200,- Ft pótdíjjal.

Két évtized

A rendszerváltás megelőző és azt közvetlen követő időszak egyetlen kulturális egyesülete 1988, október 6-án alakult meg. Az alapító tagok a város kulturális közéletét kívánták megszilárdítani, mert úgy érezték, egy nagy posztváros állított ez a terület. Az egyik legnagyobb gondunk a helyi sajtó hiánya, különös tekintettel a Paks Művészeti Könyvtár várospolitikai hangulatra.

Az volt a vágyunk, hogy a társaság programjaival színesítsük Paks kulturális életét, de tevékenységünkbe ne szorítson bele a párt és a tanács hatalom. Ezen óhajunkat az új egyesületi törvényre alapoztuk, amely még az egyesületi újság megjelenését sem kötötte engedélyhez, csak a bejelentési kötelezettséget írta elő.

A törvény adta lehetőséget kihasználva indítottuk el társulati lapunkat, A Közvéleményt. Kezdetből fogva szorgalmaztuk egy városi lap megindítását, amely 1989-ben valósult meg a Paks Hírök megjelenésével.

Felvállalta a társaság az új városi címer elkészítését, amelyhez Mátyer Berta és Végh András művészházaspár közreműködését sikerült elérni.

Több iskolai újság a társaság anyagi és szellemi támogatásával látott napvilágot.

Kutatunk és kutatjuk Jámbor Pál életét határon innen és túl, kapcsolatot építve Szabadka városával, ahol életének legnagyobb részét töltötte.

Kulturális tevékenységünk csúcspontjának nevezhetjük, amikor javaslatunkra Paks Város Önkormányzata és a Paks Atomerőmű Rt. közös finanszírozásával Farkas Pál szobrászművész elkészítette névadóknak melliszobrot, amelyet a Lengyel-Magyar barátság parkban avattunk fel 1998. március 15-én, és ez a hely a város 1848/49-es emlékhelye lett.

A társaság kiadásában tizenötödik éve jelenik meg a Paks Újkor, a város egyetlen irodalmi, művészeti és helytörténelmi periodikája, amelyben rendszeresen publikáljuk a névadóinkkal kapcsolatos kutatási eredményeket.

A két évtizedes kutatási munka hozadéka a 2007-ben megjelent Jámbor Pál emlékalbum, amely a Paks Atomerőmű Zrt. anyagi támogatásával jeleníthető meg.

A húszéves évforduló megünneplésére készülvé, Tell Édit irányításával videofilmet dolgoztuk fel Jámbor Pál életéről, és a felvételt minden paksi iskolába eljuttattuk.

Az elmúlt húsz év során – két fő kivétellel – a társaság tagjai teljesen kicserélődtek, ám a tenni akarás nem hanyagult: tevékenységünkkel továbbra is a város kulturális közéletét kívánjuk gazdagítani.

Részlet a társaság alapszabályából

- (1) A társulat célja: az ifjúság irodalmi-művészeti tevékenységének felkutatása, a magyar nyelv iránti szeretetük ébrentartása – ápolása.
- A társaság kutatója, gyűjtője és propagálja a város szellemi örökségének irrt és iratlan emlékeit.
- (2) A társaság céljai megvalósítása érdekében kutatásokat, tanulmányokat, előadásokat, szakmai vitákat, kiállításokat rendez, irodalmi és anyanyelvi ismereti versenyeket szervez.

- (1) A társulat tagja lehet minden nagykorú magyar állampolgár és jogi személy, akik legalább két tag ajánl, aki beíratási nyilatkozatával az alapszabályban foglaltakat magára nézve kötelezően elfogadja, a társulati cédoktat támogatja, a tagsággal járó kötelezettséget vállalja, és a társulat a tagok sorába felvesz.
- (2) Az (1) bekezdésben foglalt feltételekkel egyetértő nem magyar állampolgár is tagja lehet a társaságnak.

A Jámbor Pál Társaság tisztségviselői:

Elnök: Beregfyei Miklós
Alelnök: Tell Edit
Titkár: Mezősi Árpád
Gazdasági vezető: Lovázi Zoltánné
Felügyelő bizottság: Wollner Pál
Törökne Gergely Judit

A társaság székhelye és postacíme:

7030 Paks, Villany utca 1. Pálkollitz István Városi Könyvtár

Bírósági bejegyzés száma: TM. Bíróság PK. 60/109/1989.
Adószám: 18858664117
Számháza: OTP Paks, 20008309

A társaság kiadványa:

Paksi Tükör (megjelenik negyedévente)

Paks

Régi úterem a Duna mellett

Jámbor Pál: Paks

Itt ringa, itt szemkőz a bősöm,
A két templomnak oldalán,
Itt áll a kis ház hol születtem,
Hab hordja egy nap el talán,
A város partja egyre fogy, fogy,
Minden nap kisebb lesz, kisebb
Seregny bősöm az isen őrsi
És a vidám szőlőhegyek.

Az unczán köt ki már a görös,
Hozzám dobóba a habot
Majd a péros hajnalt köszöntve,
Majd a leáldozó napot,
Oh drága város! Szép szülő föld,
A koszoszta hegy oldalán,
Órizen ég meg a haboltól
Óríz meg ott alvó anyám!

Itten születtem, hol halok meg!
Az isen tudja, nem tudom,
Itt dobta egy hullám kezembe
A lantos és viador botom;
Szól még a lant, nem mint a rég,
Trányt cserélj idő, folyam,
Puzsul a rosz, helyet csinálva
Az új hullámnak, mely rohan.

Mert más irányt vett agg Dunánk,
Ép úgy mint a kor szelleme
Érős géjtét szaggatva folyvást,
Mely miniat egykor védene;
Éz a világ folyása, bősömnek
Ott reng az ár hullámiban,
Boldog nemzed! Mely kiúz az árral
És legelőb nagy múltja van.

Megemlékeznek bánatunkról
S ha majd a víz eltávozik:
A tölgy alá mind visszatérnek
Min anyai villám lecsapott,
A termékeny völgy újra zöldül
És jobb sorsot jósol az;
A madarat kit száműz a tél,
Majd vissza hozza a tavasz.

(Szabadkai Hírlap, 1897. máj. 2.)

Jámbor Pál írói éltnevei:

Hiador írói nevét Vörösmarty Mihály Eger (1827) című eposzának hősről vette. Vörösmarty a hős és a viador szavak összevonásával alkotta. A viador nyelvújítási szó. Szemere Pál alkotta a viadal szóból a latin gladiátor (hajtró, harcos) megfelelőjéül.

Írói éltnevei:

Balaton	1841
Búzavirág	1883
Csobánc	1841-1859; 1883
Duriváge	Párizs, 1852-59
Hiador	1843-tól
Hír	1872
Klytus	1870-72
Kubinszky Ödön	1843-45
Rajnai	1841

(Az éltnevek népszerűségi jegyzéke)

1801. október 23. Elfoglalja a szabadiak gimnázium igazgatói székét, és november 1-jén tartja szerkeződés beszédét.

1801-1809. Igazgató a szabadiak gimnázium élén.

1801. június 3. Beszédet mond az Országgyűlésben.

1801. július 18. Beszédet mond az Országgyűlésben.

1801. Madách Imre erre az országgyűlésre hozza fel Az ember tragédiáját, melyet János Pál ajánlott Arany János figyelmébe két alkalommal is. Tíz napot tölt Velencében.

1801. november 15. A helytartótanács S. 912. számú birásán megrendeleti János Pál állását.

1801. Szabadkán megkezdik Pálasi emlékei I. c. kötetét.

1802. Egyházi beszédet olvas el kétszer jelenik meg Szabadkán. Az érseki hatóságok elfoglalják "Egyházat beszédet", valószínűleg Pálasi Pál egyetlen tanácsosa miatt.

1802. Hádor Sándorral eszméit, példát az érsekség, aki felmenti beszédét a kir. áll. Hádor kiadja összegegyített kiadványát.

1803. január 24. Pál-rap estején Szabadkára érkezik Sándor Imre színműve, és előadja a Törvénytörés című c. drámáját. Ettől kezdve két évig minden március-júliusi előadás valamelyik drámáját.

1803. szeptember 22. A budai Népszínházban előadták a Törvénytörés című c. történelmi drámáját.

1803-1804. "Birtokba a szabadiak felsőbb osztályú tanuló ifjúságát" c. verseskötetbe c. előzők.

1804. Megjelent egyetlen tudományos munkája, a Magyar irodalom története címmel.

1804. május 3. Geff Pálffy Móricz Magyarország királyi helytartója kért kiadást János Pál költségei érteke, nemre fel állásait János Pál, mert a horvát seregben tiszti minőségben szolgált, és a szabadiak köztársaságában "megkülönböztet" volt is valószínű.

1804. május 7. Kertész József kalocsai érsek megadja János Pál és visszatérő a helytartó újult.

1805. Nagy Sándor c. történelmi tragédiájának megjelenése.

1805. ősz. A királyi kerület leírta az Országgyűlésbe küldi. Ez az Országgyűlés közölte elő a közgyűlés. János nem támogatja Deák Ferenc tervei. 5 az ellenpártban volt és soha nem let semmi a közgyűlés.

1805. Megjelent a Kőműves és Horvát c. kötet.

1806. december 2-10. A szabadságharc előtt gyűlésen befejlesztették Szegedi a pesti Nemzeti Színházban előadta Hádor, Törvénytörés című c. drámáját. (Három este szeptember műsorán.) Bejelentem, Szabadkán és Szekesfehérváron is előadták.

1806. június 2. Mivel az országgyűlés elnapolódott, János költi Szabadka tanácsával, hogy igazgató állását újra elfoglalja.

1807. A magyar kir. helytartóterület érseki Hatt Endre szabadiak polgármestert, hogy János Pál országgyűlési képviselőnek Német és Franciaországba egy évre szóló útlevelt engedélyezett.

1808. augusztus 20. A közoktatásügyi minisztérium felmentette "A szabályozott tanári vizsgálati leteleke a/k" bejelent, hogy írták országgyűlési képviselővé választották, ezért helyettes igazgató lett a képviselőtisztségre.

1809. október 14. Berényi lemondását a gimn. igaz. székéről, mert az 1809-72-es országgyűlésen most képviselőként kíván lenni. (Felmondásai: 1870.02.01. és 1870.10.12.)

1870. Hádor megadja "A Követelmény" c. újabb lapját. Pesten.

1871. Könyv a katolikus egyház eszélyéről és a református vallásról írt ki.

1871. Megjelent Hádor újabb költeményei c. kötet.

1872. Az országgyűlés bejelentése után állás nélkül maradt. Pesten az Egerzem u. 2-ban lakott.

1873. március 15. Szabadka városi tanácsa minden tanári állást szavazott meg Hádornak, régi elhagyott gimnáziumában.

1873. szeptember 25. Újra igazgatója lesz a gimnáziumnak. Megjelent János Pál munkái I-II. c. kötet.

1876. Megjelent Munkák az ifjúság számára c. kötet.

1876. A Függetlenség c. iskolaközvetítő kiadvány megkezdte.

1878. Az általa 1870-es évek elején alapított Szabadiak Irodalmi Kör kezdetben elnöke volt az igazgató.

1880. Megjelent Kézirat c. történelmi vizsgálata. Saját alá írták rendszeri addig megjelent műveinek összehalálását.

1880-1883. Hádor - János Pál művei kiadása Szabadkán. 27 kötetben: 1. Nagy Sándor, történelmi tragédia 5 fejezetben; 2. Kézirat. Ötöd. vizsgálata 3 fejezetben; 3. A törvénytörés vája. Csernyó Imre, tört. dráma 5 fejezetben; 4. II. Túllép. történelmi tragédia 5 fejezetben; 5-6. 48-iki emlékek. II. Gyűjtésbe Deák Ferenc költés. II. Új emlékek; 7. Országgyűlési

és tanügyi beszéd. - Hódosi beszéd: 6. Munkák. Epigrammák. Az ő emlékirata: 9-10. Bejelentés: 10. László, utazásai: 11. János halála és mozaik: 12. O és U. válog. Horvát. Virág. Dvél. Csalló. Hódosi Victor, Coppé, Austria, Milánó: 13. Birtoklás: 14. Románok és költői beszédek: 15-16. Poltikai dolgozatok és fölötti tisztség: 17. Drámai tanulmányok: 18. O és U. válog. II. rész. Horvát 2. könyv... stb. 19. Szekesfehérváron 1851-1861; 20. Jelenések: 21. Cicero beszédei: 22. A rómaiak költeményei: 23. Horvát odák harmadik könyve: 24. Nagy Lajos önéletrajza, történelmi tragédia 5 fejezetben; A párbesz. című 3 fejezetben; 27. A törvénytörés műveinek, vizsgálata 1 fejezetben; A leírás utáni, vizsgálata 1 fejezetben; A szabály. vizsgálata 1 fejezetben; Munkájának szívmű 1 fejezetben.

Bejegyzés miatt egy év szabadságot kelt.

Megjelent egyházi állapotról hivatalosan kelt nyugdíjazás.

Szabadka városi községének jóváhagyta nyugdíjait, és évi 1400 Ft nyugdíj szava meg János Pál részére.

Jézsi Márk - Szabadkán járv - levelet ír Hádornak, mert elad "Irtókosság".

Megjelent az országgyűlési tanácsok, pedig a Pál-rap estején már magányosan ültette. Megírta utolsó versét: Hódosi című, kétszer esszé lett és bejelent a Mária Valéria körképbe.

1897. április 13. Halálán egy év távlatig bocsánatot kelt pártoktól, kelt fogadja vissza a katolikus egyházba, és katolikus szertartás szerinti temetés kelt.

3/4 órással a színházban meghalt. Még ugyan felvették a gimnázium épületében. Temetése nagygyűlésen zajlott.

Némethy Márk, János Pál hagyatékának örököse felajánlja Szabadka városnak a hagyatékát, melynek a várm. 400 Ft-ért meg is vették.

Hádor könyveit és írói hagyatékát Szabadka városi községébe meg. majd a gimnáziumnak ajándékozta. Hátvezetés három kötetben szertartással: Az én kis országom, Hódosi, Pestől olvasatok c. verseket.

Megjelenik a "János Pál emlékének" nevű folyóirat. Haverdó Márk és gimnáziumi igazgató és Lóczy István gimnáziumi tanár kezdeményezésére.

Dr. Keszler Lajos és társai tag felajánlja az emlékművet munkáját, ekkora 1864 június és 71. Hódosi gyűjtésbe a János Pál emlékművére.

Haverdó Márk jeleni a polgármestert, a körleírás perzselője átadta és bejelent. Hádor és szabadság felújítására a szerkesztésében gyűjtésben.

Teljes fele szabadság érteke Szabadka polgármestert "hogy a legnagyobb örömmel bajlánd János Pál emlékeit elkészíteni." (Ez ezzel vége, nincs nyom sem a kötetek működésének, sem a szerkesztés.) A pécsi állományt elszakították.)

A Szabadka Szabad Lónak János Pál emlékművét elhelyezték János Gusztáv János Pál emlékművére, amely megjelenik a Nemzeti Gimnázium 1907/1910. évi értekezletében.

A Pálai Polgári Iskola (ifjúsági Sportkör) megalakult, új neve: János Pál Ország- és Sportkör.

A könyv c. folyóirat a. évfolyamának 16. számában "A mi emlékeink" címmel megjelentek Hádor halálának 30. évfordulóján.

Megjelent Tóthok Zoltán: Egy franciában magyar író, János Pál c. tanulmány franci nyelven.

Megjelent Csizka Ferenc: Hádor c. vázlatmunkája.

Pálson megjelenik a János Pál Társaság (JPT).

Reprezint kiadta a János Pál Társaság c. kiadványt Hádor c. vázlatmunkájával. (Kiadta a JPT)

A János Pál Társaság újra indítja "A Követelmény" c. lapot.

"A Követelmény" külön számmal emlékezik János Pál halálának 100. évfordulójára.

A Szabadkán megjelent "Emlék" c. irodalmi, művelési, kritikai és társadalomtudományi folyóirat 7-8. kötetét ad ki János Pál halálának 100. évfordulójára.

Pál Város Önkormányzatának kezdeményezésére (össen 350.000,- Ft-ot szavaztak meg János Pál szobrára. A PN Rt. Tájékoztató és Látnok Központja először máig felajánlott 500.000,- Ft-ot.

Az 1883/84-es farsangkor és szabadságharc 110. évfordulójára emlékeztek - a János Pál Társaság jóváhagyta - Pál Város Önkormányzata és a Pálai Akadémia Rt. szobrot állított János Pálnak. A mellékletben János Pál szoborjelművére alicia.

FŐ TÁMOGATÓK:

Paks Város Önkormányzata

paksi atomerőmű

nka
Nemzeti Kulturális Alap

TÁMOGATÓK:

János Pál Társaság

Paks és Vidéke ÁPÉSZ

RENDEZŐK:

Magyar Érdemrend

PAKSI KÖZMŰVELŐDÉSI
NONPROFIT KFT.

Bővebb információ kérhető
a Paks Közművelődési Nonprofit Kft.
75/519-153-as telefonszámán.

KI MIT TUD
?
Paks 2009

MEGHÍVÓ

2009. november 21.

2009. 11. 21.
Városi program támogatása
Ki mit tud? – Paks

A Paks Úttörők
és a Paks Közművelődési Nonprofit Kft.
tisztelttel meghívja
a 6. alkalommal megrendezendő

KI MIT TUD?
Paks, 2009
programra.

Időpont:
2009. november 21. (szombat)

Helyszínek:
Városi Művelődési Központ
(Paks, Gagarin utca 2.)
Pro Artís Alapfokú Művészetoktatási
Intézmény
(Paks, Deák Ferenc utca 9.)

Kategóriák:
ZENE
VERS-, PRÓZA- ÉS MESEMONDÁS
TÁNC

PROGRAM:

8-9 óra: **Regisztráció**
Helyszín: művelődési központ előtere

9 óra: **Megnyitó**
Helyszín: művelődési központ
színházterme

9.30 óra: **Vers-, próza- és mesemondás**
Helyszínek: művelődési központ nagy-
klub és kisklub terem

10 óra: **Hangszeres zene**
Helyszín: Pro Artís Alapfokú Művészet-
oktatási Intézmény

12 óra: **Tánc**
Helyszín: művelődési központ
színházterme

17 óra: **GÁLA, EREDMÉNYHIRDETÉS**
Helyszín: művelődési központ
színházterme

JÁMBOR PÁL: PETŐFI OLVASÁSAKOR

Midőn Petőfit olvasom,
Oly rózsaszínű a világ,
Nevetnek a friss ibolyák,
S gyöngyöt vet a telt bilikom,
Mellém ül ő s beszél velem,
A hű barátság, szerelem,
És a szabadság, és a hon:
Midőn Petőfit olvasom.

Kis Kunság és nagy Hortobágy,
Hol ifjú színész vándorol,
Mint délibábbal a mosoly,
És Költő! s a menyasszonyágy.
Szebb, mond, az én menyasszonyom,
Istennő az, ki pajzsot ölt,
S zengő táborra lesz a föld:
Midőn Petőfit olvasom.

Sir távol a lány fuvola,
Holdfénynél pásztortűz lobog,
Le-fel szaladnak a csillagok:
Mind a szabadság csillaga,
Szét tört bilincs és kard csörög,
Az ágyú torka mennydörög,
Gellért hegyén s a Rákoson:
Midőn Petőfit olvasom.

Oh, szép idők! Dicső napok!
Mondjátok, hová lettetek?
Nem kérjük a nagy hősoket:
Csak egy sírhalmot adjatok.
Akármi, már nem földi rab,
Nálunk százszorta boldogabb.
Dicsőségéről álmodom:
Midőn Petőfit olvasom.

Látok száguldó paripát,
A bércen egy ledőlt szobort,
Mit száz ellenség eltiport,
De ő még tartja zászlaját.
Erdély! Temesvár! mind oda!
És a szabadság dalnoka!
Gyors könnyem hull Világoson:
Midőn Petőfit olvasom.

A költő sírja nincs sehol,
Most is kutatják azt, pedig
A csillagok között lakik,
De gyakran földre vándorol.
S itt zeng a csendes éjszakán:
„Tied vagyok, tied, hazám!”
De szól a hegy, szól a halom:
„Menj vissza égbe csillagom!”

(Az íróasztalán talált három kézirat egyike. Megjelent a Szabadkai Hírlap 1897. április 28-ai számában.)

AZ EMLÉKEZŐ FÜZETEK MEGJELENT SZÁMAI

- 2013/1. Dr. Józsa István: Gondolataim
- 2013/2. Bardon Józsefné, Dr. Józsa István, Lakatos Gábor, Lászlóné Németh Ilona, Szabó Benjamin, Tamis Gyula, Varjúné Baracska Ilona emlékezései.
- 2014/3. Iványi Krisztina, Kováts Balázs, Lovásziné Anna, Hamvas István, Cserhádi András, Tóth János, Dr. Nemes Imre, Varjú Béla, Bajor László, Dr. Pintér Tamás, Dr. Nagy Tibor emlékezései.
- 2014/4. Bihari István, Péter László, Medveczky Gábor, Pach Ferenc, Dr. Józsa István – Matthias Beieről, Nagy Lajos, Forster György, Dr. Józsa István emlékezései.
- 2015/5. Radva Ferenc: Emlékezés I. rész
- 2015/6. Radva Ferenc: Emlékezés II. rész
- 2018/7. Beregnyei Miklós: Negyedszázadnyi múlt – A látogatóközpont és múzeum története
- 2018/8. Beregnyei Miklós: A Paksi Atomerőmű társadalmi kapcsolatai I. rész
- 2019/9. Beregnyei Miklós: A Paksi Atomerőmű társadalmi kapcsolatai II. rész
- 2019/10. Beregnyei Miklós: A Paksi Atomerőmű társadalmi kapcsolatai III. rész
- 2019/11. Dr. Bencze Géza: „Radioaktív dokumentumok” az 1900-as évek elejéről
- 2019/12. Közös erővel – Külföldi szakemberek az atomerőmű építésén
- 2020/13. Beregnyei Miklós: Mozgalmaink I. rész – Brigádnaplók
- 2020/14. Beregnyei Miklós: Napilapok krónikája – A Paksi Atomerőmű építésének tükrében (1969–1987)
- 2020/15. Beregnyei Miklós: Mozgalmaink II. rész – Újtások, találmányok és szabadalmak
- 2021/16. Dr. Bencze Géza: A szomszédos megyék napilapjai a Paksi Atomerőmű építéséről (1969–1987)
- 2021/17. Beregnyei Miklós: 200 éve született Jámbor Pál

